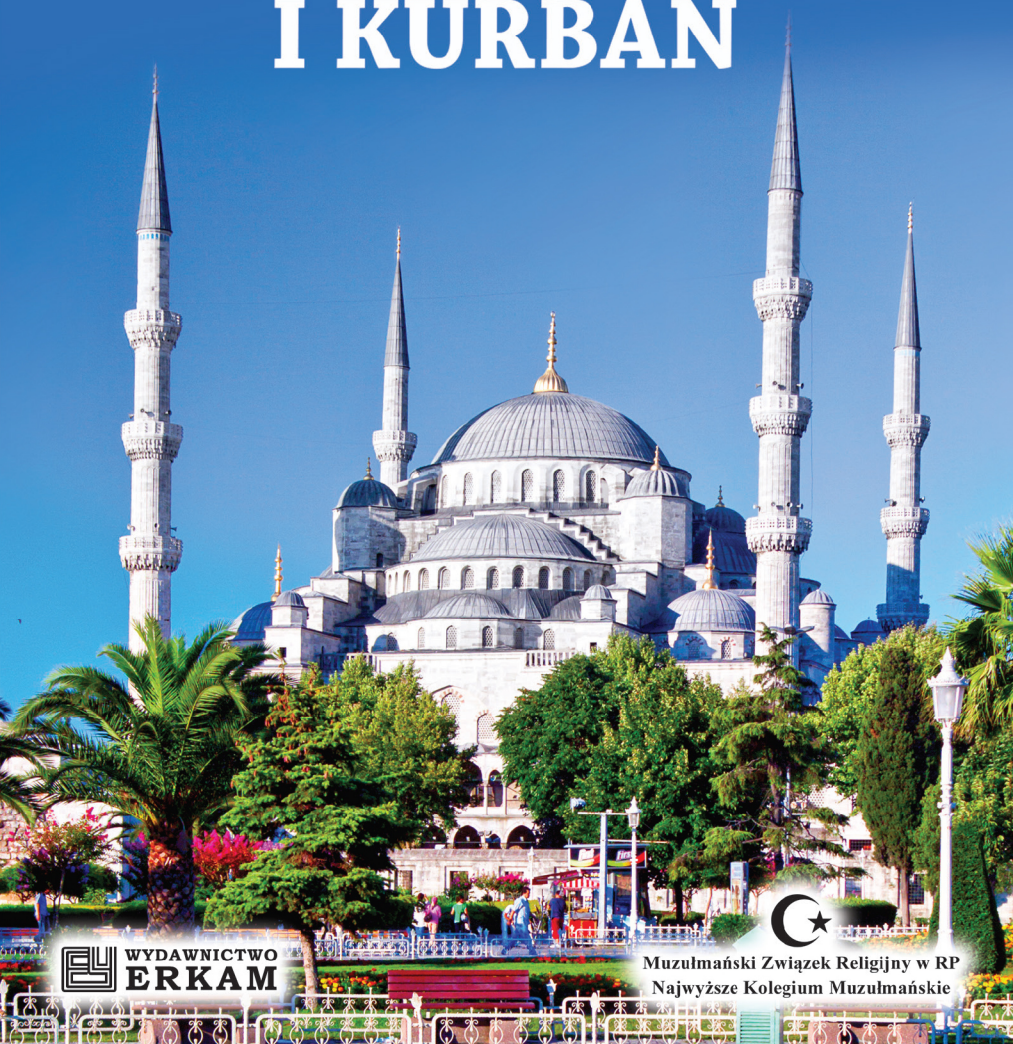

DINA CZISTIAKOWA
SABIR GRIŻAK

RAMADAN I KURBAN

WYDAWNICTWO
ERKAM

Muzułmański Związek Religijny w RP
Najwyższe Kolegium Muzułmańskie

Stambuł 1443/2021

Tytuły oryginałów:

ПОСТ МЕСЯЦА РАМАДАН, Москва 2010

РАМАДАН И ПОСТ, Москва 2010

КУРБАН СИМВОЛ ПОКОРНОСТИ, Москва 2010

КУРБАН, Москва 2009

Przekład: Musa Çaxarxan Czachorowski, Daniel St. Czachorowski

Korekta: Musa Çaxarxan Czachorowski

© Copyright for the Polish translation by Musa Çaxarxan Czachorowski,
Daniel St. Czachorowski, 1443/2021

© Copyright for the Polish edition by Muzułmański Związek Religijny w RP.
Najwyższe Kolegium Muzułmańskie, 1443/2021

Koordinator wydania polskiego:

Muzułmański Związek Religijny w RP
Najwyższe Kolegium Muzułmańskie

15-207 Białystok, ul. Piastowska 13 F

tel./fax (+48) 85 732 40 23, tel. kom. (+48) 605 612 137

e-mail: mzm@mzm.pl, www.mzm.pl

Skład: AliusMedia.pl

Druk i oprawa: Drukarnia Erkam

İkitelli Organize Sanayi Bölgesi Mah.

Atatürk Bulvarı, Haseyad 1. Kısım

No: 60/3-C Başakşehir, İstanbul, Türkiye

Tel: +90 212 671 07 00 pbx

Fax: +90 212 671 07 48

Web: www.islamicpublishing.org

E-mail: info@islamicpublishing.org

Zalecane dla szerokiego grona czytelników.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Wydanie pierwsze

Stambuł 2021

ISBN: 978-625-440-179-4

OPRACOWANIE
DINA CZISTIAKOWA
SABIR GRIŻAK

RAMADAN I KURBAN

Przekład z języka rosyjskiego
Musa Çaxarxan Czachorowski
Daniel St. Czachorowski

Stambuł 1443/2021

WSTĘP

Prawdziwym celem ludzkiego istnienia na tym świecie jest poznanie naszego Twórcy i oddawanie Mu czci. Buduje to więc człowieka wierzącego z tym, w którego wierzy; ukazuje naszą miłość, szacunek i przywiązanie do Wszechmogącego, Najwyższego Boga.

Nie ulega wątpliwości, że znajomość znaczenia, sensu i mądrości oddawania czci jest integralną częścią jego wykonywania. Oprócz tego, że stanowi ono obowiązek religijny, pełni także funkcję wychowania moralnego zarówno człowieka, jak i całego społeczeństwa. Na przykład post, będący jednym z głównych rodzajów kultu w islamie, różni się od innych tym, że opiera się na odstąpieniu od pewnych działań. Innymi słowy, post ma strukturę pasywną. Dlatego szczerść, która jest jedną z podstawowych zasad islamu, najdobitniej przejawia się podczas postu. Tak więc post to program kształtowania woli, odpowiedzialności, cierpliwości i szczerści, a *ramadan* to czas realizacji tego programu.

Przez wieki aż do dnia dzisiejszego muzułmanie wszelkimi dostępnymi sposobami starali się okazać szacunek temu miesiącowi.

Zasadniczą rolę w praktycznej realizacji przykazań religijnych odgrywa świadomość. Nie sposób wykonywać jakiegokolwiek działania, jeśli nie mamy o nich żadnej wiedzy, podobnie niemożliwe jest przy tym uzyskanie jakichkolwiek wyników. Odnosi się to do wszystkich rodzajów kultu, w tym postu. Nie chodzi w nim o fakt, że dana osoba pozostaje „głodna”, ale najważniejszym jest uzyskanie korzyści, jaką osiąga się za pośrednictwem

postu. Można to uzyskać, przestrzegając w poście wszystkiego, czego nauczał Wysłannik Boga (*sallallaahu alajhi ła salaam*, pokój i błogosławieństwo Boga z nim, *saał*).

Książka, którą trzymacie w rękach, powstała, aby pomóc muzułmanom wykonać post we właściwy sposób. Mamy nadzieję, że będzie przydatna dla wszystkich chętnych. Powodzenie zależy od Boga.

CZĘŚĆ PIERWSZA

POST W *RAMADANIE*

WPROWADZENIE

RAMADAN I JEGO ZALETY

Ramadan jest jedynym miesiącem kalendarza księżycowego, którego nazwa wymieniona została w Koranie (sura *Krowa*, 2:185). Na jego ważność wskazuje post, będący jedną z podstaw islamu i przypadający właśnie w *ramadanie*.

Gdyby służył Boga wiedzieli o całym błogosławieństwie i wartości miesiąca ramadan, zaprawdę zechcieliby, aby trwał on przez cały rok – tak powiedział Prorok Muhammad (sał).

Ramadan to dziewiąty miesiąc muzułmańskiego kalendarza księżycowego hidżry. Każdego roku, z pełnym nabożności drżeniem, muzułmanie na całej planecie oczekują nadejścia tego błogosławionego czasu – czasu rozmyślań, duchowego oczyszczenia i gorliwości w imię Najwyższego Stwórcy.

Według słów Proroka Muhammada (sał), ***ramadan*** jest najlepszym z wszystkich miesięcy roku. Przez cały święty miesiąc muzułmanie poszczą, jak nakazuje to *szariat*. Od świtu do zmierzchu słońca powstrzymują się od jedzenia, picia, bliskości intymnej, starają się opanować język przed gadulstwem, a duszę przed złymi zamierzeniami.

Ramadan stanowi miesiąc oczyszczenia duszy i ciała. Prorok Muhammad (sał) przekazał, że post dodaje zdrowia. Tradycja przestrzegania postu przez wiernych wywodzi się najdawniejszych czasów. Nakaz postu, jako specyficznej formy oddawania czci Panu, istniał we wszystkich Bożych religiach zesłanych przez Najwyższego Boga wszystkim Swoim prorokom. Zgodnie

ze świętą historią islamu, po raz pierwszy obowiązek postu został nakazany pierwszemu człowiekowi i prorokowi, Adamowi (*alajhis salaam*, pokój z nim, *as*). Przestrzegali go wspólnoty Nuha (Noe) i Ibrahima (Abraham), Sulejmana (Salomon) i Dawuda (Dawid), Musy (Mojżesz) i Isy (Jezus) (*alajhimus salaam*, pokój z nimi, *as*), tak jak powiedziano w ostatnim Piśmie Świętym, Koranie:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ
عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

***Jaa ajjuhal laziina aamanuu kutiba alajkums sijaamu
kamaa kutiba alal laziina min kablikum la'allakum
tattakuun.***

O wy, którzy wierzyacie! Przepisany jest wam post, tak jak był przepisany tym, którzy byli przed wami. Być może, będziecie wytrwali! (sura Krowa, 2:183).

Dla wielu muzułmanów **ramadan** odbywa się w radosnej atmosferze przebywania ze współwyznawcami, gdy wieczorami po zachodzie słońca zbierają się za wielkim stołem na skromny posiłek (*iftar*), aby pożywić się darami Najwyższego i podziękować Mu za nie. Przez cały miesiąc wierzący starają się częściej spotykać ze sobą, odwiedzać rodzinę i znajomych, szczególnie słabych i chorych. **Ramadan** to także najlepsza pora na odnowienie przyjacielskich kontaktów, pojednanie się i wybaczenie krzywd.

Do szczególnie poważanych cnót islam zalicza pozyskanie użytecznej wiedzy. Dlatego poszukiwanie mądrości podczas tego błogosławionego miesiąca **ramadan** ma szczególne znacze-

nie. Ostatni prorok islamu Muhammad (*saał*) powiedział o tym następująco: *Tego, kto w **ramadanie** odwiedza miejsca, w których ludzie zbierali się w celu poznania islamu, Najwyższy za każdy krok obdarzy nagrodą, jaką otrzymałby za rok służenia Mu.* Rzecz jasna, dążenie do zdobycia wiedzy nie ogranicza się tylko do tego jednego miesiąca, bo przecież Prorok Muhammad (*saał*) wzywa swoich zwolenników: *Poszukujcie wiedzy od kolebki do mogiły.*

Ramadan to miesiąc pobożności, w którym wierzący starają się jak najwięcej czasu poświęcać na *ibadę* (wielbienie Stwórcy), wykonując więcej modlitw, czytając Święty Koran, zwracając się do Najwyższego z *dua* – modlitwami z prośbami o rzeczy w tym oraz przyszłym życiu. Często odwiedzają meczety dla wspólnych modlitw i *dua*. Muzułmanie w swych modlitwach dziękują Stwórcy za najwyższy dar: zesłaną im poprzez Proroka Muhammada (*saał*) religię islamu i proszą o wybaczenie za popełnione grzechy, pokładając nadzieje w łasce Najwyższego.

Nocne godziny są dla muzułmanów wypełnione szczególnym błogosławieństwem, ale w **ramadanie** witają każdą noc z jeszcze większym przejęciem i wzruszeniem, bowiem serca ich przepełnione są oczekiwaniem na najświętszą ze wszystkich nocy roku, zwaną *Lajlatul Kadr* (Noc Przeznaczenia). Nikomu ze śmiertelnych nie jest znana jej dokładna data: może nastąpić w dowolną dobę świętego miesiąca. W **ramadanie** zesłany został Święty Koran, a w innych czasach odkryte również Święte Księgi innym prorokom: Zabur (Psałterz) – Dawudowi, Taura (Tora) – Musie, Indżil (Ewangelia) – Isie (*as*).

Ramadan to szlachetne święto trwające cały miesiąc, podczas którego wierni starają się pobożnie przeżyć każdy dzień, wypełniając nakazy określone przez religię i spełniając jeszcze więcej dobrych uczynków ku czci Najwyższego Boga: rozdając jałmużnę potrzebującym, odwiedzając chorych, dbając o słabych i nieszczęśliwych, zdobywając wiedzę, udzielając się charyta-

tywnie. Wysłannik Boga (saat) powiedział: *Temu, czyje wielbienie w **ramadanie** było przepelnione wiarą i nadzieją w Boga, przebacza się wcześniejsze grzechy.*

Hadisy o ramadanie

1. Salman (*radijallaahu anhu*, niech Bóg będzie z niego zadowolony, *ra*) opowiadał: Wysłannik Boga (saat) uczył nas w ostatnich dniach szabana, że zbliża się wielki i błogosławiony miesiąc ramadan. Jest w tym miesiącu jedna noc, której znaczenie przewyższa tysiące miesięcy. Bóg Najwyższy uczynił post w ramadanie obowiązkowym (*fard*) i ustanowił nagrodę za nocną modlitwę *taratiḥ*. Jeśli w tym miesiącu człowiek zbliża się do Boga Najwyższego, spełniając dobre uczynki, wtedy liczy się to tak samo, jakby wypełnił *fard* w innym miesiącu. A nagroda przypadająca temu, kto wypełni *fard*, równa jest nagrodzie za siedemdziesiąt *fardów* w miesiącu innym niż ramadan. To miesiąc cierpliwości, a zapłatą za nie jest Raj. W tym miesiącu każdy może zrozumieć, co czują ludzie głodni i skłoni to nasze serca do współczucia wobec biednych i ubogich. W ramadanie zwiększa się wartość pokarmu (*rizk*) wiernego. Ten, kto nakarmi poszczącego, dostąpi przebaczenia grzechów i uwolnienia od ognia piekielnego, a także nagrody równej tej, którą dostanie poszczący, przy czym jego zapłata nie zmniejszy się. Sahabowie powiedzieli: „O Wysłanniku Boga, nie każdy z nas jest na tyle bogaty, by nakarmić poszczącego”. Prorok (saat) odpowiedział na to: „Jeśli nie jesteście w stanie, to nie karmcie obowiązkowo do syta. Bóg Najwyższy nagrodzi i za jednego daktyla, za łyk wody lub mleka. Pierwsza część tego miesiąca – to łaska Boga Najwyższego, druga część – to przebaczenie, a ostatnia – uwolnienie od Ognia. Kto w czasie ramadanu ułatwi pracę swojego sługi, temu Bóg Najwyższy ześle przebaczenie i uwolnienie od Ognia. Kto w czasie iftaru napoi wodą poszczącego, tego Bóg Najwyższy napoi źródlaną wodą w Dzień Sądu i nie poczuje on pragnienia aż do wejścia do Raju”.

2. Abu Huraira (ra) przekazał nam słowa Wysłannika Boga (saʿa): *Mojej wspólnocie podarowano pięć szczególnych rzeczy, których nie dano wcześniejszym. Bóg Najwyższy lubi zapach z ust poszczącego bardziej niż zapach piżma. Ryby w wodzie proszą o wybaczenie dla nich do czasu iftaru. Każdego dnia Raj staje się dla nich coraz piękniejszy, a Bóg Najwyższy mówi: „Niedługo moi wierni słudzy zrzucą z siebie ciężary tego świata i przyjdą tam”. W ramadanie wszystkie niepokorne szatany zostają skute łańcuchami i nie mogą czynić zła, jak w inne czasy. W ostatnią zaś noc zsyła się wybaczenie tym, którzy przestrzegali postu. Sahabowie zapytali: „Czy to Lajlatul Kadr?”. Prorok (saʿa) odpowiedział: „Nie, ale zapłata dla sług przychodzi po zakończeniu pracy”.*

3. Kab ibn Udżra (ra) opowiadał o pewnym wydarzeniu: Wysłannik Boga (saʿa) powiedział: „Podejdźcie do minbaru”. Podeszliśmy. Gdy wstąpił na pierwszy stopień, rzekł: „Amin”. Gdy wstąpił na drugi stopień, rzekł: „Amin”. Gdy wstąpił na trzeci stopień, rzekł: „Amin”. Po zakończeniu kazania zszedł na dół, a my powiedzieliśmy, że usłyszeliśmy od niego dziś to, czego nigdy wcześniej nie słyszeliśmy. Odrzekł tak: „Przyszedł do mnie Dżibril (Gabriel, as) i kiedy wstąpiłem na pierwszy stopień, przemówił: «Nieszczęsny ten, kto w ramadanie nie dostał przebaczenia». Wtedy powiedziałem: „Amin”. Gdy wstąpiłem na drugi stopień, przemówił: «Nieszczęsny ten, kto usłyszał twoje błogosławione imię i nie wyrecytował salaʿat». Znowu powiedziałem: „Amin”. Gdy wstąpiłem na trzeci stopień, przemówił: «Biada temu, kogo rodzice – oboje czy jedno z nich – dożyją starości, i on, dzięki nim, nie wejdzie do Raju». I powiedziałem: „Amin”.

4. Ubajda (ra) opowiadał, że pewnego razu Wysłannik Boga (saʿa) powiedział przed rozpoczęciem ramadanu: *Nadchodzi błogosławiony miesiąc ramadan. W tym czasie zwrócona jest na was uwaga Boga Najwyższego. On zsyła na was szczególną łaskę, wybacza grzechy, przyjmuje dua. Bóg Najwyższy patrzy na wasz zapał w dobrych uczynkach i szczyci się nimi przed aniołami. Pokażcie więc*

Bogu Najwyższemu wasze dobre uczynki. Zaprawdę, nieszczęsny jest ten, kto nawet w tym miesiącu utraci łaskę Boga Najwyższego.

5. Wysłannik Boga (*saat*) powiedział, że każdego dnia i każdej nocy miesiąca *ramadan* Bóg Najwyższy wyzwala skazanych (od Piekła). Każdego dnia i każdej nocy obowiązkowo przyjmowane jest jedno *dua* od muzułmanina.

6. Abu Huraira (*ra*) przekazał nam następujące słowa Wysłannika Boga (*saat*): *Dua nie będzie odrzucone od trzech osób: od przestrzegającego postu w czasie iftaru, od sprawiedliwego władcy i od uciśnionego. Dua ostatniego z nich Bóg wynosi ponad obłoki i dla niego otwiera drzwi do niebios. I tak mu mówi: „Będzie ci okazana pomoc, nawet jeśli dopiero za jakiś czas”.*

7. Wysłannik Boga (*saat*) powiedział, że Bóg i Jego aniołowie zsyłają łaskę spożywającym *suhur*.

8. Wysłannik Boga (*saat*) powiedział, że wśród przestrzegających postu jest wielu takich, którym z ich postu pozostanie tylko wspomnienie głodu. I wielu jest spędzających noce na od dawaniu czci, którym pozostanie tylko uczucie niewyspania.

9. Wysłannik Boga (*saat*) powiedział, że post stanowi tarczę dla człowieka, póki ten go nie zepsuje.

Tak samo jak człowiek zakrywa się tarczą, tak też post chroni go przed wrogiem, czyli szatanem. W jednym z *hadisów* powiedziano, że post jest ochroną przed karą narzuconą przez Boga Najwyższego. W kolejnym, że post to ochrona przed Piekłem. Inny *hadis* przekazuje, jak ktoś zapytał Wysłannika Boga (*saat*), co niszczy wartość postu. Prorok (*saat*) odpowiedział: „Kłamstwo i plotki”. W wielu *hadisach* zaleca się unikania takiego zachowania, aby zachować swe serce w czystości i przejść przez post z godnością. Według niektórych uczonych kłamstwa i plotki naruszają post, tak samo jak jedzenie i picie przed przeznaczonym na to czasem. Jednak większość uczonych twierdzi,

że post nie zostaje złamany, choć zanika jego *barakat* (stopień błogosławieństwa). *Alimowie* proponują **sześć zasad dla przestrzegających postu**:

1. Należy wystrzegać się zatrzymywania wzroku na tym, co może przywieść do grzesznych myśli lub powodować próżną stratę czasu. Wysłannik Boga (*saat*) powiedział, że spojrzenie to jedna ze strzał szatana. Człowiekowi, który chroni swój wzrok ze strachu przed Bogiem, Najwyższy podaruje takie światło wiary, którego słodycz i smak poczuje aż w sercu. Słudzy przybliżeni do Najwyższego objaśniają, że wszystko, co odciąga uwagę od Boga, jest próżne i niepotrzebne.

2. Należy powstrzymywać swój język od kłamstw, plotek, oszczerstw, potwarzy, drwin i gadulstwa. W *hadisie* przekazanym przez Buchariego mówi się, że post jest tarczą człowieka. Dlatego przestrzegający postu powinien uważać, aby z jego ust nie padały nieprzystojne słowa, kpiny, obelgi itp. Jeśli ktoś zacznie się z tobą kłócić, powiedz mu: „Mam post” i zakończ z nim rozmowę. Trzeba szczególnie unikać kłamstw i plotek. Jak wcześniej wspomniano, niektórzy uczeni uważają, że łamie to post. W czasach Wysłannika Boga (*saat*) dwie kobiety przestrzegające postu poczuły nagle ogromny głód, co doprowadziło je do stanu bliskiemu śmierci. *Sahabowie* zwrócili się z tą sprawą do Wysłannika Boga (*saat*). Dał im wtedy miskę, do której kazał kobietom zwymiotować. Obie zwróciły kawałki mięsa i świeżą krew. Ludzie bardzo się zdziwili. Wtedy Prorok (*saat*) wyjaśnił, że kobiety przestrzegały postu, powstrzymując się od pożywienia *halal* Boga Najwyższego, a jadły *haram*, ponieważ plotkowały o innych ludziach.

Bóg Najwyższy w Świętym Koranie nazywa plotki „zjedaniem ciała swojego brata”. *Hadis* ten mówi nam, że z powodu plotek, którymi grzeszyły te kobiety, post stał się dla nich tak ciężki, że mogły umrzeć. Identycznie działają także inne grze-

chy, co potwierdza doświadczenie. W czasie postu większość bogobojnych ludzi odczuwa duchową i fizyczną ulgę, a obciążeni grzechami czują często pogorszenie samopoczucia. Dlatego, aby ułatwić sobie czas postu i napełnić go duchowością – unikajcie grzechów, a szczególnie plotek, które stają się dla niektórych ludzi zajęciem dla skrócenia okresu poszczenia.

3. Trzeba pilnować swoich uszu. Zabronione jest zwracanie uwagi i słuchanie tego wszystkiego, czego nie wolno wymawiać językiem. Wysłannik Boga (*saat*) powiedział, że grzesznikami są zarówno plotkarz, jak i ten, kto tego słucha.

4. Należy chronić także pozostałe części ciała. Na przykład uważać na ręce, aby nie brały zabronionego, na nogi – aby nie podążały do zabronionego itd. Trzeba strzec się przed podejrzaną żywnością podczas *iftaru*. Człowiek, który przestrzegał postu, a później pożywił się jedzeniem *haram*, podobny jest do leczącego się chorego, który dodaje trucizny do lekarstwa.

5. Nie można przejadać się w czasie *iftaru*, nawet jeśli jest *halal*, bo tracimy wtedy cel postu. A przecież oznacza on przewyciężenie dążeń cielesnych, osiągnięcie czystości i anielskich cech. Imam Gazali (*ra*) pisał: „Czy można osiągnąć cel postu, czyli zniszczyć zapędy Iblisa i namiętności *nafsu*, skoro podczas *iftaru* człowiek nadrabia wszelkie zaległości w takich ilościach, że cel zostaje całkowicie stracony?”. Wysłannik Boga (*saat*) powiedział: *Szatan porusza się w ciele człowieka jak krew, przetnijcie mu drogi głodem*.

Drugim celem postu jest doświadczenie uczucia głodu, aby poznać sytuację ludzi biednych. Jest to możliwe, gdy przestrzega się umiarkowania w posiłkach *suhur*, a poszczący odczuwają głód aż do czasu *iftaru*. Do Baszra Hafiego (*ra*) przyszedł któregoś dnia pewien człowiek. Baszr drżał z chłodu, a jego odzież leżała z boku. Przybyły zapytał: „Czy jest teraz czas, żeby się rozbierać?”. Odpowiedział mu: „Biednych jest bardzo dużo i nie

mam możliwości im wszystkim współczuć. Jednak będę z nimi solidarny choć tym, że będę do nich podobny”. Na pewnym zebraniu Wysłannik Boga (*saaf*) powiedział, że aby człowiek miał proste plecy (a nie zgięte z głodu), wystarczy mu kilka kawałków jedzenia. Jeśli człowiek jest głodny, musi nasycić swój żołądek tak, aby jego jedna trzecia była zajęta przez pożywienie, jedna trzecia przez wodę, a pozostała część pozostała pusta.

6. Należy pozostawać w stałej obawie, czy nasz post zostanie przyjęty, czy nie. Przecież przy każdym oddawaniu czci możemy popełnić jakąś pomyłkę, której nie zauważyliśmy, a z której powodu nasze wielbienie zostanie odrzucone. Wysłannik Boga (*saaf*) powiedział, że jednym z pierwszych ludzi wezwanych do rozliczenia w Dniu Sądu będzie *shahid*. Zostaną mu wymienione wszystkie dobra od Boga, jakimi został obdarowany, i on się do nich przyzna. Wtedy Bóg zapyta go, w jaki sposób z nich korzystał. Odpowie: „Poszedłem na *dżihad* ku Twojej chwale i zostałem zabity”. Bóg powie: „Kłamiesz, brałeś udział w wojnie, aby nazwali cię bohaterem. I tak właśnie mówili”. I powleką go twarzą po ziemi i wrzucą do Piekła. Następnym człowiekiem będzie uczony. Zostanie wezwany, a wszystkie łaski, które uzyskał w życiu zostaną mu przypomniane. Zapytają, co w zamian uczynił. Uczony odpowie, że zdobywał wiedzę i ze względu na Boga nauczał ludzi i czytał Koran. Bóg powie: „Kłamiesz, zdobywałeś wiedzę, aby nazywano cię mędrce, i czytałeś Koran, aby nazywano cię *kari*. I tak właśnie mówiono”. I powleką go twarzą po ziemi i wrzucą do Piekła.

Wezwą jeszcze pewnego bogatego człowieka, któremu Bóg Najwyższy podarował dostatek i wszelkiego rodzaju bogactwo. Przypomni mu się o tych dobrodziejstwach, a gdy je potwierdzi, zostanie zapytany: „Jak z nich korzystałeś?”. Ten odpowie: „Nie przepuściłem ani jednej okazji, aby nie wydać pieniędzy dla Twojego zadowolenia”. Bóg powie: „Kłamiesz. Wydawałeś pieniądze,

aby nazwano cię hojnym. I tak właśnie mówiono”. I jego także powloką twarzą po ziemi i wrzucą do Piekła.

Uchroń nas, Boże, przed takim losem. To wszystko jest owocem nieprawidłowych intencji i zamiarów. W *hadisach* wspomniano wiele podobnych przykładów. Dlatego człowiek odbywający post musi zachowywać czystość i szczerość swoich intencji, starając się osiągnąć zadowolenie Boga Najwyższego i znajdować się w stanie pomiędzy niepewnością o to, czy jego czyny są godne przyjęcia przez Pana, a poleganiem na miłosierdziu Boga.

I – ZNACZENIE POJĘĆ

1. Leksykalne znaczenie słowa *ramadan*:

W zależności od rdzenia, z jakiego pochodzi słowo, istnieją różne opinie na temat jego znaczenia leksykalnego.

a) *ramadan* pochodzi od słowa *ramda*, które oznacza deszcze pojawiające się na początku jesieni i oczyszczające ziemię z kurzu. Podobnie jak deszcz, który, padając na ziemię, oczyszcza ją, tak też miesiąc *ramadan* oczyszcza wiernych z ich grzechów.

b) słowo *ramadan* wywodzi się od *ramada*, określające bardzo silne żarzenie się kamieni nagrzanym przez słońce. Powstałe stąd słowo *ramadan* oznacza poparzenie stóp podczas chodzenia na bosaka po rozpalonym piasku. Stało się ono nazwą miesiąca wypełniania postu, będącego jedną z podstaw islamu. Wierni cierpią wówczas głód i pragnienie ku chwale Najwyższego Boga i żarem postu niszczą grzechy.

c) *ramadan* pochodzi od słowa *ramada*, którego drugim znaczeniem jest ostrzenie klingi miecza lub grotu strzały między dwoma gładkimi kamieniami. Miesiąc ten otrzymał swoją

nazwę dlatego, że wtedy właśnie Arabowie przygotowywali i ostrzyli swoją broń.

Z powyższego wynika, że słowo *ramadan* oznacza oczyszczenie, poparzenie i ostrość. Podczas *ramadanu* wierzący, pragnący za pośrednictwem postu i innych sposobów oddawania czci ku zadowoleniu Najwyższego Boga, oczyszczają się z popełnionych grzechów, a także wyostrzają i wzmacniają swoją wiarę oraz moralność.

2. Ramadan:

Początek i koniec księżycowych miesięcy wyznacza się według faz księżyca. Okres, jaki upływa od momentu, gdy księżyc jest widoczny w postaci półksiężyca, do momentu ponownego przyjęcia kształtu półksiężyca, tworzy miesiąc. Czasem liczy dwadzieścia dziewięć, a czasem trzydzieści dni. Z tego powodu do rozpoczęcia postu *ramadanu* konieczne jest, aby na niebie pojawił się młody księżyc. Jednak nie zawsze jest on widoczny, dlatego mogą się pojawić wątpliwości, czy *ramadan* już nadszedł, czy też nie. Obecnie, biorąc pod uwagę rozwój nauki, można powiedzieć, że obserwacja księżyca wchodzi w zakres nauczania astronomii. Jej podstawą są obliczenia, zaś ruch ciał niebieskich odbywa się zgodnie z określonym porządkiem (sura *Prorocy*, 21:33; sura *Ja sin*, 36:40). Tym sposobem dzisiaj, dzięki szybkiemu rozwojowi astronomii, można na kilka lat do przodu z absolutną dokładnością obliczyć początek i koniec miesięcy księżycowych.

Przyjęcie obliczeń astronomicznych jako podstawy do określenia początku i końca *ramadanu*, oprócz tego, że staje się wprowadzeniem w życie zasady ulgi w wykonywaniu kultu, zapobiega również wątpliwościom i nieporozumieniom między muzułmanami, które każdego roku pojawiają się przed nastąpieniem *ramadanu*.

Ramadan różni się od innych miesięcy i dlatego wymaga szczególnej uwagi. To właśnie ten miesiąc jest granicą, gdy po jedenastu miesiącach ciągłej walki ze swoimi namiętnościami (*nafsem*), człowiek ma szansę je pokonać. W tym miesiącu następuje odrodzenie ludzi, którzy w ciągu roku zapomnieli, że potrzebują także pokarmu duchowego. *Ramadan* kieruje wzrok wszystkich muzułmanów ku Wszechmogącemu Bogu, pomaga kolejny raz uświadomić sobie Wielkość, Litościwość i Miłosierdzie Boga. Święty miesiąc *ramadan* to najlepszy czas na duchowe oczyszczenie i odkupienie grzechów popełnionych w ciągu roku.

Ramadan przenika wszystko wokół duchem prawości i cnotliwości. Podobnie jak przyroda ożywa wiosną, tak też w tym błogosławionym miesiącu wzrasta cudowność bogobojności. Każdy wierzący stara się maksymalnie ograniczyć popełnianie grzechów i niewłaściwych uczynków. W jego sercu nasila się dążenie do dobrych działań: nakarmić i przyodzianić ubogiego, pomagać zrozpaczonemu i wykorzeniać zło. Dlatego *ramadan* jest czasem rozkwitu całego dobra, jakie znajduje się w duszy każdego człowieka.

II – WARTOŚĆ RAMADANU

I JEGO ZNACZENIE

Najważniejszą właściwością tego miesiąca, która też wskazuje na jego znaczenie, jest to, że w *ramadanie* rozpoczęło się zesłanie Koranu, będącego ostatnim Bożym objawieniem. W tym właśnie czasie muzułmanie przestrzegają postu, stanowiącego jeden z głównych rodzajów oddawania czci. W *ramadanie* przypada Noc Przeznaczenia – *Lajlatul Kadr* – która jest lepsza od tysięcy innych miesięcy. Wykonywanie podczas tego miesiąca

aktów czci, jest znacznie bardziej wynagradzane niż oddawanie czci w jakimkolwiek innym miesiącu. *Ramadan* stanowi czas przebaczenia i miłosierdzia, wzajemnego wspierania się i pomocy, obfitości oraz dostatku. W tym rozdziale opowiemy właśnie o wspomnianych właściwościach.

1. W *ramadanie* rozpoczęło się zesłanie Koranu:

W surze *Krowa* o zesłaniu Koranu mówi się następująco: **Ramadan to miesiąc, w którym zesłany został Koran jako przewodnictwo dla ludzi, jasne wskazanie drogi prostej i rozróżnienie między prawdą a kłamstwem** (2:185).

Objawienie Świętej Księgi rozpoczęło się od tego, że w *ramadanie* 610 roku, podczas Nocy Przeznaczenia, anioł Dżibril (Gabriel, *as*) przekazał pierwsze pięć ajatów sury *Skrzepnięta krew* Prorokowi Muhammadowi (*saal*), który znajdował się wówczas w grocie Hira na górze Nur w Mekce. W surze *Noc Przeznaczenia* powiedziane jest: **Zaprawdę, zesłaliśmy ten Koran w Noc Przeznaczenia** (97:1).

Aby w pełni skorzystać z *barakatów ramadanu*, należy poświęcać więcej czasu na studiowanie Koranu. W rzeczy samej wierzący powinien część z dwudziestu czterech godzin doby przeznaczyć na czytanie Świętej Księgi; w te błogosławione dni trzeba włożyć więcej wysiłku, aby główna część dnia była poświęcona Koranowi. Należy starać się, zanurzwszy w atmosferę znaczeń oraz wskazań, aby postępować w zgodności z jego treścią. Wypada zmienić na lepsze swoje położenie oraz zachowanie, a także pracować nad swoimi niedociągnięciami.

2. *Ramadan* to miesiąc, w którym przestrzegany jest obowiązkowy post:

W Koranie powiedziano: **Kogo zastanie ten miesiąc, niechaj w nim pości. Kto jest chory lub w podróży, niech pości później taką liczbę dni, ile nie pościł** (sura *Krowa*, 2:185).

3. Jedną z nocy *ramadanu* jest Noc Przeznaczenia, będąca lepszą od tysiąca miesięcy:

Bóg Wszechmogący mówi w Koranie: **Zaprawdę, zesłaliśmy ten Koran w Noc Przeznaczenia. Skąd miałbyś wiedzieć, co to jest Noc Przeznaczenia? Noc Przeznaczenia jest lepsza od tysiąca miesięcy! Zstępują wówczas aniołowie i Duch za pozwoleniem swego Pana, aby wypełniać każde polecenie. Ona jest pokojem aż do nastania brzasku** (sura *Noc Przeznaczenia*, 97).

Dobrze wiadomo, że Noc Przeznaczenia jest jedną z nocy *ramadanu*, ale którą z kolei nikt nie wie. Matka wszystkich prawowiernych, Aisza (*radijallaahu anha*, niech Bóg będzie z niej zadowolony, *ra*), przekazała, że Wysłannik Boga (*saat*) rzekł: *Wypatrujcie Nocy Przeznaczenia w ostatnich dziesięciu dniach ramadanu* (Tirmizi, *Saum*, 71).

Powyższe słowa oznaczają, że *Lajlatul Kadr* może przypaść w każdy z tych dni, i wskazują na konieczność zwiększenia w owym czasie oddawania czci. Najbardziej rozpowszechniona opinia głosi, że wypada w dwudziestą siódmą noc *ramadanu*, która w całym muzułmańskim świecie obchodzona jest jako Noc Przeznaczenia.

Niektóre *hadisy* mówią, że życie ludzi poprzednich pokoleń było znacznie dłuższe niż naszych współczesnych, w związku z tym mieli więcej czasu na wykonywanie pobożnych działań. Wysłannik Boga (*saat*) smucił się, że z powodu krótkiej długości życia wierzący w jego społeczności nie będą w stanie zasłużyć na tak wielką nagrodę, pomimo wszystkich swoich wysiłków. Dlatego Najwyższy Bóg wynagrodził wspólnotę Proroka Muhammada (*saat*) Błogosławioną Nocą, która jest lepsza od tysiąca miesięcy.

Mądrość tego, że data Nocy Przeznaczenia nie została dokładnie ustalona, zawiera się w tym, aby ludzie, wykazując się

starannością i gorliwością, w pełni odczuli i uświadomili sobie wartość tej Nocy i ukryte w niej miłosierdzie Stwórcy. Bez wątpienia wszystkie ostatnie noce, poczynawszy od dwudziestej, najlepiej spędzić na oddawaniu czci, aby mieć większą pewność, że obejmujemy *Lajlatul Kadr* i wszystkie jej błogosławieństwa. Nie jest tak trudno spędzić dziesięć czy jedenaście nocy w pełnej służbie Bogu, zwłaszcza jeśli weźmiemy pod uwagę, jak wielkie dobro i wynagrodzenie jest za to obiecane.

Przekazane jest, że Wysłannik Boga (*saal*) w jednym z *hadiśów* powiedział: *Temu, kto spędzi Noc Przeznaczenia na modlitwie z wiarą i nadzieją na nagrodę Boga, przebaczone będą jego dawne grzechy* (Buchari, Muslim).

Podczas *Lajlatul Kadr* najlepszą dla człowieka rzeczą będzie szczerza skrusza, aby Bóg wybaczył mu jego grzechy. Tej nocy wykonuje się opuszczone modlitwy, recytuje Święty Koran, przebacza doznane krzywdy, rozpatruje błędy minionych dni i miesięcy, tworzy plany na przyszłe.

Istnieje na ten temat wiele *hadiśów*. Ważne, aby wiedzieć, że Bóg obdarzył nas taką błogosławioną nocą jako szczególną łaską. Jakież powodzenie mają ci, którzy nigdy tego nie przeoczyli!

Rozliczne *hadiisy* świadczą o tym, że wykonane tej nocy *dua* są przyjmowane. Podane jest, że Aisza (*ra*) powiedziała: (Pewnego razu) zapytałam: „O Wysłanniku Boga, powiedz, jeśli dowiem się o (nastąpieniu) Nocy Przeznaczenia, co wówczas mam powiedzieć?”. On odparł: „Powiedz: «O Boże, zaprawdę, Ty jesteś Przebaczący, Hojny. Ty kochasz przebaczać, wybaczyć więc mi»” (Tirmizi, Bajhaki).

Lajlatul Kadr odznacza się szczególnymi łaskami i błogosławieństwem. Koran mówi, że warta jest więcej niż tysiąc miesięcy. To osiemdziesiąt trzy lata i cztery miesiące. Szczęśliwy jest człowiek, który dostanie możliwość spędzenia tej noc na oddawaniu czci. Znaczy to więcej, niż gdyby oddawał cześć przez

więcej niż osiemdziesiąt trzy lata. Nie wiadomo jednak, o ile dłużej, bo przecież noc ta jest ważniejsza od tysiąca miesięcy. To wielka łaska Boga Najwyższego, którą obdarzył On swoich sług. W księdze *Durrul Mansur Anas (ra)* wspomina słowa Wysłannika Boga (*saat*): *Bóg Najwyższy podarował Lajlatul Kadr dopiero mojej wspólnotcie, a nie wcześniejszym społecznościom.* W różnych *hadisach* tłumaczy się przyczynę tej łaski. Na przykład, że Wysłannik Boga (*saat*) widział długowieczność pewnych społeczności oraz krótkowieczność swojej. I gdyby społeczność Proroka Boga (*saat*) chciała dorównać innym społecznościom w dobrych uczynkach, byłoby to niemożliwe. Ukochany Wysłannik Boga (*saat*) zasmucił się, a wtedy, aby sprawiedliwość zatriumfowała, Bóg Najwyższy podarował im tę noc.

Wiadomo z *hadisów*, że Wysłannik Boga (*saat*) wspomniał kiedyś o człowieku z Bani Izrael, który przez tysiąc miesięcy znajdował się w *dżihadzie* na drodze Boga Najwyższego. Słyszając to, *sahabowie (ra)* zaczęli mu zazdrościć i Bóg Najwyższy zesłał tę noc. W innym *hadisie* powiedziano, że Wysłannik Boga (*saat*) wspomniał o czterech członkach Bani Izrael: Ajubie, Zakariji, Hezkilu i Juszy (*as*), którzy przez osiemdziesiąt lat oddawali cześć Bogu i ani na moment nie okazali wobec Niego braku pokory. Pobożni *sahabowie (ra)* bardzo się zdziwili na te słowa. Wtedy pojawił się anioł Dżibril (*as*) i objawił surę *Noc Przeznaczenia*. Istnieją ponadto inne podobne *hadisy*. Pewne rozbieżności w nich wynikają z faktu, że gdy w jednym czasie dzieje się kilka różnych wydarzeń, a zaraz potem zostają zesłane ajaty Koranu, to można je powiązać z każdym z tych wydarzeń. Cokolwiek jednak byłoby przyczyną objawienia, dar tej nocy jawi się wielkim błogosławieństwem Boga Najwyższego dla społeczności Proroka Muhammada (*saat*). Łaską Boga Najwyższego jest również możliwość dokonywania dobrych uczynków tej nocy.

Wysłannik Boga (*saal*) powiedział, że człowiek, który wstaje (w celu oddania czci) tej nocy z wiarą i zamiarem uzyskania nagrody, uzyska wybaczenie swoich wszystkich grzechów. „Wstać” oznacza wykonać modlitwę lub oddawać cześć w inny sposób: czytać Koran, *zikrullaah* (wspominanie Boga) itp. „Mieć nadzieję na nagrodę” oznacza oddawanie czci nie na pokaz, a wykonywanie wielbienia z pełną szczerością, z intencją zasłużenia sobie na zadowolenie Boga i Jego nagrodę. Hattabi (*ra*) tłumaczy, że znaczy to wstawanie z zamiarem uzyskania nagrody i odważnym sercem, a nie traktowanie tego za ciężkie brzemię. Bo przecież im mocniejsza intencja i nadzieja na nagrodę, tym łatwiej pokonywać trudności przy oddawaniu czci. Dlatego im bardziej zbliżamy się do Boga Najwyższego, z tym większym duchowym zachwytem i entuzjazmem oddajemy Mu cześć.

Anas (*ra*) przekazuje, że pewnego razu w czasie błogosławionego miesiąca *ramadan*, Wysłannik Boga (*saal*) rzekł: *Nadszedł miesiąc ramadan. Jest w nim noc ważniejsza od tysiąca miesięcy, a ten, kto ją traci, traci też wszystkie łaski, ale dzieje się tak jedynie z najbardziej nieszczęśliwymi.*

Wysłannik Boga (*saal*) rzekł, że w czasie *Lajlatul Kadr* Dżibril (*as*) z grupą aniołów opuszcza się na ziemię i prosi o miłosierdzie dla każdego oddającego cześć: stojącego lub siedzącego czy też zajętego *zikrullaahem*. A kiedy przychodzi świąteczny dzień, Bóg szczyty się Swymi sługami przed aniołami. Następnie Bóg Najwyższy pyta: „O aniołowie! Jaka jest zapłata dla tego, kto wypełnił swoją pracę?”. Aniołowie odpowiadają: „O Panie nasz! Jego zapłata musi wynagrodzić mu całą wykonaną pracę”. Wtedy Bóg Najwyższy mówi: „O aniołowie! Moi słudzy wypełnili swe obowiązki i wyszli na świąteczną modlitwę, recytując *dua*. Przysięgam na Swoją honor, przysięgam na Swoją wielkość, przysięgam na Swe przebaczenie, przysięgam na Swą wyniosłość, przysięgam na Swą sławę. Na pewno przyjmę ich *dua*!”. Następnie Bóg,

zwracając się do ludzi, mówi: „Wracajcie, wasze grzechy zostały wybaczone, a wasze złe uczynki zamienione na dobre!”. I ludzie powracają z przebaczeniem.

Czcigodna Ajsza (ra) przekazuje słowa Wyśłannika Boga (saat): *Szukajcie Lajlatul Kadr wśród nieparzystych nocy ostatnich dziesięciu dni ramadanu.*

Ubajda (ra) opowiadał, że Prorok Muhammad (saat) wyszedł, aby poinformować nas o *Lajlatul Kadr*. W tym samym czasie dwóch muzułmanów kłóciło się między sobą. Wyśłannik Boga (saat) powiedział: *Wyszedłem do was, aby opowiedzieć o Lajlatul Kadr, ale z powodu kłótni tych dwóch, utraciłem wiedzę o dokładnym umiejscowieniu jej w czasie. Być może tak ma być według Boga. Szukajcie zatem tej nocy dziewiątego, siódmego lub piątego dnia.*

Hadis ten porusza pewne ważne tematy, które należałoby przemyśleć. Pierwszy z nich to kłótnia dwóch muzułmanów. Była wydarzeniem na tyle poważnym, że Bóg na zawsze zabrał wiedzę o określeniu Nocy Przeznaczenia.

Drugą sprawą jest zgoda, ukontentowanie, przyjęcie i posłuszeństwo wobec mądrości Boga Najwyższego. Pomimo utraty wiedzy o *Lajlatul Kadr*, co jest wielkim nieszczyściem, Wyśłannik Boga (saat) powiedział, że prawdopodobnie stało się to z pożytkiem dla nas, bo taka była wola Boga.

Ubajda (ra) zapytał Wyśłannika Boga (saat) o *Lajlatul Kadr*. Prorok (saat) rzekł, że jest ona w czasie *ramadanu*, wśród nieparzystych nocy ostatniej dekady: dwudziestego pierwszego, dwudziestego trzeciego, dwudziestego piątego, dwudziestego siódmego, dwudziestego dziewiątego lub w noc ostatnią. Człowiek, który spędzi ten czas na oddawaniu czci w *imanie* i zamiarem otrzymania nagrody, otrzyma przebaczenie wszystkich grzechów. Cechami tej nocy są jasność i promienistość; nie jest ani ciepła, ani zimna. Księżyc jaśniejący. Meteoryty nie trafiają w szatanów do samego rana. Następnego dnia wschodzi słońce

bez promieni, okrągłe jak księżyc w pełni. W tym dniu Bóg Najwyższy zabronił szatanom wychodzić razem ze słońcem.

Czcigodna Ajsza (ra) zapytała Proroka Muhammada (saaf): „O Wysłanniku Boga (saaf). Jeśli odnajdę *Lajlatul Kadr*, to jakie *dua* powinnam wypowiedzieć?”. Prorok (saaf) nauczył ją wówczas następujących słów: **O Boże, zaprawdę Ty jesteś wybaczącą i kochającą przebaczać, przebacz zatem i mnie.**

لِلّٰهِمَّ اِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيْمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

**Allahumma innaka afuʔlun kariimun
tuhibbul afʔa faaʔfu annii**

4. W ramadanie otwierają się bramy Raju i zamykają bramy Piekła, a szatany zakute zostają w kajdany:

W jednym z hadisów powiedziano: W pierwszą noc ramadanu szatany i dzinny zakuwa się w kajdany, zamyka bramy Piekła i ani jednej się nie otwiera. Otwierają się bramy Raju i ani jedna nie pozostaje zamknięta. I głosiciel obwieszcza: „O wy, którzy pragniecie czynić dobro! Spełnijcie swoje pragnienie, czyniąc dobro. O wy, którzy pragniecie czynić zło! Odstąpcie od tego. W ramadanie Bóg wyzwala wielu ludzi od Piekła. Dzieje się tak każdej nocy tego miesiąca. Kiedy rozpoczyna się ramadan, otwierają się niebiańskie bramy, a zamykają bramy piekielne, zaś szatany zakute zostają w kajdany” (Saum, 1, Buchari, Saum, 5).

5. W ramadanie wykonuje się modlitwę taratih:

Słowo *taratih* to liczba mnoga słowa *taratiha*, oznaczającego „udzielenie, zapewnienie odpoczynku”. W terminologii religijnej *taratih* określa dobrowolną modlitwę, wykonywaną podczas *ramadanu* po nocnej modlitwie (*isza*). Jej nazwa wzięła się stąd, że po każdych czterech *rakatach* modlący się czyni niewielką pauzę na odpoczynek. Jak już wspomniano, modlitwa *taratih* jest

dobrowolnym aktem czci, dlatego z powodu zmęczenia, zajęć i innych tego typu przyczyn można wykonywać ją w domu na osiem, dziesięć, dwanaście, czternaście, szesnaście lub osiemnaście *rakatów*. Wykonanie *tarałihu* w ten sposób również odpowiada *sunnie*.

Modlitwa ta jest obowiązkową *sunną muakkadą* dla mężczyzn i kobiet, wykonywaną każdego dnia w ciągu *ramadanu*. Prorok (*saal*) w dwudziestą trzecią, dwudziestą piątą i dwudziestą siódmą noc *ramadanu* odmawiał *tarałih* w meczecie razem ze swoimi współtowarzyszami. *Bóg uczynił dla was obowiązkowy post w miesiącu ramadan. Ja uczyniłem sunną modlitwę tarałih w czasie jego nocy. Ten, kto z sercem pełnym wiary i nadzieją na sałaby, będzie pościł podczas ramadanu i wykonywał tarałih, oddali od siebie grzechy, stając się czystym niczym noworodek* (Ibn Hanbal, Nasai).

Czas *tarałihu* następuje po modlitwie nocnej i trwa do modlitwy porannej. Wykonuje się go przed modlitwą *łitr*. Składa się z dwudziestu *rakatów*, co stało się wiadomym z działań drugiego kalifa sprawiedliwego Omara (*ra*). On ostatecznie zatwierdził ilość *rakatów* za zgodą współtowarzyszy Proroka (*saal*). Przekazane jest, że Wysłannik Boga (*saal*) rzekł: *Nie odstępujcie po mnie od sunny mojej i sunny kalifów sprawiedliwych* (Abu Dawud, Tirmizi), a także: *Temu, kto wykonuje modlitwę tarałih w miesiącu ramadan, wierząc w jego błogosławieństwo i mając nadzieję na nagrodę od Boga, zostają wybaczone wszystkie przeszłe grzechy* (Buhari, Iman, 27; Muslim, *Musafirin*, 174).

Praktyka modlitwy tarałih

Modlitwę *tarałih* można wykonać tylko po modlitwie *isza*. W *ramadanie* po *tarałihu* następuje zazwyczaj modlitwa *łitr*, chociaż dopuszcza się odprawianie jej przed modlitwą *tarałih*. Jeśli *tarałih* składa się z dwudziestu *rakatów*, to *salaam* można przekazywać po każdym drugim lub czwartym *rakacie*.

Odprawienie wspólnej modlitwy *tarāṭih* (po dwa *rakaty*)

Tarāṭih wykonuje się po *fardzie* i *sunnie* modlitwy *isza*. Na początku imam recytuje intencję: „Zamierzam wykonać ku chwale Boga tę modlitwę *tarāṭih* jako imam”. Potem wypowiada *takbir Allaahu akbar* i składa ręce na brzuchu. Następuje intencja *dżamaatu* postępującego za imamem: „Zamierzamy wykonać dla Boga tę modlitwę *tarāṭih* za imamem”. Po *takbirze* imama *dżamaat* również go wypowiada i składa ręce. Następnie imam i *dżamaat* wspólnie wypowiadają szeptem *dua Subhanaka*. Imam również szeptem wymawia *A’uuzu–Bismillaah* i głośno już surę *Otwierającą* oraz inną wybraną. Wszyscy razem wykonują *ruku* i *sadždę*, po czym wstają na drugi *rakat*. Imam szeptem wypowiada *Bismillaah*, recytuje na głos surę *Otwierającą* i jakąś inną, wspólnie wykonują *ruku* i *sadždę* i siadają. W tej pozycji recytują *Tahijjat*, *salaāt*, *dua Rabbana atina* i przekazują *salaam*: zwracają głowę na prawo i na lewo ze słowami *Assalaamu alajkum ła rah-matullaah*.

Wymienione czynności powtarza się dziesięć razy (po dwa *rakaty*), dochodząc do dwudziestu *rakatów*. Następnie wspólnie odmawia się trzy *rakaty* modlitwy *liṭr*.

Wykonanie modlitwy *tarāṭih* w samotności (po dwa *rakaty*)

Wykonuje się ją tak samo jak modlitwę *sunny as-subh*. Różni się tylko intencją: „Poświęcam Bogu tę modlitwę *tarāṭih*”. Modlitwa składa się z dwóch *rakatów* powtarzanych dziesięć razy. Następnie modląc się odmawia trzy *rakaty* modlitwy *liṭr*.

Wykonanie wspólnej modlitwy *tarāṭih* (po cztery *rakaty*)

Na początku imam recytuje intencję: „Zamierzam wykonać dla Boga tę modlitwę *tarāṭih* jako imam”, potem wypowiada *Allaahu akbar* i składa ręce. Następuje intencja *dżamaatu* postępującego za imamem: „Zamierzamy wykonać dla Boga tę mo-

dlitwę *tarāṭih* za imamem”. Po *takbirze* imama *dżamaat* również go recytuje i składa ręce. Następnie imam i *dżamaat* wspólnie wypowiadają szeptem *dua Subhanaka*. Imam szeptem wymawia *A’uuzu–Bismillaah* i głośno surę *Otwierającą* i inną wybraną. Wszyscy razem wykonują *ruku* i *sadżdę*, po czym wstają na drugi *rakat*. Imam szeptem wypowiada: *Bismillaah*, recytuje na głos surę *Otwierającą* i inną, wspólnie wykonują *ruku* i *sadżdę* i siadają. W tej pozycji recytują *Tahijjat* oraz *salałat*. Wstając na trzeci *rakat*, imam i *dżamaat* recytują szeptem *dua Subhanaka*. Imam szeptem wymawia *A’uuzu–Bismillaah* i głośno surę *Otwierającą* oraz inną wybraną. Wspólnie wykonują *ruku* i *sadżdę*, po czym wstają na czwarty *rakat*. Imam szeptem wypowiada *Bismillaah*, recytuje na głos surę *Otwierającą* i inną, a po *ruku* i *sadżdzie* wierni siadają. W tej pozycji recytują *Tahijjat*, *salałat*, *dua Rabbanaatina* i przekazują *salaam*: zwracają głowę na prawo i na lewo ze słowami *Assalaamu alajkum ła rahmatullaah*.

Wymienione czynności powtarza się pięć razy (po cztery *rakaty*), dochodząc do dwudziestu *rakatów*. Następnie wspólnie odmawia się trzy *rakaty* modlitwy *ṭitr*.

Wykonanie modlitwy *tarāṭih* w samotności (po cztery *rakaty*)

Intencja brzmi: „Zamierzamy wykonać dla Boga tę modlitwę *tarāṭih*”. Wykonuje się ją tak samo jak *sunnę asr*. Różnica jest jedynie w intencji. Modlitwę składającą się z czterech *rakatów* powtarza się pięć razy. Następnie wykonuje się trzy *rakaty* modlitwy *ṭitr*.

Biorąc przykład z towarzyszy Proroka (*saat*), po każdych czterech *rakatach* powinno się robić niewielką przerwę, podczas której zaleca się wychwalać i wspominać Najwyższego, słuchać krótkich kazań lub oddawać się rozmyślaniom o Bogu. Oto jedna z przykładowych form wychwalania Boga:

Subhaana zil mulki tal malaakuut. Subhaana zil izzati tal džabaruut. Subhaanal hajjillazii laa jamuut. Subbuuhun kudduusun rabbul malaa'ikaati tar ruuh (trzy razy).

6. Podczas ramadanu odpuszczane są grzechy wierzących, którzy ożywiają ten miesiąc okazywaniem swojej czci:

Ożywianie *ramadanu* aktami czci ma wielkie znaczenie. Pojęcie „ożywienie *ramadanu*” obejmuje czytanie Koranu, *zikry* i *ta-fakkur* (rozmyślanie), studiowanie życia Wysłannika Boga (*saat*), zgłębianie wiedzy religijnej.

Wysłannik Boga (*saat*) powiedział: *Pięciokrotna modlitwa, modlitwa dzuma przed nastąpieniem kolejnej modlitwy dzuma oraz post ramadanu aż do następnego ramadanu będą odkupieniem za popełnione małe grzechy, pod warunkiem unikania wielkich grzechów* (Muslim, *Tahara*, 17).

7. Ramadan to miesiąc miłosierdzia i obfitości, a także wzajemnej pomocy społecznej:

Wysłannik Boga (*saat*), mówiąc o zaletach *ramadanu*, rzekł: *W ramadanie dano mojej społeczności pięć rzeczy, których nie otrzymaliśmy wcześniejsze społeczności. Są to:*

a) w pierwszą noc ramadanu Bóg popatrzy na moją społeczność spojrzeniem miłosierdzia. Tego, na kogo Bóg popatrzy spojrzeniem miłosierdzia, On nie podda ukaraniu.

b) zapach z ust poszczącego wiernego jest dla Boga przyjemniejszy od zapachu piżma.

c) aniołowie dniem i nocą proszą o przebaczenie dla mojej społeczności.

d) Bóg nakazuje Rajowi: „Przygotuj się i upiększ dla moich poddanych, bowiem przybliżył się ten czas, gdy uwolniwszy się od znużenia ziemskiego życia wejdą do Mojego miłosierdzia i do Raju”.

e) w ostatnią noc ramadanu cała moja społeczność dostąpi zmiłowania. Na pytanie jednego z swoich współtowarzyszy o to, czy ta noc jest Nocą Przeznaczenia, Wysłannik Boga (saat) odpowiedział: „Nie. Nie jest to Noc Przeznaczenia. Czyżbyście nie widzieli? Robotnicy otrzymują swoje wynagrodzenie po zakończeniu pracy” (Munziri, II, 2).

8. Za wykonane w ramadanie akty czci udzielane jest wielkie wynagrodzenie:

Wszechmocny Bóg jest bezgranicznie miłosierny i przebaczący Swoim poddanym. Nasz Pan daje nam od dziesięciu do siedmiuset wynagrodzeń za każdy wykonany przez nas dobry uczynek. Jeśli chodzi o nagrodę za cierpliwość, to jest ona nieograniczona. W porównaniu z innymi miesiącami, w *ramadanie* za wykonane akty czci wierzący otrzymuje znacznie większe wynagrodzenie.

Najwyższy Bóg powiedział w Koranie: **Ten, kto przyjdzie z dobrym uczynkiem, otrzyma zań zapłatę dziesięciokrotną. Kto zaś przyjdzie ze złym uczynkiem, otrzyma w zapłatę jedynie równowartość. I nikt nie zostanie pokrzywdzony** (sura Trzody, 6:160).

Wysłannik Boga (saat) rzekł: *Kto przestrzegał postu w ramadanie, a następnie jeszcze przez sześć dni miesiąca szallał, ten jest podobny do tego, który pościł przez cały rok* (Tirmizi, Saum, 53).

9. Ramadan to miesiąc cierpliwości i kształtowania ducha:

Wszechmogący Bóg powiedział w Koranie: **Zaprawdę, cierpliwi otrzymają nagrodę bez rachunku!** (sura Grupy, 39:10). Wysłannik Boga (saat) potwierdził to, powiedziawszy: *Ramadan to miesiąc cierpliwości, a wynagrodzeniem za cierpliwość jest Raj* (Munziri, II, 94–95).

W ten sposób muzułmanin, który przestrzega postu w *ramadanie*, kształtuje swego ducha i uczy się cierpliwości, przeciwstawiając się przyziemnym pragnieniom i odrzucając złe słowa i czyny.

10. W ramadanie wykonuje się także itikaf:

Itikaf jest to odosobnienie z przestrzeganiem pewnych zasad w meczecie lub w miejscu uważanym za meczet, z zamiarem oddawania czci Bogu. W ostatnich dziesięciu dniach *ramadanu* wykonywanie *itikafu* stanowi *sunnę*. W stanie *itikafu* muzułmanin spędza czas wykonując modlitwy, czytając Koran i inne książki, modląc się i robiąc *zikr*.

Przekazane zostało, że Aisza (*ra*) powiedziała: *Wysłannik Boga (saat) przez całe swoje życie w ciągu ostatnich dziesięciu dni ramadanu nie opuszczał meczetu* (Buchari, Muslim).

Ten rodzaj oddawania czci uznawany jest za działanie bardzo wartościowe. Dzięki samotności dusza człowieka na pewien czas odrywa się od ziemskiej próżności i kieruje do Pana, a wierzący, który oddaje cześć w meczecie – domu Boga – odnajduje spokój. Jakże wielkie to dobro, gdy muzułmanin wykorzystuje przemijające dni swojego życia, całą swoją istotą dążąc ku swemu Stwórcy w tak świętym miejscu i oddając cześć Bogu, zbliżając się do Niego z czystą duszą!

Wykonywanie *itikafu* oznacza poświęcenie własnego czasu na oddanie czci oraz modlitwy, ponieważ nawet nie wykonując modlitwy, ale przebywając w meczecie, człowiek znajduje się w gotowości do niej. A to dążenie samo w sobie jest równoznaczne z modlitwą. Tym sposobem, dzięki *itikafowi*, człowiek wywyższa się duchowo, rozpromienia duszę, zaś jego postać roztacza światło służenia. Jakże błogosławione i piękne są te momenty życia!

Rodzaje *itikafu*

Itikaf dzieli się na trzy rodzaje: *ładżib*, *sunnę* i *mustahab*.

Itikaf, będący *ładżibem*, oznacza konieczne odosobnienie, nakazane człowiekowi przez samego siebie w charakterze ślubowania. Nazywa się wówczas *nazr itikaf*. Przykładowo, jeśli ktoś zamierza wykonać *itikaf*, to mówi: „Jeżeli taka a taka sprawa się powiedzie, to w takim a takim miesiącu, w takie a takie dni wykonam *itikaf*” lub, nie mając zamiaru niczego zrobić, składa obietnicę: „W tym roku, w tym miesiącu, w te dni wykonam *itikaf*”. Wtedy, jeśli pomyślana sprawa się uda albo nadejdą wskazane dni, zrealizowanie *itikafu* staje się dla niego koniecznością, *ładżibem*. Jeśli dni *itikafu* nie są określone, wtedy intencja może wyglądać następująco: „Jeśli ta praca zostanie wykonana, to spędzę tyle a tyle dni w *itikafie*” lub: „W tym roku tyle a tyle dni będę pozostawał w *itikafie*”. W przypadku prowadzenia pracy człowiek powinien wykonać *itikaf* w krótkim i dogodnym dla siebie czasie, przy drugim zamiarze *itikaf* jest wykonywany w tym samym roku w dogodnym dla niego czasie.

Podane jest, że pewnego razu Omar ibn Chattab (*ra*) zwrócił się do Wysłannika Boga (*saal*): „O Wysłanniku Boga! Zamierzam wykonać jednodniowy *itikaf* w Meczecie Al-Haram”. Na to Prorok (*saal*) odpowiedział: *Spełnij swoją obietnicę!* (Buchari).

Itikaf, który jest *sunną*, to odosobnienie wykonywane w ostatnich dziesięciu dniach *ramadanu*, jak czynił to Prorok Muhammad (*saal*).

Mustahab itikaf jest odosobnieniem wykonywanym na życzenie w meczecie, w określonym czasie poza *ramadanem*. Na przykład, jeśli człowiek podczas wchodzenia do meczetu lub już wewnątrz wykona intencję: „Zamierzam wykonać *itikaf*”, wówczas otrzymuje wynagrodzenie za ten *itikaf*.

Warunki *itikafu*

1. Intencja wykonania.
2. Przestrzeganie postu w tym okresie.
3. Wykonanie *itikafu* w meczecie lub w miejscu uznawanym za meczet. Kobiety spełniają ten rodzaj oddawania czci w swoich domach, w przeznaczonych ku temu pomieszczeniach.
4. Osoba, która zamierza wykonać *itikaf*, powinna być pełnoletnia, wyznania muzułmańskiego, w pełni władz umysłowych.
5. Rytualna czystość.
6. Kobiety wykonują *itikaf* za zgodą męża.

Zasady zachowania w okresie odbywania *itikafu*

1. W dni wykonywania *itikafu* człowiek powinien wypowiadać jedynie dobre słowa. Nie ma niczego niewłaściwego w kontaktach między ludźmi, jeśli nie odwracają uwagi od wykonywania *itikafu*. Powstrzymywanie się od mowy uważanej za grzeszną, stanowi jeden z podstawowych warunków tego aktu czci.
2. Podczas *itikafu* należy zwrócić szczególną uwagę na czytanie Koranu, studiowanie *hadisów*, życia proroków i sprawy wiary.
3. Jeśli dana osoba zamierza pozostać w *itikafie* przez miesiąc tylko w nocy lub tylko w ciągu dnia, będzie to niewłaściwe, ponieważ w tym przypadku zamiar będzie niepełny, gdyż doba składa się z dnia i nocy. Dlatego konieczne jest, aby być w *itikafie* w dzień i w nocy. W tym przypadku osoba zamierzająca wykonać *itikaf* w pierwszym dniu odosobnienia przychodzi do meczetu przed świtem, a ostatniego dnia opuszcza go po zachodzie słońca. Jeśli dana osoba zamierza przebywać w *itikafie* przez jeden dzień, wówczas okres ten nie powinien obejmować nocy. Jeśli natomiast zamiar obejmuje nieprzerwanie kilka dni, wtedy należy również uwzględnić noce.

4. Muzułmanin w *itikafie* powinien być ubrany schludnie i czysto, powinien też roztaczać przyjemny zapach. Może zabrać ze sobą do meczetu rzeczy, które nie wyrządzą mu szkody. Jeśli w meczecie są odpowiednie warunki, można w nim przeprowadzić ablucję; w przypadku ich braku potrzeby te są zaspokajane w najbliższych przystosowanych do tego miejscach, po czym należy niezwłocznie wrócić na miejsce wykonywania *itikafu*.

5. Muzułmanin w *itikafie* może wejść na minaret w celu ogłoszenia *azanu* (wezwania na modlitwę). W tym przypadku nie ma znaczenia, czy minaret znajduje się wewnątrz meczetu, czy nie.

6. Osoba, znajdującą się w czasie *itikafu* w meczecie, może opuścić go ze względów religijnych oraz osobistych potrzeb. Na przykład w celu odbycia piątkowej modlitwy w innym meczecie, jeśli w tym meczecie takiej się nie odprawia, albo ablucji i obmycia, z lęku przed uszczerbkiem na zdrowiu, lęku o swoją własność lub przymusowego wyjścia z meczetu z jakiegoś innego powodu.

Działania naruszające *itikaf*

1. Wyjścia z meczetu bez uzasadnionej przyczyny.

2. Odwiedzenie przez człowieka, który znajduje się w *itikafie*, chorego, uczestnictwo w ceremonii pogrzebowej lub długa nieobecność z powodu własnej choroby.

3. Utrata rozsądku, długotrwałe omdlenie lub zamroczenie umysłu podczas *itikafu*.

4. Podjęcie intymnego kontaktu.

5. Początek okresu u kobiety.

6. Złamanie postu w czasie *itikafu* (zgodnie z opinią uczonych *mazhabu hanafickiego* post jest warunkiem *itikafu*).

W przypadku naruszenia *itikafu ʿadżibu*, należy go zrekompensować. Jeśli np. człowiek zamierzał wykonać *itikaf ʿadżib* i nie dokonał tego lub naruszył już rozpoczęty *itikaf*, wówczas powinien uczynić to w innym dniu. Jeśli powodem niewykonania *itikafu* stała się choroba lub starość, wtedy zrekompensowanie następuje po wyzdrowieniu, zaś gdy wykonanie jest niemożliwe (ze względu na chorobę albo niemoc), to za każdy dzień postu (ponieważ post jest warunkiem *itikafu*) trzeba ofiarować jałmużnę. Skoro nie ma takiej możliwości, wówczas zdaje się na miłosierdzie Boga.

11. *Suhur*

Jest to posiłek spożywany przed świtem oczekiwanego dnia postu. Ibn Omar (ra) przekazał nam słowa Wysłannika Boga (saʿa): *Zaprawdę, Bóg ze Swoimi aniołami zsyła błogosławieństwo tym, którzy wykonują suhur.*

Należy pamiętać, że warto robić *suhur* nie wieczorem, a dokładnie przed świtem, co przyniesie więcej *sałabów*. Wysłannik Boga (saʿa) rzekł: *Wykonujcie suhur i w ten sposób wzmacniajcie się przed następującym postem. Śpijcie w dzień: to pomoże wam wstać nocą w celu oddania czci.*

W komentarzach do *Sahih Buchari* Ibn Hadżar wymienia czynniki, jakie sprzyjają błogosławieństwu płynącemu z *suhuru*:

1. *Suhur* wynika z *sunny*;
2. *Suhur* odróżnia nas się od ludów Księgi, a przecież powinniśmy postępować tak, aby we wszystkim się od nich różnić;
3. *Suhur* daje nam siłę do oddawania czci;
4. *Suhur* zwiększa naszą szczerłość w *ibadzie*, bo dzięki niemu nie odczuwamy tak dużego głodu i słabości, które mogłyby odciągnąć nas od dobrych uczynków;

5. *Suhur* pomaga nam powstrzymywać przejawy negatywnych cech, ponieważ złość jest często wzbudzana przez silny głód;

6. *Suhur* to czas, gdy szczególnie przyjmowane są nasze *dua*;

7. Wstając na *suhur*, mamy możliwość wypełnić modlitwę *ta-hadżdżud* i zająć się *zikrem*.

W *hadisach* powiedziano: „Wykonujcie *suhur*, bo w nim jest bezgraniczne błogosławieństwo”; „Nawet jeśli nie macie niczego do jedzenia, to wykonajcie *suhur* choć jednym daktylem lub łykiem wody”.

Wielcy muzułmańscy uczeni powiedzieli: „Kto pozostaje względnie głodny w dozwolone pory (na posiłki) w *ramadanie*, chroniony jest od zła sprowadzanego przez szatana przez cały rok do następnego *ramadanu*”.

III – PRZYGOTOWANIE DO RAMADANU

Do tak ważnego miesiąca koniecznie trzeba dokładnie się przygotować. Obejmuje to:

1. Powinniśmy powitać *ramadan* z czystymi i dobrymi pragnieniami oraz dążeniami, porzucając swoje złe nawyki. Całą swoją istotą musimy kierować się ku Bogu, kontrolując swe chęci, oczyszczając swoje serce ze złych myśli oraz zamiarów. Naszym celem powinno stać się podążanie do uzyskania zadowolenia, miłosierdzia i przebaczenia Wszechmogącego Boga, aby tym sposobem uwolnić się od swoich grzechów i wejść do grona tych, którzy otrzymali przebaczenie.

2. Musimy mieć intencję i staranie o to, aby jak najlepiej ożywić ten miesiąc poprzez przestrzeganie postu, czytanie Koranu i ugoszczenie tych, którzy poszczą.

3. W *ramadanie* powinniśmy traktować naszych krewnych, bliskich, małżonków oraz dzieci z większą czułością, dobrocią i uwagą.

4. Podczas *suhuru* i *iftaru* należy zadbać o obfitość swego stołu, unikając jednak przy tym marnotrawstwa.

5. Jeżeli są osoby pracujące pod naszym kierownictwem, wówczas w *ramadanie* trzeba odnosić się do nich z wielką uwagą i starać się ułatwić im pracę.

CZĘŚĆ DRUGA

ZNACZENIE I WARTOŚĆ POSTU
JAKO AKTU CZCI

I – ZNACZENIE POJĘĆ

Leksykalne znaczenie słowa *saum* (post):

W języku arabskim słowo **saum** oznacza „post”, czyli powstrzymywanie się od jedzenia, picia, chodzenia, rozmawiania oraz innych podobnych działań.

Saum występuje w jedenastu ajatach Koranu, na przykład: **Teraz jedz, pij i ochłódź oczy, a jeśli zobaczysz jakiegoś człowieka, to powiedz: „Ślubowałam Miłosiernemu post [*saum*] i dlatego nie będę dzisiaj z nikim rozmawiała”** (sura *Maria*, 19:26).

Terminologiczne znaczenie słowa „post” i inne, wiążące się z nim pojęcia:

Jako termin religijny słowo „post” oznacza powstrzymywanie się od jedzenia, picia i kontaktów płciowych od wschodu do zachodu słońca, z zamiarem wykonywania aktów czci.

Słowo **imsak** oznacza przeszkadzać, odmawiać sobie i powstrzymywać się od czegoś.

Wyrażenie **czas *imsaku*** w naszej religii odnosi się do czasu pojawienia przeszkody w jedzeniu, picu i kontaktach płciowych, czyli czasu postu.

Wyrażenie **czas *iftaru*** oznacza zakończenia wszystkich zakazów, czyli czas zachodu słońca.

W Koranie o czasie początku i zakończenia postu powiedziane jest w formie aforyzmu: **Jedzcie i pijcie, aż odróżnicie białą nitkę świtu od nitki czarnej. Potem utrzymujcie post do nadejścia nocy** (sura *Krowa*, 2:187).

Wyrażenie „biała nitka” wskazuje na moment początku święta, zaś „czarna nitka” oznacza ciemność nocy.

II – MIEJSCE POSTU W HISTORII

Post jest bardzo starą formą okazywania czci, podobnie jak sama ludzkość. Tradycja przestrzegania przez wierzących postu sięga odległej przeszłości. Uczeni islamu twierdzą, że post, jako szczególna forma oddawania czci Panu, istniał we wszystkich okresach i był nierozłączną częścią Praw, które Najwyższy Bóg przekazał poprzez Swoich wysłanników. Wszechmogący Bóg tak mówi o tym w Koranie: **O wy, którzy wierzyacie! Przepisany jest wam post, tak jak był przepisany tym, którzy byli przed wami. Być może, będziecie wytrwali!** (sura *Krowa*, 2:183).

Zwrot „którzy byli przed wami” oznacza wszystkich ludzi od proroka Adama (*as*). Badania historii religii potwierdzają, że we wszystkich religiach, czy to boskich, czy też fikcyjnych, występuje post jako jeden z rodzajów okazywania czci. Od chwili pojawienia się ludzkości na ziemi do dnia dzisiejszego, ponieważ nie było społeczeństwa absolutnie bezbożnego, w każdym post był jednym z rodzajów kultu, pomimo różnic w formie, czasie, celu i treści.

Ponieważ post w porównaniu z innymi rodzajami okazywania czci jest trudną *ibadą*, Bóg Najwyższy, informując o obowiązku postu, zwrócił się do wierzących w formie, która zapobiegałaby powstawaniu wśród nich sprzeciwu, obwieszczając, że post był obowiązkowy także dla ich poprzedników.

Wszystkie ludy, bez względu na to, jaką religię wyznają, prawdziwą czy fałszywą, wśród praktyk religijnych zawsze utrzymują

post. Jedyna różnica dotyczy długotrwałości, czasu wykonywania i istoty postu. Na przykład w buddyzmie post jest wykonywany raz na dwa miesiące. Według buddystów, aby osiągnąć wieczne szczęście (nirwanę), należy koniecznie pokonać swoje cielesne pragnienia, a najlepszym na to sposobem jest post.

Wiadomo, że w Torze zawiera się nakaz wykonania postu w określone dni (Tora, *Wyjście*, 34:18). Post w Jom Kippur, będący jednym z największych dni pokuty, jest *fardem* (patrz: *Kapłańska*, 16:29–31; *Liczb*, 29:7).

W Ewangelii również z zachwalaniem mówi się o poście (Mateusz, 4:1–3, 6:16–19; Marek, 2:19; Łukasz, 5:33–38). W katolicyzmie istnieją dwa posty: dziękczynny i kościelny. Chrzęścianie poszczą w środy, piątki i soboty, będące dniami przyjęcia pokuty.

Przekazane jest, że kiedy Wysłannik Boga (*saat*) przesiedlił się do Medyny, zobaczył, jak miejscowi żydzi przestrzegają postu w Dniu Aszury, i zapytał ich, z jakiego powodu to czynią. Odpowiedzieli: „Jest to dzień błogosławiony, bowiem tego dnia Bóg ocalił synów Izraela od ich wrogów. Musa (*as*) trzymał wówczas post”. Wysłannik Boga (*saat*) odparł na to: *Jesteśmy bardziej godni Musy niż wy* i sam zaczął pościć w Dzień Aszury, a także nakazał czynić to swoim współtowarzyszom (Buchari, *Saum*, 69; Muslim, *Sijam*, 128; Tirmizi, *Saum*, 49).

Wiadomo również, że Wysłannik Boga (*saat*), zanim post w *ramadanie* stał się obowiązkowy, wykonywał trzydniowy post w połowie każdego księżycowego miesiąca (Ahmad, V, 246; Tirmizi, *Saum*, 49).

Post w *ramadanie* został przypisany półtora roku po przesiedleniu do Medyny, po zesłaniu 183. ajatu sury *Krowa*. Powiedziane jest w nim: **O wy, którzy wierzycie! Przepisany jest wam post, tak jak był przepisany tym, którzy byli przed wami. Być może, będziecie wytrwali!**

Ajat ten mówi, że post jest obowiązkiem, jednak nie podaje, kiedy należy pościć, jak i ile dni. Następny werseł częściowo wyjaśnia tę niejasność, informując o tym, że pościć trzeba odpowiednią liczbę dni: **To są dni odliczone. Jeśli ktoś z was choruje lub przebywa w podróży, niech pości później taką liczbę dni, jakiej nie pościł. Ci, którzy mogą to uczynić, niech się wykupią nakarmieniem ubogiego. Kto zaś z własnej woli uczyni więcej, to jest lepsze dla niego, ale post będzie lepszy dla was. O, gdybyście tylko wiedzieli!** (sura *Krowa*, 2:184).

Wyrażenie „dni odliczone”, o którym mowa w powyższym ajacie, również ma niejasne znaczenie. W kolejnym wersecie już wyraźnie mówi się o tym, że post należy wykonać w *ramadanie*: **Ramadan to miesiąc, w którym został zesłany Koran jako przewodnictwo dla ludzi, jasne wskazanie drogi prostej i rozróżnienie między prawdą a kłamstwem. Kogo zastanie ten miesiąc w podróży, niech pości później taką liczbę dni, ile nie pościł. Bóg pragnie dla was ułatwienia, a nie utrudnienia, abyście dopełnili liczbę dni postu i abyście chwalili Boga za to, że skierował was na drogę prostą. Być może, będziecie wdzięczni** (sura *Krowa*, 2:185).

Jednak nie zostaje jeszcze ujawnione, ile dni i jak należy pościć. Dopiero w dalszym ajacie mamy podany czas rozpoczęcia i zakończenia postu, a także to, jak powinno się pościć: **Dozwolone jest wam w noc postu zbliżenie się do waszych żon. One są okryciem dla was i wy jesteście okryciem dla nich. Bóg wie, coście czynili potajemnie między sobą, zwrócił się więc ku wam i przebaczył wam. Teraz zbliżcie się do nich i szukajcie tego, co Bóg dla was ustanowił. Jedzcie i pijcie, aż odróżnicie białą nitkę świtu od nitki czarnej. Potem utrzymujcie post do nadejścia nocy. I nie zbliżajcie się do swoich żon, ale przebywajcie w meczetach. Takie**

są granice Boga, nie przekraczajcie ich! Tak wyjaśnia Bóg Swoje znaki ludziom. Być może, oni będą bogobojni (sura *Krowa*, 2:187).

Wraz z zesłaniem tego ajatu dopełnione zostały postanowienia religijno-prawne dotyczące postu, dzięki czemu stał się jedną z głównych form oddawania czci.

III – ZALETY POSTU JAKO FORMY ODDAWANIA CZCI

Post w *ramadanie* stanowi naukę tego, że nawet rzeczy dozwolone należy wykorzystywać we właściwym stopniu. Jest to stan, który poprzez praktykę daje nam wiedzę o tym, jak starannie trzeba unikać zakazanego oraz wątpliwego.

Post więzi zwierzę naszego *nafsu* i przejmując nad nim kontrolę. W ten sposób stworzone zostają okoliczności, w których jeszcze wyraźniej przejawiają się cechy prawdziwego człowieka: dobroć, miłosierdzie, współczucie, hojność, zdolność rozumienia, wybaczenia, te uczucia, które są w człowieku, ale które mogą nieraz znajdować się nierozpoznane w głębi ludzkiego jestestwa.

Post to duchowa dyscyplina, która odkrywa w człowieku wszystko co najlepsze. Post to dobroczynna szkoła duchowego rozwoju, pomagająca docenić wartość dóbr, jakie posiada człowiek, budzi uczucie wdzięczności i rozumienia tego, który ma mniej lub niewystarczająco wiele.

Ajaty Koranu i *hadisy* zachęcają muzułmanów do przestrzegania postu, chwalą tych, którzy to czynią, i obiecują im miłosierdzie oraz zadowolenie Wszechmogącego Boga i wynagrodzenie. W trzydziestym piątym ajacie sury *Sprzymierzeni* wymienia

się dziesięć cech, których właścicielom będzie dane miłosierdzie i wielkie wynagrodzenie. Jedną z nich jest przestrzeganie postu: **Zaprawdę, poddani Bogu i poddane Bogu, wierzący i wierzące, pobożni i pobożne, cierpliwi i cierpliwe, pokorni i pokorne, dający jałmużnę i dające jałmużnę, poszczący i poszczące, strzegący swojej czystości i strzegące swojej czystości, wspominający często Boga i wspominające często Boga: dla nich Bóg przygotował przebaczenie i nagrodę ogromną.**

Ten ajat wskazuje jednocześnie na to, że pod względem oddawania czci i moralności nie ma różnicy między mężczyznami i kobietami, a także na cechy, które powinien posiadać każdy muzułmanin. Wymienia ponadto miejsce, jakie ich właściciele zajmą przed Bogiem, jak również obiecaną im nagrodę.

1. Post jest jedną z tych form oddawania czci, za którą otrzymuje się wielką nagrodę:

Ponieważ post stanowi działanie, które nieomal wcale nie może być łączone z pokazem, zaliczany jest do tych rodzajów oddawania czci, za które otrzymuje się najwyższą nagrodę.

W jednym z *hadisów* mówi się: *Wynagrodzeniem za każde dobre działanie, jakie wykona człowiek, będzie od dziesięciu do siedmiuset nagród. Wszechmogący Bóg powiedział: „Oprócz postu. Ponieważ post jest dla Mnie, sam też dam za niego nagrodę. Ponieważ poszczący ze względu na Mnie powstrzymywał się od jedzenia, picia i namiętności”* (Muslim, *Sijam*, 164; Tirmizi, *Saum*, 55).

W powyższym *hadisie* zwraca się uwagę na dwie kwestie: po pierwsze, że post podejmuje się tylko ze względu na Boga, co oznacza, że nie ma tu działania na pokaz, po drugie, że za szczerzy post Najwyższy Bóg obdarza wielką nagrodą. Powodem jej dawania jest to, że człowiek rzeczywiście szczerze, wyłącznie ku chwale Boga, powstrzymuje się od jedzenia, picia i namiętności,

nie szukając żadnych korzyści. Z takimi formami okazywania czci, jak modlitwa, *zakat* i *hadżdż*, w pewnej mierze może wiązać się działanie na pokaz, ponieważ są one widoczne dla innych. Jednak post jest tym rodzajem kultu, który pozostaje znany jedynie słudze i Bogu.

2. Post w ramadanie jest odkupieniem grzechów:

Wysłannik Boga (*saal*) powiedział: *Człowiek może wpaść w grzechy z powodu dzieci, majątku lub sąsiadów. Modlitwa, post i zakat staną się odkupieniem jego grzechów* (Buchari, Saum, 3).

Temu, kto będzie pościł podczas ramadanu, szczerze wierząc i mając nadzieję na wynagrodzenie, Wszechmocny Bóg przebaczy dokonane grzechy (Buchari, Saum, 6).

W *hadisach* tych wspomina się o tym, że grzechy poszczącego zostaną odpuszczone bez wskazania na to, czy są one duże, czy też małe. Jednak podchodząc do tego zagadnienia z punktu widzenia Koranu i *sunny* w ogóle, trzeba zauważyć, że aby uwolnić się od takich grzechów, jak spożywanie alkoholu, gry hazardowe, kradzieże lub naruszanie praw innych, konieczne jest okazanie skruchy z wypełnieniem wszystkich niezbędnych warunków i zwrócenie pokrzywdzonym ich praw.

3. Jedna z bram Raju, nosząca nazwę *Rajjan*, będzie przeznaczona dla poszczących:

W jednym z *sahih hadisów* powiedziano o tym, co następuje: *W Raju jest brama nazywająca się Rajjan. W Dniu Sądu wejdą w nią jedynie ci, którzy trzymali post, nikt inny oprócz nich nie wejdzie przez tę bramę. (Przy bramie Raju) będzie obwieszczono: „Gdzie są ci, którzy pościli?”. (Poszczący przyjdą) i wejdą przez tę bramę do Raju, a gdy wejdą już ostatni, brama ta zostanie zamknięta i nikt już nie wejdzie przez nią do Raju* (Muslim, *Sijam*, 166).

Z powyższego *hadisu* wynika, że brama *Rajjan* przeznaczona jest dla tych, którzy przestrzegali postu. Dlatego poszczący muzułmanie będą wynagrodzeni Rajem i ocaleni od Piekła.

Aby przestrzegający postu wierny mógł wejść do Raju, powinien także wypełniać inne religijne obowiązki i unikać popełniania wielkich grzechów. W następnym *hadisie* mówi się o tym wyrażnie: *Nie ma ani jednego muzułmanina wykonującego pięciokrotną modlitwę, poszczącego podczas ramadanu, dającego zakat i unikającego popełnienia siedmiu wielkich grzechów, przed którym nie zostałyby otwarte bramy Raju. Powiedziane mu będzie: „Wchodź do Raju z pokojem”* (Munziri, *hadis* 452).

4. Nieprzestrzeganie postu bez powodu jest wielkim grzechem:

Muzułmanin, który nie przestrzega postu w *ramadanie* bez ważnego powodu, popełnia wielki grzech, okazuje nieposłuszeństwo Bogu i pozbawia się wielkiego wynagrodzenia oraz miłosierdzia. Nawet jeśli człowiek spędzi na poszczeniu całe swoje życie, nie zdoła odrobić chociażby jednego dnia postu *ramadanu*, opuszczonego bez ważnego powodu. Dlatego Wysłannik Boga (*saał*) powiedział: *Ten, kto nie będąc chory, lub nie mając innej ważnej przyczyny, opuści jeden dzień postu w ramadanie, nie zdoła go odrobić, nawet jeśli będzie trzymał post przez wszystkie dni pospołu* (Abu Dawud, *Saum*, 38; Tirmizi, *Saum*, 27; Ibn Madża, *Saum*, 14).

IV – MĄDROŚĆ PRZESTRZEGANIA POSTU

W obowiązkach, których spełnienia wymaga od nas religia, a także w odrzuceniu tego, co jest zakazane, zawiera się wiele korzyści i mądrości zarówno dla człowieka, jak też dla całej społeczności. Ani jeden z nakazów lub zakazów Wszechmocnego

Boga nie pozostaje bezużyteczny, nic nie zostało nakazane tak sobie.

Nasza religia pragnie, aby każdy członek społeczności był harmonijny, niezawodny i wyrozumiały. W tym celu zostały ustanowione określone zakazy. Jednym z zamiarów oddawania czci jest powstrzymanie muzułmanów od czynienia zła i naruszania praw innych. Na przykład w zakończeniu ajatu, który czyni post obowiązковым, mówi się dokładnie o tym: **O wy, którzy wierzycie! Przepisany jest wam post, tak jak był przepisany tym, którzy byli przed wami. Być może będziecie wytrwali!** (sura *Krowa*, 2:183).

U podstaw obowiązkowości postu leży konieczność kontrolowania przez muzułmanów swojego zamięłowania do jedzenia, picia, rozmów oraz innych namiętności.

Istnieje wiele *hadisów*, które ujawniają ukryte tajemnice postu. W tym rozdziale opowiemy o niektórych z nich.

1. Post jest tarczą przed piekielnym ogniem:

Wysłannik Boga (*saat*) przyrównał post do tarczy. Podobnie jak tarcza ochrania człowieka przed ranami, tak samo post ochrania go przed ogniem Piekła. Następujący *hadis* wyraźnie o tym wspomina: *Jak tarcza osłania was podczas walki, tak też post ochrania was przed ogniem Piekła* (Ibn Madża, *Saum*, 1).

2. Post zapobiega wykonywaniu tego, co zakazane:

Wiedza o tym, że post został przepisany po to, aby ochronić nas przed wszelkim złem i zakazanym, ma na celu podkreślenie znaczenia tego rodzaju kultu zarówno w osobistym życiu człowieka, jak i w życiu społeczności. Najwyższy Bóg w czterdziestym piątym ajacie sury *Pajqk* obwieszcza, że modlitwa strzeże człowieka przed tym, co obrzydliwe i naganne. W ten sam sposób post powinien chronić przed wszystkim, co jest zakazane

i złe. Człowiek wykonujący post powstrzymuje się od złych słów i czynów. Wysłannik Boga (*saal*) mówił o tym: *Post jest tarczą i niechaj nikt z was nie wypowiada złego słowa w czasie postu, okazując tym samym swoją ignorancję. Jeżeli ktoś zacznie was zaczepiać lub obrzucać obelgami, wówczas powiedzcie mu: „Mam post, mam post”* (Buchari, *Saum*, 9; Muslim, *Sijam*, 39).

Celem postu jest nie tylko opanowanie swoich pragnień i namiętności, ale również ochrona języka przed złymi i nieprzyzwoitymi słowami. Wysłannik Boga (*saal*) powiedział: *Post nie polega tylko na tym, aby odmawiać sobie jedzenia i picia. W tymże czasie post zawiera w sobie odstąpienie od złych, nieprzyzwoitych i ordynarnych słów. Jeżeli ktoś będzie cię zaczepiał, wymyślał ci, krzyczał lub niegrzecznie zwracał się do ciebie, powiedz mu: „Mam post, mam post”* (Munziri, II 148, 4).

Jeśli post nie ochroni człowieka przez tym, co jest zakazane i złe, oznacza to, że cel postu nie został osiągnięty. Wysłannik Boga (*saal*) powiedział o tym: *Ten, kto nie rezygnuje z obelżywych słów i oszustw, (niech wie, że) Bóg nie potrzebuje jego rezygnacji z jedzenia i picia* (Buchari, *Saum*, 8; Abu Dawud, *Saum*, 25; Tirmizi, *Saum*, 16; Ibn Madża, 21). Powyższy *hadis* wskazuje na to, że celem postu jest wspieranie moralności i zachowania i ochronienie człowieka przed złymi i zakazanymi działaniami.

Dlatego osoba poszcząca powinna unikać kłamstwa, fałszywych zeznań, obmowy, oszczerstw, oszustw, przekleństw i złych uczynków; musi być uczciwa w czynach i pracy, słowach i umowach, podczas dokonywania zakupów i sprzedaży.

3. Post pomaga w opanowaniu namiętnych pragnień:

Post zapobiega popełnieniu zdeprawowanych i niemoralnych czynów. Przekazane jest, że Wysłannik Boga (*saal*) powiedział przy tej okazji: *Kto ma możliwość zawarcia małżeństwa, niechaj się ożeni. Małżeństwo chroni bowiem oczy (przed spojrzzeniami na nie-*

znajome kobiety) i genitalia (przed popełnieniem tego, co zakazane). Tym, którzy nie mogą się pobrać, zalecam post. Post ma bowiem zdolność uspokajania namiętności (Buchari, Saum, 10).

Powodem popełniania przez człowieka grzesznych uczynków, jako zasada, są dwie rzeczy. Pierwsza to namiętność, druga zaś język i żołądek. Muzułmanin, który potrafi zapanować nad swoją namiętnością, językiem i żołądkiem i czyni ku temu wszelkie niezbędne starania, wypełnia nałożone na niego obowiązki poddanego, za co odpłatą będzie Raj. Przekazane jest, że Wysłannik Boga (*saał*) mówił: *Temu człowiekowi, który zagwarantuje, że może zapanować nad swoją namiętnością i językiem, gwarantuję, iż wejdzie do Raju* (Tirmizi, *Zuhd*, 60); *Osoba, którą Bóg ochroni przed złem języka i narządów płciowych, wejdzie do Raju* (Tirmizi, *Zuhd*, 60).

4. Post to kształtowanie cierpliwości i woli:

Post oznacza użycie silnej woli w celu powstrzymania się od pragnień *nafsu*. Z tego punktu widzenia jest on kształtowaniem woli. Jednocześnie, jeśli chodzi o pokonywanie trudności wywołanych głodem i pragnieniem, stanowi kształtowanie cierpliwości. Bóg Wszechmogący w następujących ajatach wzywa wierzących do cierpliwości: **O wy, którzy wierzycie! Szukajcie pomocy w cierpliwości i modlitwie. Zaprawdę, Bóg jest z cierpliwymi** (sura *Krowa*, 2:153). **Zaprawdę, cierpliwi otrzymają nagrodę bez rachunku!** (sura *Grupy*, 39:10).

Post to jeden ze sposobów kształtowania cierpliwości. Przekazuje się bowiem, że Wysłannik Boga (*saał*) mówił: *Post to połowa cierpliwości* (Tirmizi, *Dałat*, 86); *Ramadan to miesiąc cierpliwości* (Ibn Madża, *Taharat*, 43); *Cierpliwość to światło* (Ibn Madża, *Taharat*, 5).

Aby człowiek mógł osiągnąć powodzenie w tym życiu i skutecznie przeciwstawić się jego trudnościom, powinien dyspono-

wać silną wolą oraz cierpliwością. Jeśli zaś chodzi o kontrolowanie swoich pragnień i namiętności, to post jest bardzo skuteczną metodą.

V – KORZYŚĆ Z POSZCZENIA

1. Opanowanie cielesnych namiętności:

Poprzez post człowiek wywołuje własny *nafs* – świat wewnętrznych pragnień, który bezustannie stara się zagłuszyć instrukcje Stwórcy. Dlatego, jeśli ktoś nie chce zostać niewolnikiem swego ciała, musi postawić przeszkodę na drodze swoich namiętności. Pod względem oswajania i ograniczania pragnień post jest bardzo skuteczną metodą. Z jego pomocą wierzący, powstrzymując się od grzesznych rzeczy, stara się zachować swoją duchowość. Z drugiej wszakże strony jest oczywiste, że żarłok, który nie zna umiaru w jedzeniu i piciu, będzie na smyczy swoich zachcianek. Jednak post w *ramadanie* zmusza każdego do zrozumienia, że jest bezsilny i ubogi, i że nie jest panem, ale sługą. Człowiek zdaje sobie sprawę, że jest tylko stworzony, a jego podstawowy obowiązek stanowi oddawanie czci swojemu Stwórcy. Zastanawiając się nad własnym istotą, dojdzie do pobożności i wdzięczności wobec Najwyższego Boga.

2. Samodoskonalenie:

Od uświadomienia sobie tego, że podejmujemy post ze względu na naszego Stworzyciela, od zrozumienia tego, że jesteśmy Jego stworzeniami, szczerze spełniamy polecenia naszego Stwórcy. Szczere zaś wypełnianie swoich obowiązków wobec Wszechmogącego Boga, pozwala z kolei w pełnym zakresie doświadczyć darów, ukrytych przez Niego w aktach czci.

Z tego też powodu podczas postu człowiek staje się bardziej uważny. Czuje, że dzięki postowi zadamawia się w nim pewność siebie i spokój, w jego sercu rośnie miłość do Wszechmocnego, Proroka i otaczających go ludzi. Cechy charakteru, takie jak arogancja, duma i niechęć, zamieniają się w pokorę, posłuszeństwo i chęć pomocy innym. Staje się bardziej cierpliwy i wytrwały, nie obawia się trudów ziemskiego życia i nie opanowuje go lęk przed jutrem. Z każdym nowym dniem postu wzmacnia się, a jednocześnie wzrasta jego wiara w Jedyne Stwórcę i zrozumienie wielkiego miłosierdzia. Postrzeganie rzeczy dzięki postowi staje się głębsze i bardziej świadome.

3. Rozbudzanie uczucia wdzięczności:

Podejmując w *ramadanie* post, człowiek uczy się być wdzięcznym. Post pozwala muzułmaninowi zbliżyć się do Wszechmogącego Boga. To właśnie świadomość osób poszczących o znaczeniu zawartych w poście niezliczonych dóbr Boga, które przekazuje człowiekowi, ustanawia silny związek między Stwórcą a stworzeniem. Bóg poprzez post pozwala ludziom lepiej Go zrozumieć. Przecież to zrozumienie jest utrudnione przez tak wiele przeszkód: wewnątrz – *nafs* i niekończące się namiętności, na zewnątrz – ziemskie przyjemności.

Wartość wody ryba może uświadomić sobie jedynie wtedy, gdy znajdzie się na lądzie. My, podobnie jak ryby, także nie do końca pojmujemy wartość i nie przywiązujemy należytego znaczenia do dóbr, którymi jesteśmy otoczeni. Dopiero znajdując się daleko od nich, jesteśmy w stanie docenić, co utraciliśmy. Najwyższy Bóg mówi: **Czy nie widzicie, że Bóg podporządkował wam to, co w niebiosach i na ziemi, i obdarzył was Swym dobrodziejstwem widzialnym i ukrytym?** (sura *Lokman*, 31:20).

Żyjący w dostatku człowiek, który nie ma problemów zżywieniem, nie będzie w stanie zrozumieć głodującego, a bez odczuwania prawdziwego głodu nie zdoła poznać prawdziwej wartości dobrodziejstw udzielonych przez Boga. Często człowiek nie ceni swojego zdrowia, dopóki nie ulegnie chorobie, młodości – dopóki nie nadejdzie starość, siły i wigoru – dopóki nie poczuje się bezsilny i słaby. Będąc u szczytu swych sił i możliwości, odczuwa pełnię życia, wyobraża sobie, że jest potężny, zdolny do osiągnięcia wszystkiego.

Tymczasem jest bardzo słaby, bezradny i bezbronny. A jeśli Pan pozbawi go Swego miłosierdzia, pozostanie głodny i pozbawiony środków do życia. Poszcząc, człowiek zdaje sobie sprawę, jak bardzo potrzebuje miłosierdzia i współczucia, jak konieczna jest dla niego troska i opieka. Dlatego Wszechmogący Bóg ustanowił post, który pomoże człowiekowi stać się wdzięcznym. Odsuwając nas na jakiś czas od tych dóbr, Bóg niejako radzi, aby ich nie lekceważyć. Świadomość istoty i źródła korzyści pomnaża je. Każda osoba, po zrozumieniu tej mądrości, powinna podziękować Najwyższemu Bogu za okazanie tak wielkiego miłosierdzia nam – Jego stworzeniom. Z kolei dziękczynienie Wszechmocnemu za zesłane nam dary jest powodem ich wzrostu.

Naturalnym jest, że takie pojmowanie istoty rzeczy przenika do duszy człowieka. W następstwie zaś także poza *ramadanem* będzie starał się żyć ku zadowoleniu Pana. Najwyższy Bóg powiedział w Świętym Koranie: **Jeśli będziecie wdzięczni, to Ja dam wam więcej, a jeśli będziecie niewdzięczni, wtedy, zaprawdę, Moja kara będzie straszna!** (sura *Abraham*, 14:7).

On, z jednej strony, obiecuje miłosierdzie, z drugiej natomiast ostrzega przed możliwością kary. Miłosierdzie Wszechmogącego Boga i kara zależne są od tego, czy jesteśmy wdzięczni za okazaną nam hojność, czy też nie.

4. Zachęcenie do miłosierdzia:

Post przypomina nam o istnieniu biednych i potrzebujących i zachęca nas do okazywania miłosierdzia. Człowiek jest istotą, z boskiej woli Wszechmocnego „zaprogramowaną” do życia we wspólnocie z innymi. I z woli Bożej wśród członków społeczeństwa sąsiadują obok siebie panowie i słudzy, bogaci i biedni, zdrowi i chorzy, młodzi i starzy. Ludzie, żyjący w tym różnorodnym środowisku, z różnych powodów potrzebują wzajemnej pomocy. Jeśli spojrzeć na tę kwestię z punktu widzenia postu, to ci, którzy nie mają żadnych problemów materialnych i żyją w zadowoleniu i dobrobycie, nie mogą w pełni zrozumieć położenia tych, którzy pozostają w uścisku biedy i niedostatku. Prorok Muhammad (*saal*), będący przykładem dla całej ludzkości, sam troszczył się o bliskich oraz krewnych i zachęcał do tego innych. Przekazano nam, że Aisza (*ra*) powiedziała: *Wysłannik Boga nigdy nie jadł do syta w ciągu trzech dni pod rząd. Gdyby chciał, to jadłby wystarczająco. Ale on wolał karmić biednych, pozostając (przy tym) głodnym* (Ibn Madża).

Kierując na właściwą drogę, Wysłannik Boga (*saal*) mówił: *Nie jest wierzącym ten, kto kładzie się spać najedzony, gdy w tym czasie jego sąsiad pozostaje głodny* (Tabarani, Abu Ja’la).

Post jest aktem religijnym, dzięki któremu „syty zrozumie głodnego”, i pod tym względem żaden inny obrzęd nie może go zamienić. Po przejściu tej próby, człowiek dobrze sytuowany, w którym nie wygasło miłosierdzie, nie zginęła dobroć i człowieczeństwo, przeniknięty zostanie aktywnym działaniem dla biednych i pokrzywdzonych. Poszczący odczuje równość ze swoimi braćmi, ponieważ pości razem z nimi i jednocześnie z nimi przerywa post. Wspólnie doświadczają jedności. Poszczący powinni pamiętać, że są równi przed Najwyższym Bogiem i odróżniają się jedynie stopnie bogobojności.

5. Post jest przejawem siły wiary:

Idea postu nie ogranicza się tylko do powstrzymywania od jedzenia, picia i stosunków płciowych przez określony okres. Wszystko to stanowi sferę postu związaną ze stroną materialną, cielesną. Ogólnie znana jest zdolność joginów do pozostawiania bez jedzenia i wody przez długi czas dzięki sile woli i wysiłkom duchowym. Od dawna wiadomo, że niektórzy mistycy, ćwicząc i wręcz torturując ciało, osiągnęli pewne duchowe wyżyny. Jednak ani jogini, ani mistycy nie uzyskali niczego, co mogłoby obiecać błogosławieństwa wiecznego świata, ponieważ wstrzeмиężliwość w jedzeniu i picu oraz ascetyzm przynoszą dobro człowiekowi tylko wtedy, gdy są podejmowane dla pobożnych celów, to znaczy dla Jego Stwórcy. Te cele w islamie przejawiają się w formie postu. Ludzie innej drogi mogą osiągnąć pewne fenomenalne rezultaty, ale nie są one i nie mogą być celem i aspiracjami prawdziwie pożądanymi przez Boga. Nadal jednak ważnym warunkiem jest, aby powstrzymywać się od jedzenia siłą woli. Dowodzi to, że muzułmanin ma silną wiarę w Wszechmogącego Boga. Bowiem tylko wtedy, gdy wiara jest prawdziwa i silna, wierzący nie będzie myślał o jedzeniu w zakazanym czasie. Nawet w najgorętsze lato, kiedy gardło wysycha z pragnienia, prawdziwie wierzący nie wypije ani kropli wody. Muzułmanin pości przez cały miesiąc tylko z powodu głębokiej wiary, wierząc w nagrodę przyszłego życia.

6. Uszlachetnianie duszy:

Post uszlachetnia ludzką duszę, uczy dobroci, dyscypliny, posłuszeństwa, cierpliwości i oddania. Dzięki postowi serce poszczącej osoby rozjaśnia się światłem. Pojawia się pragnienie wykonania jak największej liczby pobożnych czynów i silne staranie, aby stać się lepszym pod każdym względem.

Post w prawdziwym i pełnym znaczeniu obejmuje stan fizyczny i duchowy człowieka, na przykład unikanie oszczerstw i plotek, grzesznych myśli i pragnień, nieprzyzwoitych wypo-

wiedzi itp. Staje się to możliwe dzięki przestrzeganiu zasad, do których przestrzegania muzułmanin powołany jest przez całe życie. Innymi słowy, post może nabrać prawdziwego znaczenia, kiedy w *ramadanie*, zwanym „miesiącem Koranu”, usta wypowiadają słowa Koranu i ofiarowują modlitwy Bogu, a ręka, która daje jałmużnę i rozsypuje hojne podarki, „prześciga wiatr”, nogi spieszą się, aby przekazać ludziom prawdy islamu.

7. Post należy do Stwórcy:

Post stanowi wyłącznie indywidualną formę oddawania czci. Wszelkie obrzędy obejmują określone działania zewnętrzne, ale z postem jest inaczej. Na przykład podczas modlitwy człowiek stoi, siada, wykonuje pokłony oraz skłony do ziemi. Wszystkie te czynności są widoczne. Podczas pielgrzymki człowiek podejmuje liczne rytuały razem z setkami tysięcy ludzi. Również *zakat* przekazuje się przynajmniej w obecności dwóch osób – dającego i odbierającego. Tych działań nie można ukryć. Jeśli ktoś je wykonuje, wówczas stają się znane innym ludziom. Post jednakże jest czysto osobistym aktem czci. Tylko Najwyższy Bóg wie, że Jego poddany pości. Od człowieka wymaga się, aby pożywił się przed świtem i całkowicie powstrzymywał od jedzenia i picia do czasu zakończenia postu. Jeśli potajemnie je lub pije między tymi chwilami, to nikt oprócz Boga nie będzie o tym wiedział.

8. Gospodarność:

Post chroni człowieka przed marnotrawstwem i bezużytecznymi stratami oraz uczy dziękować Wszechmogącemu za otrzymane korzyści. Osoba przyzwyczajona do robienia bez ograniczeń tego, co chce i kiedy chce, przestrzegająca postu, będzie zmuszona okiełznać swoje pragnienia. Na przykład ktoś, kto przywykł napełniać żołądek, gdy wpadnie mu do głowy oddać się własnym zachciankom, podczas postu musi czekać do wieczora i dzięki temu samoograniczeniu nauczy się być oszczędnym i porzuci nieuporządkowany tryb życia.

9. Post sprzyja wzmocnieniu zdrowia:

Post nie tylko leczy ducha człowieka, ale także poprawia jego kondycję fizyczną. Normalizuje pracę żołądka, daje odpocząć układowi pokarmowemu, oczyszcza jelita, usuwa z organizmu różne toksyny i wzmacnia go. Znany naukowiec, który w roku 1940 otrzymał Nagrodę Nobla, dr Alex Carrel, w swojej pracy *L'Homme. Cet inconnu* podkreślił, że post jest bardzo korzystny dla ludzkiego zdrowia, ponieważ w czasie jego trwania wszystkie systemy wydalnicze uwalniają toksyny i inne nagromadzone w organizmie szkodliwe substancje, jednocześnie odmładzając cały organizm. Podczas postu nasze ciało zmuszone jest do życia na konto własnych tkanek, a w pierwszej kolejności spożytkowuje chore, zdegenerowane komórki. Mało tego: wraz z niszczeniem chorych komórek organizm wytwarza nowe, absolutnie zdrowe.

W ten sposób podczas postu dokonuje się odbudowa i odnowa tkanek, następuje ich odmłodzenie, zanikają zrosty, guzy i skostniałe obszary. Post jest korzystny w przypadku wielu chorób, a także pomaga palaczom zrobić sobie przerwę i sprzyja zerwaniu z nałogiem. Nawet czołowi dietetycy przyznają, że przegłodzenie się jest najbardziej skuteczną i korzystną dietą. Ponadto post poprawia funkcjonowanie mózgu, który wymaga intensywnego krążenia krwi. Kiedy żołądek jest pełny, jest ono niewystarczające, ponieważ żołądek zaczyna wydajnie pracować, a krew przepływa „na pomoc żołądkowi”. W tym czasie mózg nie funkcjonuje dostatecznie, jego możliwości gwałtownie się zmniejszają, pojawia się zmęczenie, lenistwo i chęć snu, nie ma miejsca na myślenie i zastanawianie się.

Post podczas miesiąca *ramadan* łączy bezgraniczną Szczęść, Miłosierdzie i Mądrość, ale nieświadomi ludzie nie zwracają na to uwagi i nie nadają postowi odpowiedniego znaczenia. My wiemy, że jest bardzo korzystny pod względem duchowym,

społecznym i fizycznym, ale nie powinniśmy wykonywać go dlatego, aby, przykładowo, pozbyć się nadwagi, lecz pościć tylko ze względu na naszego Stwórcę – Boga – chcąc zasłużyć na Jego miłosierdzie i przebaczenie. Bóg jest naszym Stwórcą i On najlepiej zna Swego sługę oraz jego potrzeby, dlatego z aktów czci ludzie uzyskują dla siebie jedynie korzyści. Ostrzegając nas przed możliwymi błędami, Wysłannik Boga (*saał*) powiedział: *Jest wielu poszczących, którzy wykonując post nie otrzymują niczego oprócz głodu i pragnienia. Jest wielu modlących się nocami, którzy nie otrzymują niczego oprócz zmęczenia modlitwą* (Ibn Madża).

Muzułmanie i muzułmanki, nie żałując sił, powinni całym sercem dążyć do tego, aby stać się podobnymi do tych, których kocha Wszechmogący Bóg.

10. Najwyższy Bóg wynagrodzi nas za nasz post:

Wynagrodzenie przez Boga, które otrzymujemy podczas postu, jest bardzo wielkie. Wymieńmy tego przyczyny:

- w czasie postu ludzi cechuje głęboka szczerość, nie ma mowy o hipokryzji, ponieważ człowiek pości nie tylko przy wszystkich, ale też wtedy, gdy zostaje sam. Jedynie Bóg widzi, co czyni muzułmanin będący w samotności, i co znajduje się w jego duszy;

- dokonuje się samopoświęcenie, bowiem poszczący odmawia sobie na pewien czas tego, co najbardziej niezbędne do życia – jedzenia. Jednak rezygnacja z fizycznego pożywienia rekompensovana jest strawą duchową. Sens postu zawiera się w tym, że muzułmanin odwraca się nie tylko od wszystkiego, co grzeszne, ale również od określonej ilości tego, co dozwolone.

Post w *ramadanie* jest najważniejszym sposobem wzmocnienia wiary muzułmanina w Miłosiwego i Miłosiernego Boga, w Jego prawa i nakazy, przekazane ludziom przez Święty Koran i Proroka (*saał*). Post to piękna droga, aby zasłużyć na miłosierdzie Boga i odpuszczenie grzechów.

VI – DZIECI, MŁODZIEŻ I POST

Dzieci, które osiągnęły 6–7 lat, wchodzą w okres nauczania. Wraz z pojawieniem się pierwszych miesiączek u dziewczynek oraz polucji nocnych u chłopców uważa się, że są dojrzały. Zanim dzieci osiągną dojrzałość płciową, powinny być nauczone czytania Koranu, aktów czci, a także tego, co jest zakazane, a co dozwolone.

Podobnie jak pełnoletność rozpoczyna się od momentu dojrzenia płciowego, także od tego czasu zaczyna się odpowiedzialność za wypełnianie przykazań religijnych. Dlatego młodzi mężczyźni i kobiety, którzy osiągnęli ten wiek, są zobowiązani do znajomości swego Pana, Jego Wysłannika i religii, a także do pięciokrotnego odmawiania modlitwy, przestrzegania postu w *ramadanie* i unikania wszystkiego, co jest zabronione przez religię, na przykład picia alkoholu, hazardu, cudzołóstwa, kradzieży, kłamstwa, przebiegłości, oszustwa, oszczerstwa i tym podobnego. Zaniechanie religijnych nakazów, a także popełnianie zakazanych czynów i wypowiedzianie zakazanych słów, czyni człowieka grzesznikiem. Kiedy dzieci osiągną pełnoletność, ich „księga czynów” jest absolutnie czysta pod względem grzechów. Ale jeśli ktoś odmawia wykonywania obowiązków religijnych, wówczas w księdze czynów zaczynają być zapisywane grzechy. Wraz ze wzrostem liczby grzechów serce człowieka czernieje, twardnieje i staje się obojętne na religię.

Dlatego ogromne znaczenie ma przyswojenie sobie przez młodych ludzi religijnych przykazań i zakazów oraz dalsze wdrażanie zdobytej wiedzy w życie.

Jednak oddawanie czci oraz unikanie wszystkiego, co zakazane, jest w młodym wieku ciężkim zadaniem. W końcu dorośli wyróżniają się większą rozważą, spokojem i kontrolą nad sobą. Dlatego oddawanie czci w młodym wieku ma szczególną war-

tość. Wysłannik Boga (*saat*), mówiąc w jednym ze swoich *hadi-sów* o siedmiu kategoriach ludzi, którzy w Dniu Sądu znajdą się cieniu Tronu Boga, powiedział, że jedną z nich będą ludzie, którzy spędzili ich młodość na oddawaniu czci (Buchari, *Azan*, 36).

Młodość, spędzona na wielbieniu Najwyższego Boga, zamieni się w wielki zysk na starość oraz w Dniu Sądu. Ponieważ dorosły, który spędził młodość na uwielbieniu i bezgrzeszności, podobnie zachowa się na starość, zdobywając w ten sposób zadowolenie Boga i szczęście przyszłego życia.

Wysłannik Boga (*saat*) przywiązywał wielkie znaczenie do przestrzegania przez młodzież religijnych zasad, przepisów i zakazów i starał się, aby dzieci od chwili narodzin dorastały w atmosferze wielbienia, stając się bogobojnymi ludźmi. Zalecał też, aby młodzieńcy przy wyborze żony w pierwszej kolejności zwracali uwagę na jej pobożność. W ten sposób chłopcy i dziewczynki po osiągnięciu dojrzałości powinni ze szczególną uwagą odnosić się do wykonywania pięciokrotnej modlitwy i przestrzegania postu w *ramadanie*. Modlitwa i post chronią ich bowiem przed wszystkim, co zakazane, złe i niemoralne (sura *Krowa*, 2:183; sura *Pajqk*, 29:45).

W wychowaniu młodego pokolenia w duchu bogobojności, przestrzegania wszystkich postanowień religijnych i moralnego doskonalenia, podstawowa rola przypada rodzicom. Jednak, oprócz rodziców, duży wpływ na dzieci wywiera również krąg przyjaciół. Przekazano, że Wysłannik Boga (*saat*) powiedział w związku z tym: *Człowiek przyjmuje religię swego przyjaciela. Dlatego też niech każdy z was zwraca uwagę na tego, z kim się przyjaźni* (Tirmizi, *Zuhd*, 45).

CZĘŚĆ TRZECIA

OBOWIAZEK POSTU
I JEGO RODZAJE

WPROWADZENIE

Post jest osobistym obowiązkiem – *fard ajn* – dla muzułmanów posiadających wszelkie wymagane ku temu cechy. *Fard ajn* oznacza obowiązki religijne, które musi wypełniać każdy muzułmanin odpowiedzialny za swoje czyny (*mukallaf*).

Obowiązkowość postu potwierdzona jest w Koranie, *sunnie* Wysłannika Boga (*saat*) oraz zgodnej opinii uczonych.

W Koranie mówi się: **O wy, którzy wierzyacie! Przepisany jest wam post, tak jak był przepisany tym, którzy byli przed wami. Być może, będziecie wytrwali!** (sura *Krowa*, 2:183). **Kogo zastanie ten miesiąc, niechaj w nim pości** (sura *Krowa*, 2:185).

W jednym z *hadisów* post wymienia się jako jeden z fundamentów islamu: *Islam wspiera się na pięciu filarach: poświadczeniu, że nie ma innego prawdziwego boga oprócz Boga, a Muhammad jest Jego Wysłannikiem, wykonywaniu modlitwy, płaceniu zakatu, odbywaniu hadżdżu i przestrzeganiu postu w ramadanie* (Buchari, *Iman*, 1).

Również Wysłannik Boga (*saat*) w pożegnalnej *chutbie* podczas swojego ostatniego *hadżdżu* powiedział: *Strzeżcie się nieposłuszeństwa waszemu Panu – Bogu – wykonujcie pięciokrotną modlitwę, przestrzegajcie postu w miesiącu ramadan, wypłacajcie zakat ze swojego majątku, wykonujcie rozkazy swoich przywódców, a wtedy wejdziecie do Raju waszego Pana* (Tirmizi, *Abłabus Salat*, 434).

I – KTO ZOBOWIĄZANY JEST DO POSZCZENIA?

Post w *ramadanie* jest obowiązkiem dla każdego pełnoletniego, w pełni władz umysłowych muzułmanina i muzułmanki. Sprawa ta będzie szerzej omówiona w rozdziale *Fardy postu*.

II – POWODY POZWALAJĄCE NA NIEWYKONYWANIE POSTU

Powyższe stwierdzenie jest ogólną zasadą. Jednak w niektórych szczególnych przypadkach, gdy post staje się dla człowieka niemożliwy lub bardzo trudny i nie do zniesienia, wykraczając poza tę zasadę, może on nie pościć. W religii islamu jednym z podstawowych prawideł jest ułatwienie. Bóg Wszechmogący mówi w Koranie: **Bóg nie nakłada na żadną duszę ciężaru ponad jej możliwości** (sura *Krowa*, 2:286). **Bóg pragnie dla was ułatwienia, a nie utrudnienia** (sura *Krowa*, 2:185).

Szczególnymi przypadkami, które pozwalają na nieprzestrzeganie postu, są:

1. Choroba:

Ludzie, którzy z powodu choroby nie są w stanie pościć w ciągu całego *ramadanu*, a także ci, którzy obawiają się, że post może doprowadzić do nasilenia ich dolegliwości, mogą przełożyć go na inny czas. W tej sytuacji brane są pod uwagę nie osobiste obawy chorego, ale zalecenia lekarza-specjalisty. Kiedy człowiek wyzdrowieje, powinien odrobić opuszczone dni postu. Pozwolenie na powstrzymanie się od postu, w danym przypadku opiera się na następującym ajacie: **Kto jest chory lub w podróży, niech**

pości później taką liczbę dni, ile nie pościł (sura *Krowa*, 2:185).

2. Podróżowanie:

Z punktu widzenia religii za podróżnego uważany jest człowiek, który wyruszył w drogę co najmniej na odległość 90 km i pozostaje w miejscu docelowym nie dłużej niż piętnaście dni – według *mazhabu hanafickiego* – lub nie dłużej niż cztery dni – według *mazhabu szafi'ickiego* (Szirazi, II, 590).

Ten, kto podróżuje podczas *ramadanu*, nie musi pościć. Jeśli jednak wyruszy w podróż po świecie, to znaczy rozpoczynając w tym dniu post, wówczas nie może go przerwać i powinien pościć do wieczora. Ale jeżeli ktoś mimo wszystko naruszy ten post, będzie musiał nadrobić tylko opuszczony dzień i nie powinien dokonywać wykupienia (Maśili, I, 134).

Opuszczone z powodu podróżowania dni postu odrabia się po zakończeniu *ramadanu*. Przytoczony powyżej ajat Koranu wyraźnie to potwierdza.

Wysłannik Boga (*saat*) po wyruszeniu w podróż nie trzymał postu i powiedział o tym: *Post podczas podróżowania nie jest pobożnością* (Tirmizi, *Saum*, 18).

3. Brzemienność:

Pościć nie muszą również kobiety w ciąży, jeśli boją się wyrządzenia krzywdy dziecku (Tirmizi, *Saum*, 21). Opuszczone dni zwracane są następnie jako dług. W tej sytuacji ciążę traktuje się na podobieństwo choroby.

4. Karmienie piersią:

Kobiety karmiące piersią, podobnie jak będące w ciąży, mogą nie pościć, jeśli obawiają się, że stracą pokarm i dziecko zostanie bez jedzenia. Potem zwracają opuszczone dni jako dług. W da-

nym przypadku nie ma znaczenia, czy kobieta karmi piersią swoje dziecko, czy też cudze.

5. Starość:

Ludzie starzy, których wiek nie pozwala już na poszczenie, mogą z niego zrezygnować. Za każdy opuszczony dzień postu dają wykup w wysokości *sadaki fitr*. O tej sytuacji Koran mówi, co następuje: **Ci, którzy mogą to uczynić, niech się wykupią nakarmieniem ubogiego** (sura *Krowa*, 2: 184).

6. Nieznośny głód lub pragnienie:

Jeśli zdrowie osoby poszczącej jest zagrożone z powodu nieznośnego głodu lub pragnienia, może ona przerwać post. W tej sytuacji o stopniu zagrożenia decyduje doświadczenie lub opinia lekarza specjalisty. Podaje się, że pewnego razu podczas podróży Wysłannik Boga (*saat*), widząc grupę ludzi próbujących osłonić jakiegoś człowieka przed słońcem, zapytał:

– Cóż to?

– *Poszczącemu człowiekowi zrobiło się słabo* – odpowiedziano mu.

Wysłannik Boga (*saat*) powiedział wówczas:

– *Post podczas podróżowania nie jest pobożnością* (Buchari, *Saum*, 35).

7. Praca w bardzo ciężkich warunkach:

Jeśli przestrzeganie postu przez człowieka, który pracuje w bardzo ciężkich warunkach, mogłoby zaszkodzić jego zdrowiu, może wówczas przerwać post.

Na przykład bitwa pod Badrem i zdobycie Mekki nastąpiły akurat w *ramadanie*, a z powodu trudności wiążących się z działaniami wojennymi towarzysze nie trzymali postu. Przekazane

jest, że Omar ibn Chattab (ra) powiedział: *Razem z Wysłannikiem Boga (sał) uczestniczyliśmy w bitwie pod Badrem i w zdobyciu Mekki, co nastąpiło w czasie ramadanu. W obu bitwach nie przestrzegaliśmy postu* (Tirmizi, Saum, 20). Wiadomo też, że Abu Sa'id al-Chudri powiedział: *Wysłannik Boga (sał) podczas walk, które toczyły się w ramadanie, nakazał nam nie trzymać postu* (Tirmizi, Saum, 20).

8. Utrata zamysłów (nawet chwilowa) i utrata przytomności:

Osoba, która chwilowo postradała zmysły lub spędziła cały *ramadan* nieprzytomna albo w stanie szaleństwa, nie musi pościć. Uważa się, że tego, kto znajduje się w takim stanie, nie obejmują zalecenia *ramadanu*.

III – WYKUPIENIE ZA OPUSZCZONE DNI POSTU I ISKATUS SAUM

Leksykalne znaczenie słowa *fidja* to zapłata za wybawienie z trudnej sytuacji. W terminologii *szariatu* *fidja* oznacza środki materialne wypłacone w charakterze wykupu za niewypełnienie aktu czci lub za niedociągnięcia podczas jego wykonywania.

1. Fidja za post:

Fidja za post to wykup za każdy dzień postu, jaki powinno wypłacić osoby starsze, które nie mogą już pościć z racji swego wieku, a także ludzie nieuleczalnie chorzy. W tym przypadku *fidję* oblicza się ją tak samo jak *sadakę fitr* i można ją uregulować w każdym momencie całego świątecznego miesiąca. Wykup za post stanowi dzienna porcja jedzenia lub jej równowartość. Według własnego wyboru *fidję* można dać jednemu biednemu albo

rozdać wielu ubogim. W obecnym okresie preferuje się przekazywanie wykupu w gotówce, ponieważ jest to bardziej praktyczne niż rozdawanie żywności. Należy jednak pamiętać, że wypłacana kwota nie powinna być mniejsza od tej, jaka potrzebna jest człowiekowi na całodienne pożywienie.

Jeśli ludzie, którzy nie mają sił na przestrzeganie postu, nie posiadają też środków na wykupienie, muszą prosić Boga o wybaczenie. Jeśli stan chorych poprawi się albo starcy nabiorą sił do poszczenia, muszą nadrobić opuszczone dni postu jako *kada*, a przekazana *fidja* zostanie policzona jako jałmużna.

W sprawie zapłacenia wykupu przez tych, którzy nie mogą pościć, w Koranie mówi się, co następuje: **To są dni odliczone. Jeśli ktoś z was choruje lub przebywa w podróży, niech pości później taką liczbę dni, jakiej nie pościł. Ci, którzy mogą to uczynić, niech się wykupią nakarmieniem ubo-giego. Kto zaś z własnej woli uczyni więcej, to jest lepsze dla niego, ale post będzie lepszy dla was. O, gdybyście tylko wiedzieli!** (sura *Krowa*, 2:184).

Jeśli wykup za post nie został zapłacony za życia danej osoby, wówczas powinien zostać zawarty w testamencie. Jeżeli taki testament został sporządzony, a wysokość wykupu nie przekracza 1/3 wartości spadku, wówczas jego uregulowanie staje się dla spadkobierców obowiązkiem religijnym. Jeśli taki testament nie został pozostawiony, spadkobiercom zaleca się rozdanie kwoty wykupu w charakterze darowizn.

Bardzo starzy i nieuleczalnie chorzy ludzie, którzy nie są w stanie zapłacić wykupu, powinni zwracać się do Boga z modlitwami o wybaczenie swoich niedociągnięć. Nie muszą robić nic więcej. Wszechmogący Bóg powiedział bowiem w Koranie: **Bóg nie nakłada na żadną duszę ciężaru ponad jej możliwości** (sura *Krowa*, 2:286).

2. *Iskatu* saum:

Słowo **iskat** oznacza uwolnienie zmarłego od odpowiedzialności za akty czci, które z rozmaitych powodów opuścił za życia, poprzez zapłacenie wykupu po jego śmierci.

Iskatu saum oznacza uwolnienie zmarłego od odpowiedzialności za dni postu, opuszczone z przyczyn, których nie dało się uniknąć, poprzez zapłacenie wykupu po jego śmierci. Najwyższy Bóg mówi w Koranie: **Ci, którzy mogą to uczynić, niech się wykupią nakarmieniem ubogiego** (sura *Krowa*, 2:184).

Zgodnie z ustaleniem prawnym, jakie wynika z tego wersetu, dla tych, którzy nie mogą pościć w ramadanie ani w inne dni, wystarczające jest zapłacenie *fidji* za każdy dzień postu.

IV – RODZAJE POSTU

Post dzieli się na trzy rodzaje: *fard*, *ładżib*, *sunna* i *mustahab*.

1. Post będący *fardem* (obowiązkiem):

Obowiązkowe posty dzielą się na te, które wykonuje się w ściśle ustalonym czasie, i te, które nie mają ustalonego okresu. Do pierwszej grupy zalicza się post w *ramadanie*, a do drugiej – post za opuszczone dni *ramadanu*.

a) Post w *ramadanie*.

Dla każdego muzułmanina, spełniającego określone wymagania, przestrzeganie postu w *ramadanie* jest *fardem* (obowiązkowe). Wszechmocny Bóg mówi bowiem w Koranie: **Kogo zastanie ten miesiąc, niechaj w nim pości** (sura *Krowa*, 2:185). Oznacza to, że każdy muzułmanin, o ile nie ma ważnych powodów, powinien spędzić ten miesiąc na poście.

b) Odrobienie (zwrócenie, odpłacenie) za opuszczone dni postu w *ramadanie*.

Oznacza to odrobienie opuszczonych aktów czci, takich jak modlitwa, *hadżdż* lub post, w innym czasie.

Zwrócenie postu polega na odrobieniu opuszczonych lub z jakiegoś powodu naruszonych dni w innym czasie. To również jest *fardem*, ponieważ Wszechmocny Bóg powiedział w Koranie: **Jeśli ktoś z was choruje lub przebywa w podróży, niech pości później taką liczbę dni, jakiej nie pościł** (sura *Krowa*, 2: 184).

Ci, którzy nadal pozostali zadłużeni, powinni spłacić te dni przy najbliższej okazji. Nie ma tu określonego terminu. Długi z postu można zwrócić w każdej porze roku, z wyjątkiem dni, gdy post jest zabroniony. Opuszczone dni postu można odrabiać w sposób ciągły jeden po drugim, a także oddzielnie w różne dni.

c) Post będący *kaffaratem* (wykupieniem).

Za umyślne naruszenie postu w *ramadanie* bez uzasadnionego powodu i konieczności, w charakterze kary przewiduje się nieprzerwane poszczenie przez dwa miesiące, czyli sześćdziesiąt dni.

Temat *kaffaratu* zostanie omówiony poniżej.

2. Post będący *ładżibem*:

a) Post *nazr*.

Słowo *nazr* oznacza „złożyć przysięgę (obietnicę)”, „dać przyrzeczenie”. W terminologii *szariatu* znaczy to podjęcie przez człowieka zobowiązania do wykonania jakiegoś dozwolonego działania w celu wychwalenia Najwyższego Boga. Aby zasłużyć na zadowolenie Boga, może dać słowo, że będzie wykonywał jeden z rodzajów aktów czci, zgodny z normami islamu, ale jednocześnie nieobowiązkowy, powiedziawszy na przykład: „Składam

obietnicę przestrzegać dziesięciu dni postu”. Po tych słowach spełnienie obiecanego działania staje się *ładżibem*.

Jeżeli przy składaniu przyrzeczenia danego czynu wyznaczony został np. termin jego wykonania, powiedziane było, że post będzie zachowywany w takie a takie dni takiego a takiego miesiąca, to w danym przypadku przyrzeczenie musi być spełnione w wyznaczonym terminie. Jeśli nie ustalono konkretnego czasu, wtedy obiecany post można podjąć w dowolnym momencie, z wyjątkiem *ramadanu* i dni, w które poszczenie jest zabronione.

b) Odpłacenie za rozpoczęte, ale naruszone dobrowolne (*na-fil*) posty.

Dokończenie zaczętego dobrowolnego aktu czci jest *ładżibem*. Jego naruszenie wymaga odpłacenia. Z tego powodu odpłacenie rozpoczętego, ale naruszonego postu również uważa się za *ładżib*.

Według *mazhabu szafi’ickiego*, ponieważ wykonanie dobrowolnego aktu czci nie jest *ładżibem*, więc nie wymaga się także za to odpłacenia (Szirbini, II, 186).

c) Post wykonywany zamiast składania ofiary podczas *hadżdżu*.

Człowiek, który podczas *hadżdżu* nie może zdobyć ofiarnego zwierzęcia albo nie ma środków na jego zakup, powinien pościć przez dziesięć dni. Trzy z tych dni w czasie pielgrzymki, siedem po powrocie do domu. W Koranie mówi się o tym, co następuje: **Jeśli ktoś z was jest chory albo ma niemoc w głowie, tego wykupem będzie post, jałmużna lub ofiara. A jeśli przeszkoda minie, wtedy ten, kto pragnie kontynuować odwiedzenie lub pielgrzymkę, niech złoży ofiarę, na jaką go stać. Jeśli go nie stać, to powinien pościć trzy dni podczas pielgrzymki i siedem po powrocie – dni pełnych dziesięć** (sura *Krowa*, 2:196).

Pierwsze trzy dni postu powinny przebiegać w miesiącu *zul hidżdża* po wejściu w *ihram*, ale przed nadejściem *Kurban Bajramu*.

Jeśli po trzech dniach postu, zanim zostaną obcięte włosy, pojawi się możliwość złożenia ofiary, należy koniecznie to uczynić. Trzydniowy post nie zastąpi ofiarowania, gdy będzie okazja oraz środki do jego wykonania. Jednak jeśli sposobność złożenia ofiary wyniknie po tym, gdy człowiek wyjdzie z *ihramu*, wówczas ofiarowania robić nie trzeba.

W przypadku siedmiu dni postu, które należy spełnić po pielgrzymce, najbardziej stosowne jest uczynić to po powrocie z Mekki. Wskazane jest, aby pościć przez siedem dni z rzędu, ale nie jest to warunek obowiązujący.

3. Post dobrowolny (*tatałtu*):

Podejmowane dobrowolnie dodatkowe posty nie są ani *far-dem*, ani *ładżibem*. Można wykonać je w każdym czasie i przez dowolną liczbę dni, z wykluczeniem tych, w których poszczenie jest zakazane.

a) Post w Dzień Aszura

Jest to post podjęty w dziesiątym dniu miesiąca *muharram*. Przekazuje się, że Ajsza (*ra*) powiedziała: *Kurajszyci w okresie dżahilijji pościli w Dniu Aszury. Wysłannik Boga również pościł tego dnia. Po przesiedleniu się do Medyny kontynuował przestrzeganie tego postu i nakazał swoim współtowarzyszom pościć w ten dzień. Zanim post w ramadanie stał się obowiązkowy, ci, którzy chcieli, pościli, a ci, którzy nie chcieli, nie pościli* (Muslim, *Sijam*, 113).

Podane jest także, że Wysłannik Boga (*saat*) rzekł: *Z powodu przestrzegania postu w Dniu Aszury, mam nadzieję, że Bóg przebaczy ubiegłoroczne grzechy* (Tirmizi, *Saum*, 48).

Poszczenie tylko w Dzień Aszura uważane jest za niepożądane ze względu na podobieństwo do żydów. Zaleca się prze-

strzeżenie postu w dziewiąty i dziesiąty lub dziesiąty i jedenasty dzień *muharrama*.

b) Post w poniedziałek i czwartek

Wiadomo, że Osama ibn Zajd powiedział: *Wysłannik Boga (saal) pościł w poniedziałek i czwartek. Na pytanie o powód tego rzekł: „Czyny poddanych są przedstawiane Bogu w poniedziałki i czwartki”* (Abu Dawud, *Saum*, 60).

c) Post trzydniowy w połowie każdego miesiąca księżycowego

Wysłannik Boga (*saal*) radził pościć w trzynasty, czternasty i piętnasty dzień każdego miesiąca księżycowego. Przekazane jest, że jeden z towarzyszy, Milhan al-Kajsi (*ra*), mówił: *Wysłannik Boga (saal) powiedział nam, abyśmy trzymali post w trzynasty, czternasty i piętnasty dzień każdego miesiąca księżycowego* (Abu Dawud, *Saum*, 68).

d) Post w miesiącu *szatłal*

Post ten zachowywany jest przez sześć dni miesiąca *szatłal*. Wiadomo, że Wysłannik Boga (*saal*) powiedział: *Ten, kto pości w ramadanie, a następnie doda do tego sześciodniowy post w szatłalu, będzie podobny do tego, kto pościł przez cały rok* (Abu Dawud, *Saum*, 60).

e) Post podejmowany w zakazane miesiące

Jest to poszczenie w czwartki, piątki i soboty miesięcy *zul kada*, *zul hidżdża*, *muharram* i *radżab*, nazwane w Koranie zakazanymi miesiącami. Podaje się, że Wysłannik Boga (*saal*) w sprawie postu w tych miesiącach powiedział, co następuje: *Najlepszym po poście w ramadanie jest post w miesiącu Boga – muharramie* (Muslim, *Sijam*, 202; Tirmizi, *Saum*, 39).

f) Post w miesiącu *szaban*

Wysłannik Boga (*saal*) spędził na poście wiele dni miesiąca *szaban*. Przekazane jest, że Ali (*ra*) powiedział: *Kiedy Wysłannik Boga zaczął pościć, myśleliśmy, że już nie przestanie. Kiedy przestał pościć, myśleliśmy, że już nigdy nie zacznie. Nie widziałem, aby Wysłannik Boga spędzał w całości jakiś miesiąc, poza ramadanem, poszcząc. I nie widziałem również, aby w jakimkolwiek miesiącu wykonywał tyle dobrowolnych postów, ile wykonywał w szabanie* (Abu Dawud, Saum, 59).

g) Post proroka Dawuda (Dawid, *as*)

Polega na tym, że pości się co drugi dzień. Nazwany tak został przez Wysłannika Boga (*saal*) na cześć proroka Dawuda (*as*), który praktykował taki post.

h) Post w Dzień Arafa

Przekazane zostało, że Wysłannik Boga (*saal*) powiedział: *Proszę Boga, aby post podjęty w Dniu Arafa stał się odkupieniem grzechów minionego i przyszłego roku* (Tirmizi, Saum, 45).

4. Posty niepożądane (*makruh*)

a) Post podczas *Ramadan Bajramu* oraz w dni *Kurban Bajramu*

Pomimo tego, że post jest bardzo ważnym rodzajem okazywania czci, przestrzeganie go w czasie *Ramadan Bajramu* i podczas czterech dni *Kurban Bajramu* jest *makruh*.

Wiadomo, że Omar (*ra*) powiedział na ten temat: *Wysłannik Boga zakazał postu w następujące dwa dni: pierwszy z nich to święto zakończenia ramadanu, a drugi – dzień święta, gdy jecie mięso ofiarnych zwierząt* (Muslim, *Sijam*, 138).

b) Post na spotkanie *ramadanu*

Poszczenie w przededniu *ramadanu* jest niepożądane. Wysłannik Boga (*saal*) nie zachęcał do podejmowania postu w tym czasie, mówiąc: *Nie poście przed ramadanem* (Tirmizi, Saum, 1).

c) Przestrzeganie postu w dniu wątpliwości

Jeśli po upływie dwudziestego dziewiątego dnia *szabana* z powodu pochmurnej pogody nie można dojrzeć młodego księżyca, wskazującego na nadejście *ramadanu*, to w tym przypadku nadchodzący dzień będzie określany jako *jałmu szak* – dzień wątpliwości, ponieważ nie da się określić, czy jest to ostatni dzień *szabanu*, czy pierwszy dzień *ramadanu*.

Przekazano, że Ammar ibn Jasir zarządził w taki dzień barana i chciał ugościć ludzi mięsem, ale dowiedziawszy się, że niektórzy z nich poszczą, powiedział: *Ten, kto pości w dniu wątpliwości, nie posłuchał Wyśłannika Boga* (Tirmizi, *Saum*, 1; Abu Dawud, *Saum*, 10).

Jednak osoba, która pościła przez cały lub część miesiąca *szaban*, może pościć do nadejścia *ramadanu*.

d) Post w dziesiąty dzień miesiąca *muharram*

Jak już powiedziano w punkcie trzecim, Wyśłannik Boga (*saal*) radził pościć dziewiątego/dziesiątego lub dziesiątego/jedenastego dnia *muharrama*. Jednak poszczenie tylko w dziesiąty dzień jest niepożądane.

CZĘŚĆ CZWARTA

OPINIE PRAWNE ZWIĄZANE Z POSTEM

I – FARDY POSTU

Słowo **fard** oznacza czynność, której wykonanie wymagane jest na podstawie dowodu religijnego, mającego kategorię obowiązkowy charakter.

Określenie **fard**, wraz z odpowiedzialnością za wykonanie wymaganej czynności, wyraża także elementy niezbędne do jej przeprowadzenia. Na przykład czytanie Koranu, pokłony w pas i czołobicia (pokłony czołem do ziemi) to *fardy* modlitwy, czyli jej obowiązkowe elementy. Sama modlitwa również jest *fardem*, to znaczy obowiązkowym rodzajem kultu.

Fardy dzielą się na dwa rodzaje: **szart (warunek)** i **rukny**.

Szart (warunek) jest podstawą istnienia prawnego orzeczenia. Jeśli nie ma warunku, wówczas nie będzie także prawnego orzeczenia, jednak istnienie warunku nie wymaga istnienia rozwiązania prawnego. Na przykład wykonanie małego obmycia jest obowiązkowym warunkiem modlitwy. Modlitwa wykonana bez obmycia będzie niezaliczona. Jak z tego wynika, wykonanie obmycia nie oznacza wykonania modlitwy.

Rukny to nieodłączne i obowiązkowe elementy, z których składa się akt czci lub jakieś działanie. Na przykład *kijam*, czytanie Koranu, pokłony w pas i do ziemi są *rukny* modlitwy.

Szarty (warunki) powinny być spełnione przed wykonaniem *ruknow*, jeśli bowiem to nie nastąpi, wtedy nie ma sensu wykonywać *ruknow*.

Istnieją również określone warunki i *rukny* dotyczące postu. Poniżej opowiemy najpierw o warunkach postu, a następnie o jego *ruknach*.

1. Warunki niezbędne do tego, aby post stał się obowiązkowy:

Aby dla jakiegoś człowieka post stał się obowiązkowy, musi on być muzułmaninem, w pełni świadomym i pełnoletnim.

Dla niemuzułmanów post, podobnie jak inne rodzaje aktów czci, nie jest obowiązkowy. Wszystkie rodzaje kultu, których spełnianie jest zalecane przez islam, nabierają znaczenia dopiero wtedy, gdy dana osoba zostanie muzułmaninem. Jeśli człowiek wyznający inną religię nawróci się na islam, nie powinien nadrabiać zaległości w oddawaniu czci z poprzednich lat. Wraz z przyjęciem islamu wszystkie poprzednie grzechy danej osoby są całkowicie wymazane i rozpoczyna ona zupełnie nowe życie. W związku z tym w Koranie powiedziane jest: **Powiedz tym, którzy nie wierzą, że jeśli odstąpią od niewiary, zostanie im wybaczone to, co było wcześniej** (sura *Zdobycz*, 8:38).

Człowiek niepełnosprawny umysłowo nie odpowiada za wykonanie jakichkolwiek aktów czci. Obowiązki religijne przypisane są jedynie osobom w pełni sprawnym umysłowo i rozsądnym.

Do wykonywania postu nie są również zobowiązane dzieci, które nie osiągnęły pełnoletności, ponieważ obowiązki religijne zaczynają obowiązywać wraz z nadejściem odpowiedniego wieku.

2. Warunki wykonania postu:

Każdy rozumny i pełnoletni muzułmanin zobowiązany jest do poszczenia. Jednak rzeczywiste wykonanie postu uzależnione jest od niewystępowania ważnych powodów, jak choroba, podróżowanie, starość, ciąża, karmienie piersią i praca w bardzo ciężkich warunkach.

3. Warunki ważności postu:

Aby wykonywany post był ważny, konieczne jest spełnienie następujących warunków:

a) Intencja (*nijjat*).

Intencja to świadomość danej osoby odnośnie tego, co ona robi. Stanowi fundamentalny warunek we wszystkich formach kultu. Bez intencji nie będzie ważny żaden akt uwielbienia. Od dawanie czci to działanie, wykonywane przez poddanego świadomości i z własnej woli, wykonywane z rozkazu Wszechmogącego Boga wyłącznie po to, aby zasłużyć na Jego zadowolenie. Właśnie intencja odróżnia „działanie polegające na odmowie jedzenia, picia i stosunków płciowych przez określony czas w ciągu dnia” od diety lub głodówki. Wysłannik Boga (*saat*) mówił: *Działanie określone jest intencją. I każdy dostanie to, co zamierzał zrobić* (Buchari, *Badul lahi*j, 1).

Post w *ramadanie* oraz każdy post przestrzegany w innym czasie wymaga osobnej intencji, ponieważ każdy dzień postu jest oddzielnym aktem czci.

Intencja to świadomość umysłem i sercem działania, które człowiek pragnie wykonać. *Nijjat*: „Zamierzam szczerze trzymać obowiązkowy post w *ramadanie* ze względu na Boga Wszechmogącego”. Miejszem intencji jest serce, dlatego nie trzeba wypowiadać jej na głos. Wykonuje się ją zazwyczaj przed świtem każdego dnia miesiąca postu, po ostatnim posiłku (*suhur*), ale można uczynić intencję na post następnego dnia zaraz po zachodzie słońca.

b) Powstrzymanie się od wszystkiego, co narusza post.

Aby rozpoczęty post był ważny, konieczne jest powstrzymanie się od jedzenia, picia i stosunków płciowych od świtu do zachodu słońca. Wykonanie któregoś z tych działań przed zachodem oznacza złamanie postu.

c) Zakończenie menstruacji i krwawienie poporodowego.

Kobietom podczas menstruacji lub krwawienia poporodowego poszczenie jest zakazane. Uzupełniają opuszczone w *ramada-*

nie dni postu w innym czasie. Przekazane jest, że Aisza (ra) powiedziała: *W czasach Wysłannika Boga (saal) miałyśmy menstruacje, po której się oczyszczaliśmy. Mówił nam, abyśmy nadrobiły opuszczone dni postu, ale nie mówił, abyśmy nadrabiały opuszczone modlitwy* (Tirmizi, Saum, 67).

d) Przestrzeganie postu w wyznaczonym czasie.

Post wykonuje się w ciągu godzin dziennych doby. Ten warunek jest obowiązkowy dla każdego rodzaju postu, czy będzie to *fard*, *ładżib*, czy też dobrowolny. Godzinyienne zaczynają się o świcie i trwają do zachodu słońca.

Post, podejmowany nocą, będzie uznany za nieważny, ponieważ Najwyższy Bóg zezwolił na wykonywanie nocą tych działań, które naruszają post, powiedziawszy o tym w Koranie: **Dozwolone jest wam w noc postu zbliżenie się do waszych żon. [...] Jedzcie i pijcie, aż odróżnicie białą nitkę świtu od nitki czarnej. Potem utrzymujcie post do nadejścia nocy** (sura Krowa, 2:187).

Ponadto szczególną mądrością tego, że post stał się obowiązkowy, jest kształtowanie ducha i bogobojności, co w nocy, przeznaczonej na odpoczynek i sen, nie sposób osiągnąć.

II – SUNNY POSTU

I DZIAŁANIA DOZWOLONE PODCZAS JEGO TRWANIA

Sunny postu:

a) Wstać na *suhur*.

Wysłannik Boga (*saał*) radził wstawać przed świtem, aby zjeść przed rozpoczynającym się dniem postu. Wiadomo, że powiedział: *Jedźcie przed świtem, bowiem w tym czasie jest barakat* (Tirmizi, *Saum*, 18; Ibn Madża, *Sijam*, 22).

Korzyść, jaką daje *suhur*, zawiera się w tym, że jedzenie o tej porze zapewnia człowiekowi siłę na post przez cały dzień. Przekazane jest, że Wysłannik Boga (*saał*) powiedział o tym: *Jedźcie w czasie suhuru i zdobywajcie siłę do postu w ciągu dnia* (Ibn Madża, *Sijam*, 22).

b) Po przerwaniu postu zrobić *dua*.

Przekazane zostało, że Wysłannik Boga (*saał*) po *iftarze* czytał następujące *dua*:

اللَّهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَ بِكَ آمَنْتُ وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَ عَلَى رِزْقِكَ
أَفْطَرْتُ فَاعْفِرْ لِي يَا غَفَّارُ مَا قَدَّمْتُ وَ مَا أَخَّرْتُ

***Allaahumma laka sumtu la bika aamantu la alajka
tałakkaltu la alaa rizkika aftartu faagfirlii
jaa gaffaaruu maa kaddamatu la ma achchartu.***

O Boże! Pościłem dla Ciebie i uwierzyłem w Ciebie, i tylko na Tobie polegam, przerywając post tym, co mi zesłałeś. Wybacz mi, o Przebaczący, moje grzechy przeszłe i przyszłe! (Abu Dawud, *Saum*, 22).

c) Spieszyć się z przerwaniem.

Wysłannik Boga (*saał*) radził pospieszyć się z *iftarem* przed wykonaniem wieczornej modlitwy. Przekazane jest, że Wysłannik Boga (*saał*) mówił: *Ludzie będą w dobrym nastroju, gdy będą spieszyć się z rozpoczęciem iftaru* (Buchari, *Saum*, 45; Tirmizi, *Saum*, 13).

Wskazane jest, aby przerwać post daktylami, słodyczami lub wodą, ponieważ według przekazów Wysłannik Boga (*saat*) powiedział: *Podczas iftaru przerwijcie post daktylami, a kto nie znajdzie daktyli, niech przerwie wodą, ponieważ woda jest czysta i oczyszczająca* (Tirmizi, Saum, 10).

Muzułmanin może złamać post każdym rodzajem żywności, jaki posiada. Te, wymienione w *hadisach*, są tylko zaleceniem.

d) Dawać iftar poszczącym.

Przekazane zostało, że Wysłannik Boga (*saat*) powiedział: *Temu, kto nakarmi iftarem poszczącego, zapisane zostanie takie samo wynagrodzenie, jak poszczącemu, przy czym wynagrodzenie poszczącego nie ulegnie zmniejszeniu* (Tirmizi, Saum, 82).

e) Unikać tego, co może osłabić ciało.

Konieczne jest unikanie tego, co może osłabić ciało i w ten sposób utrudnić poszczenie, na przykład spożywanie bez konieczności mniejszej ilości jedzenia, niż jest to wymagane.

Działania akceptowane podczas postu:

a) Jedzenie podczas *suhuru* krótko przed świtem.

b) Niejedzenie w przypadku wątpliwości, czy świt już nastąpił.

Powstrzymywanie się od wątpliwego jest wymogiem bogobojności. Jeśli jednak człowiek w takiej sytuacji coś zje, nie musi nadrabiać tego dnia postu.

c) Obmycie się przed świtem przez tych, którzy znajdują się w stanie nieczystości (*dżunub*), a także przez kobiety po zakończeniu menstruacji i krwawienia poporodowego.

W ten sposób wykluczona zostaje możliwość dostania się wody do ust podczas mycia w ciągu dnia podczas postu.

d) Czynienie dobra swojej rodzinie, bliskim oraz przyjaciołom.

e) Dawanie możliwie dużej *sadaki* biednym i potrzebującym.

f) Zajmowanie się zdobywaniem wiedzy, czytając Koran, starać się go zrozumieć.

g) Spędzenie ostatnich dziesięciu dni *ramadanu* w *itikafie*.

3. Niepożądane (*makruh*) działania podczas postu:

a) Wykonywanie postu bez przerwy.

b) Żucie gumy.

Przestroga ta wynika z faktu, że część gumy do żucia może dostać się do żołądka. Ponadto, jeśli guma do żucia zawiera cukier lub podobne dodatki, wówczas narusza post.

c) Próbowanie gotującego się lub przygotowanego jedzenia na smak, a także przeżuwanie czegoś.

Jednak w przypadku konieczności matka może przeżuć jedzenie dla swojego dziecka, aby następnie podać mu.

d) Całowanie i przytulanie żonę, jeśli człowiek nie jest pewny, że zdoła powstrzymać się przed intymnym stosunkiem.

III – DZIAŁANIA NARUSZAJĄCE POST

Nieprzestrzeganie choćby jednego z trzech głównych elementów postu, składających się na jego podstawę, takich jak powstrzymywanie się od jedzenia, picia i stosunków seksualnych, narusza post. Zaczęty i z jakiegoś powodu naruszony dzień postu musi zostać odrobiony. Jeśli chodzi o przerwanie postu w *ramadanie*, to w zależności od rodzaju naruszenia może być jedno-

częśnie wymagana **kada** (wyrównanie) i **kaffarat** (wykupienie) lub tylko wyrównanie.

Leksykalne znaczenie arabskiego słowa **kada** to wypełnienie, wykonanie czegoś. W terminologii *szariatu* ma ono, obok leksykalnego, znaczenie „odpłacenie, wyrównanie przez daną osobę niewykonanego we właściwym czasie lub zaczętego, ale naruszonego aktu czci, jak np. modlitwa, *hadżdż* albo post, przeprowadzone w innym czasie”.

Leksykalnym znaczeniem słowa **kaffarat** jest „ukrycie, wymazanie”. W terminologii *szariatu* oznacza określony zestaw działań ustanowionych przez Wszechmocnego Boga, które podejmuje człowiek w celu pozyskania wybaczenia Boga za niektóre popełnione grzechy i błędy.

Kaffarat (wykupienie) za post w *ramadanie* jest wymagany w sytuacji, gdy człowiek bez żadnego ważnego powodu, świadomie i z własnej woli naruszył rozpoczęty post. W przypadku naruszenia innych postów poza *ramadanem*, *kaffarat* nie jest wymagany.

Kaffaratem za post jest wyzwolenie niewolnika lub nieprzerwane poszczenie w ciągu dwóch miesięcy księżycowych albo nakarmienie sześćdziesięciu biednych. Zamiast jedzenia można wypłacić im równowartość. Razem z *kaffaratem* konieczne jest również okazanie skruchy i zdecydowane postanowienie niepopełnienia podobnego grzechu w przyszłości.

Sześćdziesięciodniowy post podjęty w charakterze *kaffaratu* musi być wykonywany nieprzerwanie. Jeżeli zostanie opuszczony choćby jeden dzień, wówczas post należy zacząć od początku.

Za kilka dni postu, który został naruszony podczas jednego *ramadanu* lub w różnych latach, wystarczające jest jedno wykupienie.

Teraz, gdy zapoznaliśmy się ze znaczeniem pojęć *kada* i *kaffarat*, przejdziemy do rozpatrzenia tego, co narusza, i tego, co nie narusza postu. Działania naruszające post będą omówione w dwóch rozdziałach: pierwszy – to czynności, za wykonanie których wymagane jest wyrównanie i wykupienie; drugi – to czynności, za które wymaga się tylko wyrównania.

1. Działania wymagające *kady* (wyrównania) i *kaffaratu* (wykupienia):

Przekazane jest, że Wysłannik Boga (*saat*) powiedział: *Ten, kto przerwie post w ramadanie bez poważnego powodu ustanowione go przez Boga, nie będzie w stanie go wyrównać, nawet jeśli spędzi na poście cały rok* (Abu Dawud, *Sijam*, 38).

Przestrzeganie postu w *ramadanie* jest ścisłym nakazem naszej religii. Człowiek, który tego nie czyni, uważany jest za wielkiego grzesznika i będzie za to odpowiadał przed Bogiem. Powinien wyrazić skruchę, prosić Boga o wybaczenie i bez ociągania spłacić przepuszczone dni postu.

Jeśli muzułmanin bez ważnego powodu i bez wyrażenia intencji przestrzegania postu w *ramadanie* je i pije, wówczas za każdy opuszczony dzień powinien robić *kadę* dzień w dzień. Nie ma przy tym obowiązku wykupienia, gdyż *kaffarat* nakładany jest nie za to, że człowiek nie podjął postu, ale dlatego, że umyślnie naruszył rozpoczęty post.

W przypadku umyślnego przerwania rozpoczętego już postu poprzez jedzenie, picie, przyjęcie lekarstwa, intymną bliskość lub palenie, należy wyrównać każdy naruszony dzień powtórным dniem poszczenia (*kada*). Dodatkowo wymaga się *kaffaratu*. Oznacza to nieprzerwane przestrzeganie postu przez sześćdziesiąt dni. Jeśli z jakiegokolwiek przyczyny *kaffarat* zostanie przerwany lub niewypełniony w całości, należy ten post powtórzyć. Kobiety, które wykonują post *kaffaratu*, przerywają go

na czas menstruacji. Po jej zakończeniu, nie tracąc ani jednego dnia, kontynuują w dni czyste.

Działania należące do tej kategorii można podzielić na dwie grupy:

a) Wejście w intymną relację.

Wejście w intymną relację podczas postu wymaga od obu stron wyrównania i wykupienia. Z tego powodu Abu Hurajra (ra) przekazuje następujący *hadis*:

Pewnego razu siedzieliśmy razem z Wysłannikiem Boga, gdy nagle podszedł do nas jakiś człowiek i powiedział:

– O Wysłanniku Boga! Zginąłem!

Wysłannik Boga zapytał:

– Cóż się stało?

– Miałem z żoną intymny kontakt podczas postu – odpowiedział ten.

Wtedy Wysłannik Boga ponownie zapytał:

– Czy możesz nakarmić sześćdziesięciu biednych?

Człowiek znowu odpowiedział:

– Nie.

Wysłannik Boga nic na to nie odpowiedział. Minęło trochę czasu, rozmawialiśmy o tym, co się przydarzyło, gdy nagle wyszedł Wysłannik Boga z koszykiem pełnym daktyli i rzekł:

– Gdzie jest ten człowiek, który mnie zapytał?

Ów odezwał się:

– Jestem tutaj.

Wówczas Wysłannik Boga powiedział mu:

– Weź to i rozdaj biednym jako sadakę.

W odpowiedzi człowiek odparł:

– O Wysłanniku Boga! Czyż jest ktoś biedniejszy ode mnie? Przyśięgam na Boga, że w dolinie Medyny nie ma biedniejszej rodziny niż moja.

Słyszając to, Wysłannik Boga roześmiał się tak, aż widoczne stały się jego zęby, a następnie powiedział:

– Zatem weź daktylę i poczęstuj nimi swoją rodzinę (Buchari, *Saum*, 30; Hiba, 20; Nafaka, 13, *Kaffarat*, 2–4; Muslim, *Sijam*, 81; Abu Dawud, *Tahara*, 123, *Saum*, 37; Tirmizi, *Saum*, 23).

Wszystkie *mazhaby* są jednomyślne wobec tego, że intymna relacja narusza post i wymaga zarówno wyrównania, jak też wykupienia. Dowodem tego jest dla wszystkich powyższy *hadis*. W sprawie *kaffaratu* nie ma innego dowodu niż ten *hadis*.

b) Spożycie żywności lub tego, co się do niego zalicza.

Kategoria ta obejmuje spożycie żywności, napojów, wszelkiego rodzaju napojów alkoholowych i narkotyków.

Pojęcie „żywność” obejmuje wszelkie rodzaje produktów żywnościowych zarówno gotowych do spożycia, jak i surowych; wszystkie rodzaje surowego lub suszonego mięsa i wyrobów mięsnych; wszystkie rodzaje owoców i warzyw, a także zboża oraz produkty, które otrzymuje się poprzez ich przetworzenie.

Według *mazhabu hanafickiego*, człowiek, który przerwał post jedzeniem lub piciem, podobny jest do tego, który naruszył post wejściem w intymną relację.

2. Działania wymagające tylko *kady* (wyrównania):

Wymienione poniżej czynności naruszają post, wymagając przy tym jedynie *kady*, a nie wykupienia:

a) Spożycie jedzenia lub picia przez pomyłkę.

b) Świadome połykanie orzechów wraz z łupinami, papieru, waty i tym podobnych rzeczy. Chociaż spożywanie tych produktów na pozór przypomina przyjmowanie pokarmu, ale nie ma na celu nasycenia, dlatego w tej sytuacji *kaffarat* nie jest wymagany.

c) Połykanie wody podczas płukania nosa lub lekarstwa umieszczonego w dziurawym zębie.

d) Połykanie większych kawałków jedzenia, które pozostały między zębami (większy oznacza kawałek wielkości grochu).

e) Połykanie czegoś o wielkości ziarna pszenicy, co wpadło z zewnątrz do ust.

f) Jedzenie posiłku rano w przekonaniu, że czas *suhuru* jeszcze nie minął, lub wieczorem, wierząc, że nadszedł już czas *iftaru*. W tym przypadku mówimy o jedzeniu przez pomyłkę.

Wymagają *kady* także przypadki niewykonywania lub naruszenia postu po jego rozpoczęciu z powodu:

a) Choroby. Poszczący chory może przerwać post ze względu na obawę komplikacji lub nawrót choroby. Po wyzdrowieniu wykonuje się *kadę* za przepuszczone dni postu.

b) Podróży. Wyjeżdżający podczas *ramadanu* na odległość co najmniej dziewięćdziesięciu kilometrów nie musi przestrzegać postu. Po zakończeniu podróży wykonuje *kadę* za opuszczone dni postu. Jeśli jednak nie ma większych trudności w poszczaniu w czasie podróży, wówczas lepiej, aby podróżujący nie przerwał swojego postu.

c) Przymusu. Jeśli poszczącemu grozi ktoś śmiercią lub okaleczeniem, domagając się, aby przerwał post, może to uczynić. Musi za to wykonać *kadę*.

d) Ciąży lub karmienia. Gdy kobieta obawia się zaszkodzenia sobie czy dziecku, może naruszyć post. Po zakończeniu ciąży lub karmienia opuszczone dni postu odpłaca się jako *kadę*.

e) *Hajdu*. Kobieta nie przestrzega postu w czasie menstruacji i oczyszczenia poporodowego. Jest zobowiązana do *kady* za te dni.

f) *Starości*. Starzy ludzie nie muszą przestrzegać postu ze względu na stan zdrowia. Ponieważ nie mogą też wykonywać *kady* za każdy przepuszczony dzień, dają za nie wykupienie – *fidję*.

3. Niektóre rodzaje badań lekarskich i metody leczenia z punktu widzenia naruszenia lub nienaruszenia postu:

a) Sprej używany przez pacjentów z astmą.

Pojedyncza dawka spreju, stosowana przez osoby z chorobami układu oddechowego, wynosi zaledwie 1/20 ml. Z tego znaczna część leku jest wchłaniana przez błonę śluzową jamy ustnej i ściany dróg oddechowych. Pozostała część, która wraz ze śliną dostanie się do żołądka, jest znikoma. Można więc powiedzieć, że stosowanie podczas postu sprayów w chorobach układu oddechowego nie narusza go.

b) Krople do oczu.

Według informacji pozyskanych od lekarzy-oftalmologów, objętość kropeł wpuszczanych do oczu jest bardzo mała, że praktycznie wyklucza ich przedostanie się do przewodu pokarmowego. Na podstawie sprawdzonych informacji można powiedzieć, że krople do oczu nie naruszają postu.

c) Krople do nosa.

Objętość jednej kropli lekarstwa, wpuszczanego do nosa w celach leczniczych, jest w przybliżeniu równa 0,06 cm³. Większość zostaje wchłonięta przez błonę śluzową nosa, zaś pozostała, bardzo nieznaczna część dostaje się do żołądka. Tę ilość leku, podobnie jak objętość wody, która wpada do żołądka podczas płukania jamy ustnej w czasie ablucji, uważa się za wybaczną.

d) Lekarstwa, które wkłada się pod język.

Leki stosowane w niektórych chorobach serca, umieszczane pod językiem w celu wchłaniania, są przejmowane bezpośrednio przez tkanki jamy ustnej, dzięki czemu nic nie dostaje się do żołądka. Pod tym względem lekarstwa te również nie przerywają postu.

e) Znieczulenie (anestezja).

Znieczulenie podaje się przez drogi oddechowe lub we wstrzyknięciu. Środki stosowane do znieczulenia nie dostają się do żołądka, a zatem nie można ich uważać za jedzenie lub picie.

f) Stosowanie kropli do uszu i przemywanie uszu.

Przewód słuchowy i przełyk są ze sobą połączone, jednak błona bębenkowa blokuje to przejście, zapobiegając w ten sposób przedostawaniu się wody lub lekarstw z przewodu słuchowego do przełyku.

Nawet jeśli w błonie bębenkowej występuje niewielkie rozdarcie, stosowanie kropli do uszu nie przerywa postu, ponieważ są one wchłaniane w przewodzie słuchowym. Jednak podczas przemywania uszu woda może dostać się do żołądka przez rozdarcie błony bębenkowej. W takim przypadku post zostanie naruszony.

g) Używanie czopków i stosowanie lewatywy.

Czopki używane są do różnych celów, na przykład czopki przeciwgorączkowe i uśmierzające ból są przyjmowane przez odbyt; obok stosuje się również czopki dopochwowe, używane w leczeniu chorób ginekologicznych. Lewatywa służy do oczyszczenia jelit poprzez wprowadzenie do nich płynu przez odbyt.

Układ pokarmowy zaczyna się od jamy ustnej, a kończy na odbycie. Trawienie pokarmu dokonuje się całkowicie w jelicie

cienkim. W jelicie grubym wchłaniana jest tylko woda, glukoza i niektóre sole mineralne. Żeńskie narządy płciowe nie mają nic wspólnego z układem pokarmowym, dlatego stosowanie czopków dopochwowych nie narusza postu. Jeśli chodzi o czopki odbytnicze, to ich używanie również nie koliduje z postem, mimo że odbytnica jest częścią układu pokarmowego. Jednak, jak już wspomniano, proces trawienia kończy się w jelicie cienkim.

W przypadku stosowania lewatywy, to można powiedzieć, co następuje: jeżeli przy pomocy lewatywy do jelita zostanie wprowadzony płyn zawierający składniki odżywcze, takie jak glukoza i sole mineralne, i płyn ten pozostanie w jelicie, to wówczas post zostanie przerwany. Jeśli płyn zostanie wprowadzony do jelita w celu jego oczyszczenia, a następnie wycofany bez dłuższej zwłoki, to wtedy post nie zostanie naruszony.

h) Zastrzyki.

Przy rozpatrywaniu sprawy, czy zastrzyki naruszają post, czy też nie, należy koniecznie wziąć pod uwagę cel, w jakim wykonuje się wstrzyknięcie. Zastrzyki mają na celu złagodzenie bólu, uzdrowienie, zwiększenie odporności i odżywienie organizmu. Te, które są podawane w celu odżywienia ciała lub uzyskania przyjemności przerywają post. Inne rodzaje iniekcji postu nie przerywają.

4. Kilka pytań związanych z postem:

a) Jak powinni wykonywać post ci, którzy stale odbywają dalekie podróże?

Ludzie, którzy z punktu widzenia religii uważani są za podróżujących, mogą nie wykonywać postu w *ramadanie*, ale później muszą odrobić opuszczone dni. Jak już było wspomniane w części drugiej, podróżowanie jest powodem przełożenia postu (patrz: sura *Krowa*, 2:185). Dopóki istnieje powód, obowiązuje też dane postanowienie.

b) Czy mycie i kąpiel w zbiorniku wodnym narusza post?

Tak długo, dopóki woda nie wpadnie do żołądka przez nos lub usta, ani mycie, ani kąpanie się w zbiorniku wodnym nie zepsuje postu. *Hadisy* mówią, że Wysłannik Boga (*saat*) mył się po wschodzie słońca podczas postu w *ramadanie*.

c) Czy stosowanie perfum i wody kolońskiej narusza post?

Używanie perfum i wody kolońskiej nie narusza postu.

d) Czy poszczący człowiek może leczyć zęby?

Leczenie lub usunięcie zębów nie narusza postu. Jeśli jednak w czasie leczenia do żołądka poszczącego dostanie się krew albo substancje stosowane podczas zabiegu, wtedy post zostanie przerwany.

e) Czy stosowanie makijażu narusza post?

Stosowanie makijażu lub kremów nie narusza postu.

f) Jaki jest stosunek religii do nieprzerwanego postu przez trzy miesiące (*radżab, szaban, ramadan*)?

Jak wiadomo, post w *ramadanie* jest *fardem* (obowiązkiem). Jeśli chodzi o *radżab* i *szaban*, to, jak już wspomniano w drugiej części książki, Wysłannik Boga (*saat*) przestrzegał w tych miesiącach więcej dodatkowych postów niż w innych. Jednak nie istnieją żadne wiarygodne informacje o tym, aby Wysłannik Boga (*saat*) wykonywał nieprzerwany post w ciągu tych dwóch miesięcy. W związku z tym można powiedzieć, że w religii nie ma żadnych dowodów na bezustanny post w *radżabie* i *szabanie* oraz ich związek z *ramadanem*.

g) Czy jest wymagane nieprzerwane odrabianie opuszczonych dni postu?

Nie istnieją żadne prawne ustanowienia w sprawie konieczności nieprzerwanego zwracania opuszczonych dni postu.

W związku z tym można powiedzieć, że odrabianie opuszczonych dni postu dozwolone jest zarówno w sposób ciągły, jak też w różne dni.

h) W jaki sposób osoba podróżująca samolotem powinna określić czas nadejścia *iftaru*?

Muzułmanin wyruszający w podróż powinien określać czas nadejścia i zakończenia postu zgodnie z kalendarzem regionu, w którym w danym momencie przebywa. Osoba podróżująca samolotem musi kierować się tą samą zasadą, to znaczy określać czas nadejścia i zakończenia postu zgodnie z kalendarzem obszaru, nad którym przelatuje.

i) Czy muzulmanin, który podjął dobrowolny post, może przerwać go, gdy zostanie zaproszony w gości?

Przyjęcie przez muzulmanina zaproszenia od innego muzulmanina jest religijnym obowiązkiem. Tym samym muzulmanin zaproszony do stołu może naruszyć dobrowolny post i wziąć udział w posiłku.

CZĘŚĆ PIĄTA

RADOŚĆ *RAMADANU* I POSTU

– *RAMADAN BAJRAM*

WPROWADZENIE

Święto to błogosławiony dzień, w którym na przemijającej ziemi wierzący ma okazję otrzymać część radości, jaka czeka go w przyszłym życiu, kiedy stanie przed Wszechmocnym, pomyślnie zdawszy egzamin z życia doczesnego. Prawdziwe święto mamy wtedy, gdy Najwyższy Bóg jest z nas zadowolony. Aby zyskać Jego satysfakcję, należy w te świąteczne dni szczególnie starać się otaczać wyjątkową, szczerą opieką samotnych, sieroty, potrzebujących, nieszczęśliwych, pokrzywdzonych, żeby też mogli otrzymać miłosierdzie i łaskę od Wszechmogącego Boga.

Święta, będące dniami radości i weselenia się, pozytywnie wpływają na wierzących, wzmacniają uczucia religijne, zaszczepiają w ludziach nowe doświadczenia i stają się przyczyną wzajemnej pomocy społecznej, wsparcia i pojednania.

W islamie są dwa święta: *Ramadan Bajram* [*Uraza Bajram*] i *Kurban Bajram*. Oba zaczęto obchodzić poczynając od drugiego roku *hidżry*.

Przekazane zostało, że Wysłannik Boga (*saal*) powiedział o tych świętach: *Dzień Arafa, Kurban Bajram i Dni Taszriku są dla muzułmanów świętami. Są to dni jedzenia i picia* (Abu Dawud, *Saum*, 49).

Święto *Ramadan Bajram* obejmuje pierwszy, drugi i trzeci dzień *szallala*, zaś *Kurban Bajram* dziesiąty, jedenasty i dwunasty dzień *zul hidżdży*.

Ramadan Bajram jest świętem miesiąca *ramadan*. Według *szariatu* w ten błogosławiony dzień radości, weselenia się i poczęstunku nie można pościć, dlatego muzułmanie, przepełnieni ra-

dosną atmosferą *Ramadan Bajramu*, dzielą ze swoimi krewnymi i bliskimi przyjemność świątecznej biesiady. Początkowo święto przerywania postu obchodzono w meczetach, aby wszyscy razem mogli odczuć radość wielkiej uroczystości, wykonując ramię w ramię wspólną modlitwę ze swoimi współwyznawcami. W ten dzień przyjęło się także odwiedzać cmentarze, czytać sury z Koranu i prosić Najwyższego Boga o złagodzenie doli tych, którzy odeszli do innego świata. Zawiera się w tym jeszcze jedną korzyść: „Odwiedzajcie cmentarze – to przypomni wam o Dniu Sądu”, powiedziano w jednym z *hadisów*.

Nie zapominajmy, że święta to nie dni wolne, ale czas, w którym trzeba wzmacniać więzi rodzinne, odwiedzać krewnych i przyjaciół, spotykać się ze współwyznawcami, umacniać znajomość islamu, zapraszać gości, cieszyć dzieci i rodziców prezentami.

Na każdym muzułmaninie spoczywają obowiązki, z których część należy koniecznie wypełnić przed świętem, a drugą część po święcie. Tymi obowiązkami są:

I – WYKONANIE ŚWIĄTECZNEJ MODLITWY

W pierwszy dzień świąt należy wstać wcześnie rano, umyć się, odpowiednio wyperfumować i założyć nowe, czyste ubranie. Świąteczna modlitwa odbywa się rankiem pierwszego dnia świąt w meczecie, przed nią wysłuchuje się kaznodziei – *wa'aza*, a następnie, mniej więcej pięćdziesiąt minut po wschodzie słońca, wykonuje się samą modlitwę. Przekazane jest, że Wysłannik Boga (*saat*) w czasie *chutby* świątecznej modlitwy *Kurban Bajramu* powiedział: *Pierwszą rzeczą, jaką zrobimy w tym dniu, będzie*

wykonana modlitwa. Następnie złożymy w ofierze zwierzęta ofiarne. Bez wątpienia każdy, kto tak uczyni, postąpi w zgodzie z moją *sunną* (Buchari, *Idajn*, 3).

Według *mazhabu hanafickiego* świąteczna modlitwa składająca się z dwóch *rakatów* jest *ładżibem*. Według *mazhabu szafi'ickiego* – *sunną*.

Modlitwa świąteczna przepisana jest każdemu rozumnemu, pełnoletniemu, zdrowemu, wolnemu i stale mieszkającemu w danym rejonie mężczyźnie-muzułmaninowi.

Świąteczne modlitwy są przeprowadzane zbiorowo i składają się z dwóch *rakatów*. Wraz z nadejściem czasu modlitwy, bez recytowania *azanu* i *ikamy*, imam czyni intencję jej wykonania. W ten sam sposób *dżamaat* składa intencje i podąża za imamem. Świąteczne modlitwy odbywają się w meczecie lub w miejscach specjalnie wyznaczonych do oddawania czci. Nie wykonuje się ich samemu.

Świąteczna modlitwa odbywa się następująco:

Imam intonuje *takbir*: *Allaahu akbar*, po czym składa ręce na brzuchu. Podobnie *takbir* powtarza *dżamaat*. Potem imam i *dżamaat* recytują dla siebie *dua Subhanaka* i trzykrotnie powtarzają *takbir*, za każdym razem podnosząc ręce na wysokość uszu, opuszczając je następnie wzdłuż ciała. Po trzecim *takbirze* ręce są złożone na brzuchu. Między *takbirami* następuje krótka przerwa. Dalej imam recytuje na głos surę *Otwierającą* i jakąś dodatkową. Następnie wykonuje się pokłon w pas i dwa czołobicia, po czym imam i *dżamaat* wstają na drugi *rakat*.

W drugim *rakacie* imam recytuje na głos surę *Otwierającą* i jakąś dodatkową. Następnie, podobnie jak w pierwszym *rakacie*, razem z *dżamaatem* trzykrotnie wymawia *takbir*, za każdym razem podnosząc ręce na wysokość uszu, po czym opuszczając je wzdłuż tułowia. Po trzecim *takbirze* następuje jeszcze jeden

i wykonuje się pokłon w pas. Dalej, tak samo jak w pierwszym *rakacie*, wykonuje się czołobicia, po których recytuje się *Tahijjat*, *salałat* i przekazuje *salaam*.

Po zakończeniu modlitwy imam wstępuje na *minbar* i wygłasza *chutbę*. Zazwyczaj mówi o jednoczących właściwościach święta, muzułmańskim braterstwie i wzajemnej pomocy.

II – WYPŁATA SADAKI FITR

Jałmużna ***al-fitr*** to niezbędna (*ładżib*) coroczna wypłata za-
możnych muzułmanów pod koniec *ramadanu* na rzecz ubogich
i potrzebujących. Tradycja ta sięga drugiego roku *hidżry* – prze-
siedlenia Proroka Muhammada (*saal*) do Medyny, kiedy *sadaka
fitr* stała się dla prawowiernych obowiązkiem „na równi z po-
stem, zanim *zakat* stał się obowiązkowy dla muzułmanów.

Fitr w języku arabskim używane jest w znaczeniu „rezultat
postu”. Stąd też pojęcie – jałmużna *al-fitr*. ***Sadaka fitr*** to wyraz
wdzięczności dla Stwórcy, który stworzył nas jako najwyższe
istoty we wszechświecie i umożliwił cieszenie się Jego darami.

Jest to jałmużna zakończenia postu. W odróżnieniu od *zaka-
tu*, który bogaty muzułmanin musi wydzielić ze swojego mająt-
ku, *sadaka fitr* jest obowiązkową jałmużną każdego wierzącego,
który doczekał choćby części *ramadanu*. Wypłatę jałmużny *al-fitr*
nakłada się na każdego dorosłego muzułmanina, który musi da-
wać jałmużnę za siebie oraz muzułmanów pozostających na jego
utrzymaniu (nawet jeśli jest to noworodek urodzony w ostatni
dzień *ramadanu*).

Przekazane zostało, że Ibn Omar (*ra*) powiedział: *Nasz Pro-
rok (saal) uczynił rozdawanie jałmużny al-fitr obowiązkiem dla
każdego muzułmanina – wolnego i niewolnika, mężczyzny i kobiety –*

w wielkości jednego sa'a [ok. 2,5 kg] jęczmienia lub daktyli (Buchari, Zakat, 72).

Opierając się na tym *hadisie* i postępując zgodnie ze wskazaniami zawartymi w innych *hadisach*, uczeni wyciągnęli wniosek, że jałmużna *al-fitr* jest koniecznością (*ladżibem*). Stanowi ona działanie, które sprawia, że post staje się kompletny oraz doskonały. Nie bez powodu uczeni porównali *sadakę fitr* do *sadżdatus sahl* – pokłonu zapomnienia, który naprawia błędy popełnione w modlitwie. Podobnie *sadaka fitr* uzupełnia braki i niedostatki postu. Przekazane jest, że Ibn Abbas powiedział: Wysłannik Boga (*saał*) przypisał obowiązek jałmużny *al-fitr* jako oczyszczenie poszczących z jałowych słów i zajęć, złych i niepohamowanych przemów oraz pomoc w nakarmieniu ubogich (Abu Dawud, Ibn Madża).

Jak już zauważyliśmy, post to nie tylko rezygnacja z jedzenia, picia i seksu. Wszystkie te działania odnoszą się do potrzeb fizjologicznych człowieka, natomiast w poście łączą się zarówno strony fizyczne, jak i duchowe. Człowiek, poprzez wszystkie narządy, wzrok i słuch, jest w stanie kontrolować siebie w najdrobniejszych niuansach.

Jeśli chodzi o społeczną stronę jałmużny *al-fitr*, to tradycja ta, związana ze świętami, daje radość ubogim, urozmaica ich skromny stół, pomaga przynajmniej w pewnym stopniu odciążyć brzemień potrzeb. W *hadisie*, przekazanym przez Ibn Omara (*ra*), powiedziane jest: W ten dzień (dzień święta) nie zmuszajcie biednych do prośzenia o jałmużnę (Darakutni).

Sadaka fitr tworzy ciepło we wzajemnych relacjach bogatych i biednych, pomaga w pewnym stopniu zniwelować różnice w poziomie materialnym. Tak więc moralne znaczenie tego rodzaju aktu czci polega na wzbudzeniu w bogatych poczucia współczucia i empatii dla ubogich.

Kwota wydzielonej jałmużny

Sadakę fitr określa się w ilości *sa'a* najpopularniejszych produktów w danej okolicy (na przykład daktyli, rodzynek, ryżu lub kaszy gryczanej). Zazwyczaj oddaje się jeden z następujących produktów: pszenica – 1460 g, owiec – 2920 g, rodzyнки – 2920 g, daktyle – 2920 g. Jałmużna *al-fitr* może być wypłacona w ekwiwalencie pieniężnym (kwotę należy sprawdzić w lokalnych organizacjach wyznaniowych, gdzie obliczana jest wysokość *zakatu* na dany rok z uwzględnieniem sytuacji finansowej w kraju). Najlepiej dać to, co przyniesie największą korzyść potrzebującemu. *Sadaka fitr* nie jest dzielona, a przekazywana w całości jednej osobie.

Pozycja jałmużny *al-fitr*, która początkowo wydawała się nieistotna i mało znacząca, przy ogólnym i szerokim rozpatrzeniu nabiera coraz większego rozmachu, zarówno pod względem zasobów materialnych, jak i w odniesieniu do zaangażowanych w jej wypłatę ludzi.

Dla kogo *sadaka fitr* jest obowiązkowa

Naukowcy uważają, że w celu zapłacenia *sadaki fitr* nie jest konieczne posiadanie określonej ilości majątku, jaka przewidziana jest dla *zakatu*. Dlatego każdy prawowitny, mający wystarczające środki niezbędne do życia, powinien rozdzielać *sadakę fitr* w swoim własnym imieniu oraz w imieniu swoich podopiecznych. Nie ma obowiązku płacenia *sadaki fitr* za współmałżonka, dorosłe dzieci, rodziców, rodzeństwo, jednak można to uczynić.

Można śmiało powiedzieć, że tak niski poziom udziału wynagrodzenia wypłacanego w jałmużnie *al-fitr* przyczynia się do tego, że każdy muzułmanin – od mającego skromny dochód do najbogatszego – smakuje dobra darowizny, doświadczając satysfakcji i radości płynącej z dobrego udziału w pomocy bliźniemu.

Praktyka ta, służąca rozwojowi poczucia społecznej sprawiedliwości we wspólnocie, stała się bardzo ważną tradycją.

Komu wypłacana jest *sadaka fitr*

Muzułmańscy uczeni są zgodni, że *sadakę fitr* wypłaca się tym kategoriom ludzi, którym należy się też *zakat*. Należą do nich:

- żebracy, którzy nie posiadają nawet połowy tego, co jest konieczne do życia;
- ubodzy, którzy posiadają więcej niż połowę minimum, ale są w potrzebie, nie mając pełnego dostatku;
- muzułmanie, którzy niedawno przyjęli islam – aby ich wesprzeć;
- ludzie niemogący rozliczyć się z długów;
- ludzie znajdujący się daleko od swojego domu i niemający środków na podróż powrotną;
- niektórzy inni.

Koran mówi o tym: **Jałmużna jest tylko dla ubogich i potrzebujących, dla zajmujących się jej zbieraniem i rozdawaniem, dla tych, których serca zostały zjednane, na wykupienie niewolników i dłużników, na drogi Boga oraz dla podróżnego. To jest nakazane przez Boga. Bóg jest Wiedzący, Mądry!** (sura *Skrucha*, 90:60).

Jałmużny *al-fitr* nie należy dawać ludziom posiadającym majątek, z którego sami powinni ją wypłacać. Celem dobroczynności jest świadczenie pomocy potrzebującym muzułmanom. *Sadaki fitr* nie przekazuje się członkom rodziny. Środki z tej jałmużny nie powinny być przeznaczane na takie cele, jak budowa lub remont meczetu, szkoły albo szpitala.

Chociaż jałmużna *al-fitr* może być wypłacana wszystkim kategoriom potrzebujących, którzy mają prawo do *zakatu*, muzułmańscy uczeni są zgodni w opinii, że pierwszeństwo powinno dawać się niezamożnym i ubogim muzułmanom, bowiem

przeznaczeniem *sadaki fitr* jest zaspokojenie ich potrzeb. Nasz Prorok (*saat*) powiedział, że *zakat bierze się od bogatych i rozdaje biednym* (Buchari), to znaczy ubodzy i pozbawieni środków mają ku temu pierwszeństwo.

Muzułmanin rozdaje *sadakę fitr* potrzebującym, poczynając od krewnych i sąsiadów. Jeżeli wśród nich takich nie ma, wówczas *sadakę fitr* należy oddać biednym, prawym ludziom, którzy mieszkają w innych miejscach.

Ostrzeżeniem przed błędnym krokiem przy wypłacie jałmużny *al-fitr* są dla nas słowa Wysłannika Boga (*saat*): *Zaprawdę, są ludzie, którzy używają pieniędzy zakatu bez praw. Przygotowano dla nich ogień w Dniu Sądu* (Buchari).

Kiedy trzeba wypłacić *sadakę fitr*

Jałmużnę wypłaca się w *ramadanie*, ale za najlepszą porę uważa się nadejście dnia święta przerwania postu *Ramadan Bajram* (bezpośrednio po zachodzie słońca ostatniego dnia miesiąca postu) do momentu zakończenia świątecznej modlitwy. Jeśli jednak z uzasadnionego powodu *sadaka fitr* nie została do tego czasu uregulowana, wtedy należy to zrobić po świątecznej modlitwie przed zachodem słońca. Kto nie wypłaci *sadaki fitr*, ten pozostanie przed Wszechmocnym dłużnikiem. Dlatego nasz Prorok (*saat*), jak przekazuje Ibn Abbas (*ra*), powiedział: *Jałmużna al-fitr przyjmowana jest od tych, którzy wypłacili ją przed świąteczną modlitwą* (Abu Dawud, Ibn Madża).

III – ODWIEDZANIE KREWNYCH I BLISKICH

Jednym z ważnych obowiązków w dni świąteczne jest odwiedzanie i składanie życzeń przede wszystkim rodzicom, bliskim

krewnym, przyjaciółom, sąsiadom i chorym. Bóg Najwyższy, nie chcąc, aby jego poddani zrywali kontakty z krewnymi, powiedział w Koranie: **Tych zaś, którzy naruszają przymierze z Bogiem, gdy już je potwierdzili, i rozrywają Bóg nakazał łączyć, i szerzą zgorzenie na ziemi, czeka przekleństwo oraz siedziba najgorsza!** (sura *Grom*, 13:25).

Dobry stosunek do krewnych oraz sąsiadów jest nakazem Najwyższego Boga, który powiedział w Koranie: **Czcijcie Boga i nie dodawajcie Mu współtowarzyszy! Czyńcie dobro rodzicom, krewnym, sierotom, ubogim, sąsiadom, którzy są wam bliscy i którzy są dla was obcy, towarzyszowi przy waszym boku, podróżnemu oraz tym, którymi zawładnęły wasze prawice. Bóg nie kocha ludzi aroganckich i pełnych pychy** (sura *Kobiety*, 4:36).

IV – POMOC UBOGIM I POTRZEBUJĄCYM

Jedną z najważniejszych rzeczy jest także troska o biednych i potrzebujących, zapewnienie im materialnego wsparcia i uchronienie ich przed samotnością. To obowiązek religijny i ludzki.

V – POGODZENIE SKŁÓCONYCH

Ponieważ święto oznacza dni radości i weselenia się, w dzisiejszych czasach szczególnie warto spróbować pogodzić ludzi, którzy pozostają ze sobą skłóceni. Przekazane zostało, że Wysłannik Boga (*saał*) nie pozwalał ludziom kłócić się dłużej niż trzy dni. Mówił: *Niedopuszczalne jest, aby muzułmanin obrażał się na swego brata muzułmanina dłużej niż trzy dni* (Buchari, *Adab*, 57).

CZĘŚĆ SZÓSTA

KURBAN

I – SENS SKŁADANIA OFIARY I JEGO ŹRÓDŁA

Oddawanie czci stanowi najważniejszą z potrzeb człowieka, który może wznieść się na duchowe wyżyny tylko poprzez szczere jego wypełnianie. Ludzie, trzymający się od tego z daleka, często cierpią z powodu wewnętrznej pustki. Ten, kto wszedł na drogę duchowego rozwoju, oczyszczając się przez udrękę i cierpienia, żył będzie w atmosferze szczęścia, pokoju i harmonii z samym sobą, w swej religii przepełnionej życiem. Takiego człowieka nigdy nie pochłona odmęty przemijającego świata.

Aby każdy mógł zaspokoić swoje potrzeby duchowe, stać się wdzięcznym sługą i nie trafić na ścieżkę niezgodną z prawami Najwyższego Boga, Stwórcy wyznaczył dla nas pewne obowiązkowe formy oddawania czci. Można je porównać do lekarstwa, które jest korzystne dla chorego tylko wtedy, gdy będzie dokładnie przestrzegał instrukcji lekarza. Oprócz podstawowych typów oddawania czci, takich jak modlitwa, post, *zakat* i *hadżdż*, istnieją też inne, również ukierunkowane na to, aby zasłużyć na zadowolenie Wszechmocnego i Wielkiego Boga i duchowo zbliżyć się do Niego. Jednym z nich jest składanie ofiary.

Słowo ***kurban*** zostało przejęte z Koranu. Pochodzi od arabskiego czasownika ***karuba***, oznaczającego „zbliżyć się”, co wskazuje, że *kurban* był środkiem powodującym przybliżanie się do czegoś. W religii takie zbliżenie ma tylko jeden cel – osiągnięcie łaski Najwyższego Boga. Przybliżenie urzeczywistnia się przez poświęcenie Najwyższemu siebie samego, swojego dobytku i życia. Muzułmanin składa *kurbana* wyłącznie dlatego, że Najwyższy mu to nakazał. Podstawą odprawiania *Kurban Bajramu* jest

podporządkowanie się woli Pana i praktyczne urzeczywistnienie tego. Najwyższy ustalił również, co powinno zostać złożone w ofierze w dni święta – jest to zwierzę nadające się na ofiarę z kanonicznego punktu widzenia. Najwyższy Bóg zamienił na jagnię syna proroka Ibrahima (*as*), swojego ulubionego przyjaciela, którego wystawił na próbę posłuszeństwa. Historia ta jest dobrze znana wszystkim wierzącym.

Prorok Ibrahim (*as*) przechodził próbę posłuszeństwa wobec swojego Pana. Początkowo dotyczyło to jego majątku: Najwyższy nakazał mu rozdać swój dobytek wśród tych, od których usłyszał imię Boga. Prorok (*as*) rozdał wszystko, co posiadał, a po pewnym czasie Pan oddał mu to po wielokroć. Następnie sprawdzono jego gotowość do ofiarowania życia. Dla swego Pana był gotów spłonąć w ogniu, do którego wrzucili go politeistyczni współplemieńcy. Najwyższy Bóg przyjął jego pokorę i języki płomieni stały się dla Ibrahima (*as*) różanym ogrodem. Na koniec jego posłuszeństwo zostało poddane próbie miłości do bliskiego. Gdy zbliżał się już do starości, Najwyższy obdarzył go synem, którego Ibrahim (*as*) pokochał całym sercem. Także syn odpowiadał mu miłością i poszanowaniem. Bóg w proroczym śnie nakazał Ibrahimowi (*as*) złożyć w ofierze swojego ukochanego syna.

Gdy Ibrahim (*as*) się obudził, opowiedział o swym widzeniu synowi, który wysłuchawszy opowieści, dał przykład pokory. W Koranie mówi się o tym tak: **Abraham powiedział: „Synu mój! Widziałem we śnie, że składałem cię w ofierze. Powiedz, co o tym myślisz?”**. Odpowiedział: „Ojcze mój, czyn to, co ci nakazano. Jeśli Bóg zechce, to znajdziesz mnie cierpliwym” (sura *Szeregi*, 37:102). Ojciec i syn przyszli na wskazane miejsce, Ibrahim (*as*) ułożył syna na ziemi, aby złożyć go w ofierze. Następnie w Koranie powiedziane jest: **I kiedy obaj poddali się Bogu, i Abraham ułożył go czołem ku**

ziemi, zawołaliśmy do niego: „O Abrahamie! Potwierdziłeś już swoje widzenie. Tak oto nagradzamy czyniących dobro! Była to próba oczywista”. I wykupiliśmy go wielką ofiarą (sura *Szeregi*, 37:103–107). W ten sposób Najwyższy Bóg przyjął jego pokorę i posłuszeństwo, a zamiast syna nakazał złożyć zesłane z niebios jagnię. Dokonywany przez nas *kurban* jest również potwierdzeniem naszego podporządkowania Najwyższemu Bogu.

Kurban – to poświęcenie Bogu tego, co jest bardzo drogie człowiekowi. Dzięki miłosierdziu Pana muzułmanie składają ofiarę ze zwierzęcia, którego mięso zaleca się rozdać. Zapewne najlepiej odczuwa to muzułmanin ze wsi, który sam wyhodował zwierzę (opiekował się i przywiązał do niego), a w czasie święta musi złożyć je w ofierze Bogu. Można sobie wyobrazić stropienie tego człowieka, lecz mimo wszystko jest posłuszny woli Najwyższego. Jeśli Pan powiedział: „Złóż ofiarę”, człowiek jest do tego zobowiązany: złożyć w ofierze to, co jest mu drogie. Przecież wola Boga jest wyższa od wszystkiego.

Składanie ofiar jest jednym z najstarszych przejawów oddawania czci. Spotyka się je w praktycznie wszystkich religiach i uważa za te, która duchowo zbliża człowieka do Boga. Jego źródła wskazują na proroka Adama (*as*). Koran mówi nam o złożeniu ofiary przez dwóch jego synów – Kabila (Kain) i Habila (Abel): **Przytocz im historię prawdziwą o dwóch synach Adama. Każdy z nich przyniósł ofiarę, która od jednego została przyjęta, a od drugiego nie** (sura *Stół zastawiony*, 5:27). Sens tej opowieści jest taki: między braćmi wynikła sprzeczka, która powinna zostać rozwiązana poprzez złożenie ofiar. Czyją ofiarę przyjmie Bóg, ten będzie miał rację. Habił przyniósł to, co miał najlepszego. Jako pastuch wybrał najbardziej wykarmionego barana. Kabil był bogatym rolnikiem, ale przyniósł tylko nędzny snop pszenicy. Bóg nie przyjął jego ofiary.

II – POŻYTEK I MĄDROŚĆ ZE SKŁADANIA OFIARY

1. Zapewnienie wzajemnej pomocy i jedności w społeczeństwie:

We wszystkich rodzajach oddawania czci, jakie nakazane są przez naszą religię, ujawniają się ogromne korzyści zarówno dla każdego wierzącego z osobna, jak i całej wspólnoty. Na przykład modlitwa z jednej strony prowadzi człowieka do uświadomienia sobie sensu oddawania czci, z drugiej zaś, wyrażając się językiem Koranu, chroni ludzi przed rzeczami gorszącymi i plugawymi. Inne rodzaje oddawania czci – post, *zakat* i *hadżdż* – dodają godności ludzkiej osobowości, a równocześnie zapewniają jedność i wzajemną pomoc w społeczeństwie. Zwierzęta ofiarne, poświęcane w dniu *Kurban Bajramu*, jednego z głównych świąt islamu, spełniają właśnie tę funkcję. Składając z nich ofiarę, człowiek dostaje nagrodę za wykonanie aktu czci, ale też zaspokaja potrzeby biednych i potrzebujących, co przyczynia się do spajania wspólnoty.

2. *Kurban* duchowo zbliża człowieka do Najwyższego Boga:

Człowiek ze swej natury jest skłonny do zapomnienia i bez troski. Dlatego często nie pamięta o Tym, który jest prawdziwym Panem jego majątku, dzieci i wszystkiego, co zostało mu w tym życiu подарowane. A gdy o tym zapomina, budzi się w człowieku pycha i buta.

Składanie ofiar przypomina ludziom o tym, kto jest prawdziwym Panem wszystkiego istniejącego. Obrzęd ten zmusza człowieka do uzmysłowienia sobie, że wszystko, co posiada, oznacza miłosierdzie подарowane przez Najwyższego Boga. To napełnia serce człowieka wdzięcznością do Pana, co staje się przyczyną

zadowolenia Najwyższego Boga i duchowego zbliżenia się do Niego.

3. Składanie ofiar miarą bogobojności służi:

Kurban – to wyrażenie przez człowieka szczerości w wypełnianiu nakazów Najwyższego Boga i wskaźnik bogobojności służi. Poprzez składanie ofiar Najwyższy wypróbowuje swych poddanych, sprawdzając stopień ich bogobojności i staranności w wypełnianiu Bożych nakazów. Koran mówi o tym: **Nie dotrze do Boga ani ich mięso, ani ich krew, ale dotrze do Niego wasza pobożność** (sura *Pielgrzymka*, 22:37). A w innym ajacie: **Tak! Jeśli ktoś szanuje rytuały Boga, to one wzmacniają pobożność serca** (sura *Pielgrzymka*, 22:32).

4. Składanie ofiar przypomina nam o podporządkowaniu się Bożemu nakazowi, co ukazali nam prorok Ibrahim i jego syn Ismail (Izmael, as):

Jak już wcześniej wspomnieliśmy, początek tej wielowiekowej tradycji położył Ibrahim (as) wielki prorok i posłaniec Najwyższego Boga.

Według słów Abu Hurairy (ra), Ibrahim (as) jest jednym z pięciu wielkich proroków Boga.

Święty Koran opowiada historię, która przydarzyła się prorokowi Ibrahimowi (as) (sura *Trzody*, 6:76), z której dowiadujemy się o jego przenikliwym umyśle, niezłomności i odwadze w przeciwstawianiu się poganom, o niezależności i stanowczości jego przekonań, czystych od jakichkolwiek przejawów niewiary.

Oto jak ta historia jest przedstawiona w *tafsirach* (objaśnieniach Koranu) znanych uczonych islamu: wypełniając swą misję proroka, Ibrahim starał się odwieść pogan od ich zbłądzeń, wzywając do odrzucenia ubóstwiania czegokolwiek lub kogokolwiek innego niż Najwyższy Bóg, Stwórca wszystkiego. Odwołując się

do ich rozumu, Ibrahim zachęcał ludzi do zastanowienia się, czy to, co zostało stworzone, może być Bogiem? Wskazał na gwiazdę i zawołał: „Czyżby to był mój Bóg?!”. Począł, aż gwiazda zniknęła, i jakby odpowiadając na swoje pytanie, obwieścił: „Nie może być Bogiem to, co się zmienia, bo zmiany są jedną z cech rzeczy stworzonych, Stwórca zaś jest wieczny, podobnie jak wszystkie Jego *sifaty*”.

Bóg powiedział w Koranie, że podarował Ibrahimowi (*as*), jednemu ze Swoich ulubionych proroków, drogę prawości (sura *Prorocy*, 21:51), i że nie był on z spośród bałwochwalców (sura *Krowa*, 2:135).

Aby utwierdzić Ibrahima (*as*) w wierze, Najwyższy Bóg zesłał na niego próbę. Prorok Ibrahim (*as*), wykonując polecenie Pana, miał złożyć w ofierze swego ukochanego syna Ismaila (*as*). W swoim stanowczym zamiarze spełnienia Bożego nakazu, Ibrahim (*as*) okazał swemu Panu najwyższe posłuszeństwo. Wszechmogący Bóg, nie chcąc śmierci dziecka, przyjął ofiarę Ibrahima (*as*) zgodnie z jego szczerą intencją, a zamiast Ismaila złożono jagnię.

5. Składanie ofiar to wyraz wdzięczności Bogu za wszelkie dobra, którymi nas obdarzył:

Najwyższy Bóg podarował nam niezliczone dobra, za które musimy być wdzięczni naszemu Panu. Obrzęd składania ofiary jest jedną z form okazywania wdzięczności. Najwyższy Bóg powiedział w Koranie: **Zwierzęta ofiarne umieściliśmy dla was wśród rytuałów Boga i jest w tym dla was dobro. Wspominajcie imię Boga nad nimi, gdy stoją już rzędami. Później, gdy upadną na boki, jedzcie z nich i nakarmcie takich, którzy żyją w zadowoleniu, oraz takich, którzy wstydliwie proszą. Tak oto poddaliśmy je wam. Być może, będziecie wdzięczni!** (sura *Pielgrzymka*, 22:36).

6. Składanie ofiar to przebaczenie grzechów i oczyszczenie aktów czci z niedoskonałości:

Przekazano, że Wysłannik Boga (*saaʿ*) powiedział, zwracając się do swojej córki: *O Fatimo! Stój obok ofiary, którą przynosisz. Wiedz, że wraz z pierwszą kroplą krwi spadającą na ziemię, wszystkie twoje grzechy zostaną przebaczone* (Hakim, Hajsami, Bajhaki).

CZĘŚĆ SIÓDMA

ZNACZENIE OKREŚLENIA *KURBAN*,
DOWODY NA JEGO PRAWOMOCNOŚĆ
I WIAŻĄCE SIĘ Z NIM OPINIE PRAWNE

I – ZNACZENIE I PRAWOMOCNOŚĆ KURBANA

Składanie ofiary (*kurban*) – to obrzęd określony przez *szariat*, który wykonują muzułmanie w określonym czasie, pragnąc zbliżyć się do Najwyższego Boga i osiągnąć Jego zadowolenie. Na *kurbana* nadają się wielbłądy oraz duże i małe bydło rogate. *Kurbanem* nazywa się też zwierzęta przeznaczone na ofiarę.

Składanie ofiar zostało uprawnocnione w drugim roku *hidżry*, podobnie jak *zakat* i świąteczne modlitwy. Dowodami na jego prawomocność są Koran, sunna i *idżma*.

Za dowody z Koranu służą następujące ajaty: **Módl się zatem do twego Pana i złóż ofiarę!** (sura *Obfitość*, 108:2); **Zwierzęta ofiarne umieściliśmy dla was wśród rytuałów Boga i jest w tym dla was dobro. Wspominajcie imię Boga nad nimi, gdy stoją już rzędami. Później, gdy upadną na boki, jedzcie z nich i nakarmcie takich, którzy żyją w zadowoleniu, oraz takich, którzy wstydliwie proszą. Tak oto poddaliśmy je wam. Być może, będziecie wdzięczni!** (sura *Pielgrzymka*, 22:36).

Dowodami w *sunnie* są liczne *hadisy*, w jednym z których Aisza (*ra*) przekazała słowa Wysłannika Boga (*saaf*): *Pierwszego dnia Kurban Bajramu nie ma przed Bogiem – Wielkim i Wystawianym – bardziej odpowiedniego działania, niż przelanie krwi ofiarnego zwierzęcia. W Dniu Sądu pojawi się ono ze swoimi rogami, kopytami i skórą. Nie wyleje się jeszcze na ziemię krew ofiarnego zwierzęcia, a już uzyska łaskę Boga i zostanie przez Niego przyjęta. Przynosicie więc ofiary z zadowoleniem w duszy!* (Ibn Madża, *Adahi*, 3; Tirmizi, *Adahi*, 1/1493).

Jest jeszcze jeden *hadis* przekazany przez Anasa (ra): *Zobaczyłem, jak Wysłannik Boga (saat) ofiarował dwa barany z rogami, o barwie bardziej białej niż czarnej. Postawił jedną nogę na bok zwierzęcia, wymówił „Bismillaahi”, „Allaahu akbar” i własnoręcznie je zarżnął* (Ahmad ibn Hanbal).

Wszyscy muzułmanie jednomyślnie zgadzają się, że składanie ofiar jest prawnym i dobrym działaniem, który służy przybliżeniu poddanego do swego Pana.

2. Postanowienia religijno-prawne o składaniu ofiar:

Według *mazhabu hanafickiego* coroczne składanie ofiary jest ***ładżibem*** (obowiązkiem) dla każdego wolnego muzułmanina, stale mieszkającego w danym miejscu i posiadającego odpowiednie środki (*nisab*) w momencie rozpoczęcia święta. O obowiązku składania ofiary mówili Abu Hanifa, imam Muhammad, Zufar i Al-Hasan. Według pewnego źródła tak samo wyrażał się Abu Jusuf. W opinii większości *mudżtahidów* składanie ofiary jest *sunną*.

Dowód na to, że składanie ofiary jest *ładżibem*, stanowi *hadis* przekazany przez Abu Hurairę: *Ten, kto posiadał bogactwo i nie złożył ofiary, niechaj nie zbliża się do naszego meczetu* (Ahmad ibn Hanbal, Ibn Madża).

Podobne ostrzeżenie nie odnosiłoby się do kogoś, kto nie robi czegoś nieobowiązkowego. Ten rodzaj kultu wiąże się z czasem i kiedy mówi się „dzień składania ofiary”, jest to nic innego jak powiadomienie o obowiązku. Powiązanie z czasem wskazuje na specyfikę danego rodzaju oddawania czci, wykonywanego po jego nadejściu i kończącego się wraz z jego upływem.

Kolejnym dowodem obowiązku składania ofiar jest następujący *hadis*: przekazane zostało, że Wysłannik Boga (*saat*) powiedział: *O ludzie! Coroczne składanie ofiary jest obowiązkowe dla każdego domu* (Ibn Madża, Tirmizi).

Innym świadectwem obowiązkowości składania ofiar są słowa Ibn Omara (ra): *Przez wszystkie dziesięć lat życia w Medynie Posłannik Boga (saat) dokonywał obrzędu składania ofiary.*

Jeśli wierzący, który zamierza złożyć ofiarę, po prostu odda zwierzę ofiarne jako jałmużnę (nie zarzynając go i nie zlecając tego komuś innemu), wówczas działanie to nie będzie uznane za złożenie ofiary. Wiąże się ono bowiem z przelaniem krwi zwierzęcia. Rozdanie mięsa ofiary jest preferowane, ale nie obowiązkowe.

3. Rodzaje *kurban*:

Składanie ofiary dzieli się na dwa rodzaje: **obowiązkowe** (*ladżib*) i **dobrowolne** (*tatałlu*).

Do obowiązkowego ofiarowania zaliczamy:

– Obiecany *kurban* (*nazr*). Na przykład, jeśli człowiek powie: „Złożenie w ofierze tego barana lub tego wielbłąda jest moim długiem wobec Boga” albo „Złożę tego barana w ofierze ku chwale Boga”, wtedy obrzęd ofiarny staje się obowiązkowy, niezależnie od tego, czy osoba ta jest biedna, czy bogata.

– Ubogi człowiek kupił zwierzę z przeznaczeniem go na ofiarę. Wtedy złożenie ofiary staje się dla niego obowiązkiem. Dzieje się tak dlatego, że kupno zwierzęcia na ofiarę przez człowieka, dla którego *kurban* nie jest obowiązkowy, oznacza, że bierze on na siebie odpowiedzialność za jego wypełnienie, co z kolei traktowane jest jako przyrzeczenie złożenia ofiary.

– Coroczne składanie ofiar przez bogatych ludzi w dni *Kurban Bajramu* w celu wyrażenia wdzięczności Najwyższemu Bogu za wszystkie podarowane przez Niego dobra, aby ożywić *sunnę* proroka Ibrahima (*as*), a także po to, aby ludzie otrzymali przebaczenie za ich grzechy i pomyłki.

– *Kurban* wdzięczności, będący obowiązkiem (*ladżibem*) dla tych, którzy wykonują *hadżdż kiran* lub *hadżdż tamattu*.

– *Kurban* odkupienia win oznacza obowiązkowe złożenie ofiary, wykonywane po dokonaniu niektórych niedozwolonych działań podczas *hadżdżu*.

Do dobrowolnych (*tataflu*) rodzajów składania ofiary zaliczamy:

– *Kurban akika*. Jest to złożenie ofiary z okazji urodzenia się dziecka, na znak wdzięczności Najwyższemu Bogu za ten cudowny dar. Słowem *akika* określa się też włosy na głowie noworodka. *Kurban akika* to *sunna* Proroka Muhammada (*saal*). Przekazano, że Wysłannik Boga (*saal*) złożył ofiarę z barana z okazji urodzenia swojego wnuka Husejna. Ofiarę taką można złożyć w okresie od urodzenia się dziecka do osiągnięcia przez niego pełnoletności. Najlepiej jednak uczynić to między siódmym a czternastym dniem albo w dwudziestym piątym dniu życia dziecka. Najodpowiedniejszy jest dzień siódmy, w którym strzyże się też włosy dziecka. Rozdaje się przy tym jałmużnę w złocie albo srebrze, równą wadze ściętych włosów, lub w pieniądzach.

– Złożenie ofiary przez tych, którzy odbyli *hadżdż ifrad*. Nie jest ono dla nich *ładżibem*, ale mogą wykonać je dobrowolnie według własnego uznania.

– Złożenie ofiary w czasie innym niż *Kurban Bajram*. Nie zalicza się do obowiązkowych, może być wykonane w dowolnym czasie i z dowolnego powodu, w celu wyrażenia wdzięczności Najwyższemu Bogu.

II – WARUNKI SKŁADANIA OFIARY

1. Warunki obowiązkowego składania ofiary:

Według *mazhabu hanafickiego*, aby złożenie ofiary stało się obowiązkowe, należy posiadać materialne możliwości na jego

przeprowadzenie. W związku z tym, od osób, które nimi nie dysponują, nie wymaga się składania ofiary w dni *Kurban Bajramu*. Przez „materialne możliwości” rozumie się środki wystarczające na wypłatę *sadaki fitr*. Nazywa się je *nisabem kurbana*. *Nisab kurbana* to posiadanie – oprócz podstawowych potrzeb człowieka (mieszkanie, niezbędna ilość zwierząt hodowlanych, wierzchowce, używana broń, trójwarstwowa odzież, roczne wydatki na siebie i osoby, którymi się opiekuje) oraz jego długu – majątku liczącego osiemdziesiąt gramów złota lub ekwiwalent tej ilości w gotówce. Jednym słowem, człowiek, który posiada *nisab kurbana*, uważany jest za zabezpieczonego i złożenie ofiary stanowi dla niego obowiązek (*ładżib*). Osoba dysponująca majątkiem o wskazanej wielkości jest zobowiązana do corocznego składania ofiary w dni *Kurban Bajramu*.

Nisaby zakatu i kurbana są jednakowe, ale *nisab kurbana* nie niesie ze sobą obowiązku powiększenia majątku i upływanie terminu w ciągu roku, jak to jest w *zakacie*. Złożenie ofiary staje się obowiązkowe dla biednego, który stał się bogaty w czasie *Kurban Bajramu*.

2. Warunki uznania złożenia ofiary za ważną:

a) Zwierzę przeznaczone na ofiarę musi być zdrowe. Nie powinno być ułomne w stopniu zmniejszającym ilość mięsa albo przynoszącym szkodę zdrowiu zwierzęcia. Według jednogłośnej opinii *fakihów* występują cztery rodzaje ułomności wykluczające złożenie zwierzęcia w ofierze: wyraźna ślepota na jedno oko, wyraźne objawy jakiejś choroby, kulawość i wycieńczenie. Potwierdzeniem tego jest *hadis* przekazany nam przez Barę ibn Aziba (*ra*), według którego Wysłannik Boga (*saal*) powiedział: *Są cztery cechy niedozwolone dla zwierzęcia przeznaczonego na ofiarę: jawna ślepota, jawna choroba, wycieńczenie prowadzące do wysychania szpiku* (Ahmad ibn Hanbal, Abu Dawud, Tirmizi).

Opierając się na tym i posługując się *kijasem* (sądzeniem według analogii), *fakihowie* ujawnili także inne ułomności, które sprzeciwiają się złożeniu zwierzęcia w ofierze. Na przykład ślepotą jednego lub obu oczu, utykanie niepozwalające zwierzęciu samodzielnie dojść do miejsca ofiarowania, wysychanie szpiku kostnego, brak większości zębów, brak uszu od urodzenia, odcięte sutki wymion, odcięty nos, odcięte więcej niż na trzecią część uszy i ogon, zamglone spojrzenie. Zabronione jest składanie w ofierze zwierzęcia-hermafrodyty, a także zwierzęcia żywiącego się wyłącznie nieczystościami. Ofiarowanie takiego zwierzęcia będzie możliwe, jeśli zostanie przetrzymane w zamknięciu w celu poprawienia zapachu mięsa. Dla wielbłądów jest to czterdzieści dni, krów dwadzieścia, a owiec i kóz – dziesięć.

Dozwolone jest złożenie w ofierze zwierzęcia bezrogię lub ze złamanymi rogami, gdyż ich brak czy występowanie nie jest związane z celem ofiarowania. Można też poświęcić kastrowane zwierzęta, gdyż ich mięso jest smaczniejsze. W jednym z *hadiśów* przekazanych przez Abu Hurairę powiedziane jest: *Kiedy Wysłannik Boga (saal) postanowił złożyć ofiarę, kupił dwa duże i utuczone kastrowane barany. Jednego z nich zarzynał w imieniu swoim i swojej rodziny, a drugiego w imieniu swojej ummy – tych ludzi, którzy poświadczali że nie ma żadnego prawdziwego boga oprócz Boga Jedyne, a Muhammad jest Jego sługą i Wysłannikiem* (Ibn Madża). Dozwala się na ofiarę z utuczonego, ale cierpiącego na świerzb zwierzęcia, ponieważ jest to choroba skóry i nie wpływa na ilość ani jakość mięsa. Wyjątkiem jest wycieńczone zwierzę, ponieważ chudość ma wiele wspólnego z mięsem.

Jeśli zwierzę było zdrowe w czasie jego zakupu, a potem zachorowało lub ujawniły się ułomności niepozwalające na złożenie go w ofierze, to skoro człowiek, który je kupił, dysponuje odpowiednimi środkami, jest zobowiązany do zamiany zwierzęcia na inne. Natomiast jeśli jest biedny, wówczas nie musi zamieniać zwierzęcia i składa w ofierze to, które kupił.

b) Ofiary należy składać w określonym czasie. Jest to pierwszy, drugi i trzeci dzień *Kurban Bajramu*. Później *kurban* nie będzie się liczył. Najbardziej znaczącym dla ofiarowywania jest pierwszy dzień święta (dziesiąty dzień *zul hidżdży*) – czas obowiązkowego *kurbanu*. W miastach czy innych miejscach, gdzie odbywa się świąteczna modlitwa, *kurban* składa się po jej zakończeniu, a tam, gdzie nie jest wykonywana, po wschodzie słońca. To początek czasu składania ofiar, kończącego się trzeciego dnia święta przed zachodem słońca.

Przekazane zostało, że Bara ibn Azib (ra) powiedział: Wysłannik Boga (saat) mawiał: „Pierwszą rzeczą, którą powinniśmy uczynić w tym dniu – to wygłosić modlitwę, a potem wrócić i przynieść nasze ofiary. Kto tak czyni, ten przestrzega naszej sunny. Jeśli ktoś zarznie *kurbana* przed tym czasem, wtedy jego *kurban* będzie zwykłym mięsem dla jego rodziny” (Buchari, Muslim, Nasai).

Natomiast Anas ibn Malik przytacza następujące słowa Wysłannika Boga (saat): Kto zarznie zwierzę przed świąteczną modlitwą, ten zarznie je dla siebie. A kto zabije po modlitwie, ten dopełni obrzęd i wypełni sunnę muzułmanów (Buchari).

O tym, że składanie ofiar ogranicza się do trzech dni, dowiadujemy się z *hadisu* przekazanego przez Omara, Alego i Ibn Abbasa (*radijallaahu anhum*, niech Bóg będzie z nich zadowolony, ra): Liczba dni dla składania ofiar to trzy, a najbardziej znaczącym (najpomyślniejszym) z nich jest dzień pierwszy.

Składanie ofiary nocą stanowi *makruh* (czyn naganny), gdyż ciemność powoduje możliwość popełnienia błędów w obrzędzie.

Obowiązek złożenia ofiary trwa do upływu wyznaczonego czasu. Dlatego, w przypadku gdy człowiek się wzbogaci, przyjmie islam, wyzwoli się z niewoli lub osiedli się na długi czas w jakiejś osadzie, wtedy do końca ostatniego dnia *Kurban Bajramu* jest zobowiązany do złożenia ofiary. I odwrotnie, obowiązek ten

zostaje zniesiony, jeśli do tego czasu człowiek odstąpi od wiary, znajdzie się w potrzebie lub wyruszy w podróż. Jeśli człowiek znajdzie się w potrzebie po zakończeniu *Kurban Bajramu*, to wartość owcy odpowiedniej na ofiarę stanie się jego długiem. Jeśli w jeden z dni świątecznych umrze osoba zamożna, która nie zdążyła złożyć ofiary, wówczas ten obowiązek jest z niej zdjęty. Jeśli ubogi człowiek złoży ofiarę, a następnie wzbogaci się przed zakończeniem święta, to zgodnie z najbardziej wiarygodną opinią powinien ponownie złożyć ofiarę. Jego pierwsza ofiara jest uważana za dobrowolną.

Dopuszcza się przystąpienie do składania ofiary zaraz po świątecznej modlitwie, a przed zakończeniem świątecznego kazania. Jednak za bardziej właściwe uważa się doczekanie do końca kazania.

Obowiązku odbycia świątecznej modlitwy w dniu składania ofiary nie mają pielgrzymi, gdyż w tym czasie są zajęci dopełnianiem *hadżdżu*. Mogą złożyć ofiarę zaraz po wschodzie słońca.

Aby ofiara została przyjęta, należy zwracać uwagę na miejsce jej wykonania. Na przykład, jeśli ofiara zostanie złożona w imieniu mieszkańca miasta w miejscowości, gdzie nie wykonuje się świątecznej modlitwy, to będzie ona przyjęta, także w tym przypadku, gdy człowiek, w którego imieniu składana jest ofiara, nie odbył jeszcze świątecznej modlitwy. W przeciwnym razie nie zostanie to uznane za złożenie ofiary.

3. Kto jest zobowiązany do składania ofiary?

Aby *kurban* stał się obowiązkowy, człowiek składający ofiarę musi spełniać następujące warunki:

- być muzułmaninem,
- być rozumny (przy zdrowych zmysłach),
- być pełnoletni,

- być wolny,
- być *mukimem*, czyli nie odbywać podróży,
- mieć środki na wypłatę *sadaki fitr*.

Podróżujący nie ma obowiązku składania ofiary. Jeśli jednak złoży ją dobrowolnie, to będzie ona zaliczona. Dotyczy to wszakże przypadku, gdy człowiek wyruszy w podróż przed zakupem zwierzęcia ofiarnego. Jeśli najpierw kupi zwierzę ofiarne, a dopiero później ruszy w drogę, to powinien sprzedać zwierzę i nie składać ofiary.

Kobieta jest uważana za bogatą po wypłacie przez jej męża *mahru* (wiana), a także wtedy, gdy wypłata się opóźnia. Złożenie ofiary staje się dla niej obowiązkowe. Jest również zobowiązana do ofiary, jeśli posiada dom, w którym mieszka razem z mężem, chociaż ma on możliwość zapewnienia jej mieszkania.

Należy składać ofiarę także za swoje małe dziecko, jeśli dysponuje ono majątkiem w wysokości *nisabu* lub przewyższającym go. Osoba upośledzona umysłowo, mająca odpowiednie środki materialne, jest przyrównywana do dziecka posiadającego majątek, ponieważ według opinii Abu Hanify i Abu Jusufa pełnoletność i zdrowy rozsądek nie są warunkami niezbędnymi do złożenia ofiary. Podług imama Muhammada pełnoletność i zdrowy rozsądek są warunkiem koniecznym przy składaniu ofiary, a zatem dla niepełnosprawnych umysłowo i niepełnoletnich *kurban* jest obowiązkowy, jeśli posiadają majątek.

W przypadku człowieka, który czasowo utracił rozsądek, a następnie doszedł do siebie, należy wziąć pod uwagę jego stan psychiczny. Jeśli ktoś pozostawał w obłądnie podczas *Kurban Bajramu*, wtedy decyzja jest podejmowana na podstawie powyższych opinii *mudżtahidów*, a jeśli osoba ta w dni świąteczne znajduje się przy zdrowych zmysłach, to ma obowiązek złożyć ofiarę.

4. Rodzaje zwierząt nadających się na ofiarę oraz ich wiek:

Wszyscy muzułmańscy uczeni są zgodni, że do składania ofiar nadaje się duże i małe bydło rogate, a także wielbłądy.

Owce i barany przeznaczone na ofiarę muszą mieć co najmniej rok. Jeśli owca lub baran w wieku sześciu miesięcy waży tyle co jednoroczne zwierzę, to również może być przeznaczone na ofiarę.

Jeden z *hadisów* informuje nas, że Wysłannik Boga (*saat*) powiedział *Jeśli nie będzie to dla was problemem, zarzynajcie tylko te zwierzęta, które rozpoczęły drugi rok życia, w przeciwnym przypadku zarznijcie sześciomiesięcznego barana* (Abu Dawud, Ibn Madża, Nasai).

Wielbłądy przeznaczone na ofiarę powinny mieć co najmniej pięć lat. Wiek krów, byków i bawołów nie może być mniejszy niż dwa lata. Jeśli *kurban* zostanie złożony ze zwierzęcia, które nie osiągnęło jeszcze oznaczonego wieku, to ofiarowanie będzie nieważne. Korzystniejsza jest ofiara ze zwierzęcia starszego od ustalonego wieku.

Pojedynczy człowiek składa ofiarę z jednego barana lub owcy. Wielbłąd, krowa lub bawół jest ofiarą składaną w imieniu siedmiorga ludzi. W *hadisie*, przekazanym przez Dżabira (*ra*), obwieszcza się: *Wysłannik Boga polecił każdej siódemce spośród nas składać się na ofiarę z wielbłądów lub krów*.

W innej wersji *hadisu* Dżabir powiedział: *W czasie hadżdżu i umry składaliśmy się razem z Wysłannikiem Boga (saat) na kupno dużego zwierzęcia ofiarnego. Dżabira zapytano: „Czy przy składaniu ofiary z barana składamy się tak samo, jak przy ofiarowaniu dużych zwierząt? Ten odpowiedział: „Dotyczy to tylko dużych zwierząt”*.

Jeśli część jednego z siódemki kupujących będzie mniejsza niż $1/7$, wówczas złożenie ofiary nie będzie przyjęte od żadnego z nich. Ofiara zostanie zaliczona od siedmiu osób, jeśli podejmą odpowiedni zamiar, nawet jeśli wypełniają różne rodzaje *hadżdzu* (*kiran, tamattu*). Tym bardziej przyjęte będzie złożenie ofiary od mniejszej grupy. Gdy siedem osób złoży się na pięć lub więcej krów ofiarnych, to ofiara będzie ważna, ponieważ każdy z nich otrzyma $1/7$ krowy. W przypadku ośmiu ludzi, którzy złożyli ofiarę z siedmiu lub więcej krów, to nie zostanie ona przyjęta, bo każda krowa będzie podzielona na osiem części i udział poszczególnych uczestników będzie mniejszy niż $1/7$.

Mięso dzieli się między uczestników według wagi, nawet jeśli niektórzy z nich oddali swój udział na korzyść innych. Samo mięso należy do kategorii dobytku przynoszącego dochód, dlatego jego kupno i sprzedaż, wymiana i przekazywanie muszą być zgodne z normami *szariatu*.

5. Przepisy religijno-prawne związane z mięsem zwierzęcia ofiarnego:

Jeden z *hadisów* przekazanych przez Salamę ibn Akwę informuje nas, że Wysłannik Boga (*saal*) powiedział: „*Niech w domu tego, kto składa ofiarę, po trzech dniach nie zostanie już nic z mięsa ofiarnego zwierzęcia*”. W następnym roku zapytano Wysłannika Boga (*saal*): „*O Wysłanniku Boga! Czy w tym roku mamy postąpić z mięsem zwierząt ofiarnych tak samo, jak uczyniliśmy w minionym?*”. Ten odpowiedział: „*Jedźcie sami, karmcie innych i róbcie zapasy. W tym roku ludziom było ciężko i chciałem, abyście im pomogli*” (Buchari).

Człowiek, który złożył ofiarę, powinien pozostawić część mięsa dla siebie i swojej rodziny, a pozostałą ilość rozdać innym w charakterze *sadaki* lub podarku. Preferuje się, aby *sadaka* była nie mniejsza niż $1/3$ całości mięsa. Najlepiej rozdać $1/3$ mięsa biednym i ubogim, $1/3$ wykorzystać na poczęstunek dla bliskich i przyjaciół, a $1/3$ pozostawić sobie. Zezwala się również na po-

zostawienie całego mięsa zwierzęcia ofiarnego sobie, gdyż istotą obrzędu jest przelanie krwi, a rozdanie mięsa stanowi czyn dobrowolny.

Człowiek ubogi, mający kogoś na utrzymaniu, powinien raczej pozostawić całe mięso dla siebie.

Nie jest dozwolona sprzedaż mięsa zwierzęcia ofiarnego w celu późniejszego rozdania zarobionych pieniędzy w formie *sadaki*. Mięsem tym nie wolno również wypłacać *zakatu*.

III – UBÓJ ZWIERZĘCIA (ZABH)

Arabskie słowo **zabh** oznacza proces przecinania żył szyjnych, znajdujących się między głową a torsem zwierzęcia. Jest to jeden z nieodzownych warunków czyniących mięso dozwolonym dla spożycia. Dzięki temu krew, zaliczana do kategorii nieczystości (*nadžasa*), oddziela się od mięsa.

Rodzaje uboju:

Są dwa rodzaje uboju: wolny i wymuszony.

Ubój wolny – przecięcie gardła zwierzęcia w okolicy między szczęką a tułowiem.

Ubój wymuszony – zranienie zwierzęcia w dowolnym punkcie ciała. Dokonuje się go w przypadku, gdy nie można przeprowadzić uboju pierwszym sposobem. W porównaniu z nim jest mniej skuteczny w pozbywaniu się krwi.

Zwierzęta hodowlane zabija się poprzez przecięcie gardła. Uboju dzikiego bydła dokonuje się przez przecięcie ścięgien kolanowych i zadanie śmiertelnej rany, gdyż ubój wymuszony stosuje się w razie niemożności wykonania uboju wolnego.

Kiedy ubite zwierzę staje się dozwolone?

Przy wykonywaniu uboju wolnego przecina się tchawicę, przełyk i dwie żyły szyjne. W *hadisie* przekazanym przez Ubajję ibn Rifa'a od jego dziadka, podano, że powiedział on: „O Wysłanniku Boga, nie mamy noży”. Wysłannik Boga (*saat*) rzekł: „Jedzcie mięso zwierzęcia, nad którym wypowiedziano imię Boga i zarżniętego dowolną bronią, która przelewa krew, oprócz paznokci i zębów. Paznokcie to noże Etiopczyków, a zęby są z kości”.

W innym *hadisie* opowiada się, że któregoś dnia pewnemu człowiekowi uciekł wielbłąd, a ten zatrzymał go strzałem. Dowiedziawszy się o tym, Wysłannik Boga (*saat*) powiedział: *Zaprawdę, wśród tych wielbłądów są podobne do dzikich zwierząt. Z tymi spośród nich, za którymi zmęczycie was pogoń, zróbcie to samo.*

Mięso zwierzęcia ofiarnego dozwolone jest do spożycia, jeśli przecięto wszystkie trzy wyżej wskazane organy.

Narzędzia uboju:

Dla uboju można używać każdego narzędzia, które umożliwia wypuszczenie krwi z żył, oprócz rosnących zębów i paznokci.

Nóż lub inne narzędzie musi być dobrze naostrzony, aby zminimalizować męki zwierzęcia. W jednym z *hadisów* przekazano, że Wysłannik Boga (*saat*) powiedział: *Bóg nakazał nam czynić wszystko w sposób najdoskonalszy z możliwych. Jeśli zarzynacie (zwierzę), to róbcie to jak najlepiej! Niechaj każdy z was dobrze naostrzy swój nóż i nie męczycie zwierzęcia!* (Muslim, Tirmizi, Abu Dawud).

„Nie męczyć zwierzęcia” oznacza, że należy stanowczo, twarde ręką uzbrojoną w ostry nóż, szybko przeciąć zwierzęciu gardło, głaszcząc je i starając się nie przydawać mu nadmiernych cierpień.

Podczas uboju *sunną* jest dać zwierzęciu napić się wody, ułożyć je na lewym boku pyskiem w stronę *kibli*, związać trzy nogi, a prawą tylną pozostawić swobodną. Nie powinno się ściągać skóry zwierzęcia, zanim nie przestało się ruszać. Wskazane jest, aby zwierzę podciął ten, za kogo składa się ofiarę. Jeśli nie uczyni tego sam, wówczas powinien przynajmniej być przy tym obecny. Jeśli ofiara składana jest za kobietę albo niepełnoletnie dzieci, to także pożądana jest ich obecność.

Uważa się za naganne ostrzenie noża w obecności zwierzęcia, zarzynanie jednego zwierzęcia na oczach drugiego, a także wleczenie go na miejsce składania ofiary. Pewnego razu Wysłannik Boga (*saat*) zobaczył, jak człowiek zarzyna barana. Najpierw ułożył zwierzę na ziemi, a następnie zaczął ostrzyć swój nóż. Widząc takie okrucieństwo, Wysłannik Boga (*saat*) powiedział: *Cóż to, chcesz zabić go kilka razy? Nie mogłeś zaostrzyć noża, zanim ułożyłeś zwierzę na ziemi?* (Hakim).

Wysłannik Boga (*saat*) zabronił używania zwierząt domowych jako celów do strzelania. W *hadisie*, przekazany przez Zajda ibn Anasa ibn Malika, powiedziane jest: *Pewnego razu, wraz z moim dziadkiem Anasem ibn Malikiem, weszliśmy do domu Hakama ibn Ajjuba i zobaczyliśmy, że ludzie przywiązali kurę i do niej strzelają. Anas powiedział do nich: „Wysłannik Boga (saat) zabronił wykorzystywania zwierząt domowych jako celu”.*

W innym *hadisie*, przekazanym przez Ibn Omara (*ra*), oznajmia się, że przyszedł kiedyś do Jahji ibn Saida i zobaczył, że jeden z jego synów przywiązał kurę i do niej strzela. Ibn Omar rozwiązał ją, a następnie podszedł do Jahji razem z chłopcem i kurą i powiedział: *Zabroń swojemu synowi przywiązywać te ptaki w celu zabijania. Słyszałem, jak Wysłannik Boga (saat) zakazał przywiązywać domowe lub inne zwierzęta do zabijania.* W innej wersji tego *hadisu* mówi się: *Wysłannik Boga (saat) przeklął tego, kto dręczy zwierzęta, odcinając im części ciała, gdy są jeszcze żywe* (Buchari).

Powyższe *hadisy* wskazują na zakaz tego, co czynią uczestnicy walk z bykami, gdyż wszelkiego rodzaju podobne zawody są tylko bezmyślnym okrucieństwem wobec zwierząt.

Postanowienie religijno-prawne dotyczące części ciała odciętych żywemu zwierzęciu:

Wszystko, co zostało oddzielone lub odcięte od żywego zwierzęcia, jest uznawane za padlinę, a spożywanie tych części jest zabronione (*haram*). W *hadisie* przekazanym przez Abu Saida al-Chudriego, mówi się, że zapytano kiedyś Wysłannika Boga (*saat*) o odcinanie garbów żywych wielbłądów i tłustych ogonów owiec, na co odpowiedział: *To, co odcięto żywemu zwierzęciu, jest padliną.*

Warunki, jakim powinien odpowiadać człowiek dokonujący uboju:

Jeden z warunków dopuszczalności mięsa ubitego zwierzęcia dotyczy człowieka, który wykonuje ubój. Człowiek ten musi być muzułmaninem, który nie pozostaje w stanie *ihram*. Jeśli chodzi o ubój dzikiej zwierzyny, to dodatkowo wymaga się przebywania poza granicami **Al-Haram** (terytorium Mekki, gdzie polowanie jest zabronione). Dlatego dzika zwierzyna, złowiona na terytorium Mekki, nie będzie dozwolona, niezależnie od tego, czy myśliwy był w stanie *ihramu*, czy nie.

Jeśli uboju dokonuje niemuzułmanin, to niezbędnym warunkiem przydatności tego mięsa jest przynależność tego człowieka do ludów Księgi (żydów lub chrześcijan) i oddanie swojej religii. Wymagane jest koniecznie także to, aby żyd lub chrześcijanin, wykonując ubój, czynił to z imieniem Boga na ustach, nie wypowiadając przy tym słów, które mogłyby wskazywać na przypisywanie Bogu jakiegokolwiek współtowarzysza.

Najwyższy Bóg powiedział w Koranie: **Dzisiaj dozwolone są wam rzeczy czyste. Dozwolone jest wam pożywienie**

ludzi Księgi, a wasze pożywienie jest dozwolone im (sura *Stół zastawiony*, 5:5). W ajacie tym Najwyższy Bóg nie uczynił różnicy między niemuzułmanami mieszkającymi na terytorium państwa muzułmańskiego, a tymi, którzy mieszkają w krajach niemuzułmańskich, a także nie rozróżnił między mięsem i tłuszczem. To, że tłuszcz zwierzęcy jest zabroniony ludziom Księgi, nie przeszkadza nam używać go w pożywieniu, ponieważ jest niedozwolony dla nich, ale nie dla nas. Należy też zaznaczyć, że zwierzęta zabronione ludziom Księgi, ale których zakaz nie istnieje w muzułmańskim *szariacie*, są dozwolone dla muzułmanów.

Można też jeść zwierzęta zabite przez kobietę. W jednym z *hadisów*, który został przekazany nam przez Abdullaha ibn Omara, powiedziano: *Pewnego razu, gdy służąca Ka'by ibn Malika pasła jego stado pod górą Sał, jedna z owiec się poraniła. Wtedy służąca rozłupała kamień i zarżnęła owcę. Opowiedziano o tym Wyśłannikowi Boga (saal), a ten nakazał ludziom zjeść owcę.*

Nie zjada się mięsa zwierzęcia zarżniętego przez niepełnoletnich, którzy nie rozumieją sensu słów *Bismillaahi* i *Allaahu akbar*, obłąkanych oraz pijanych. Jeśli zwierzę zostało zabite przez niedorozwiniętego umysłowo, może być użyte jako pożywienie. Dozwolone jest spożycie mięsa zwierzęcia zarżniętego przez niemowę. Jego niemożliwość wspominania Najwyższego Boga na głos nie jest przeciwwskazaniem do uboju ani do modlitwy.

Zakazane jest jedzenie mięsa zwierząt zarżniętych przez pogan, wyznawców ognia i odstępców od wiary.

Opinie religijno-prawne dotyczące zwierzęcia zabitego bez wspomnienia imienia Boga:

Nie używamy jako pożywienia mięsa zwierzęcia ubitego bez wypowiedzenia słów wspominających Boga, ponieważ Najwyższy powiedział w Koranie: **Nie jedzcie tego, nad czym nie**

wspomniano imienia Boga! To byłoby zepsuciem! Szatani zachęcają swych przyjaciół, aby się z wami spierali. Jeśli będziecie im posłuszni, to i wy staniecie się bałwochwalcami (sura *Trzody*, 6:121).

Jeżeli człowiek zapomniał to uczynić, nie należy uważać go za nierzetelnego, a mięso zwierzęcia zarżniętego bez wspomnienia imienia Boga jest dozwolone do spożycia. Ten, kto nie wypowiedział słów wspominania, nie wiedząc o konieczności tego, podobny jest do człowieka, który zapomniał wspomnieć imię Boga.

Kategorycznie zabronione jest zabijania zwierzęcia przy wspominaniu imienia kogokolwiek innego niż Boga, np. imion bożków czy ludzi. Złożenie ofiary komukolwiek innemu niż Najwyższy Bóg jest przejawem wielobóstwa. Składanie ofiary ze zwierzęcia w celu zbliżenia się jest aktem czci, którego nie można poświęcać nikomu poza Najwyższym Bogiem. W Koranie Najwyższy Bóg nakazuje Swojemu Wysłannikowi: **Powiedz: „Moja modlitwa, moje poświęcenie, moje życie i moja śmierć należą do Boga, Pana światów! On nie ma żadnego współtowarzysza. To zostało mi nakazane i jestem pierwszym z tych, którzy poddali się Jego woli”** (sura *Trzody*, 6:162–163).

W jednym z *hadisów*, przekazanych przez Alego ibn Abu Talibę (*ra*), podaje się, że Wysłannik Boga (*saal*) powiedział: *Bóg przeklął tego, kto złożył ofiarę nie Jemu!* (Muslim).

Przy wypowiedzaniu imienia Najwyższego Boga nie należy używać formy *dua*. Podczas składania ofiary zezwala się na wspomnienie dowolnego z pięknych imion Boga. Człowiek, który zarżyna zwierzę, nie musi obowiązkowo znać tych słów po arabsku, może wypowiadać je w swoim ojczystym języku. Jednak konieczne jest, aby słowa te wypowiedział człowiek, który dokonuje uboju *kurbana*, a nie ktoś inny.

Opinia religijno-prawne dotycząca zwierzęcia, o którym nie wiadomo, czy przy jego uboju wspomniano imię Boga:

W *hadisie* przekazanym przez Aiszę (ra) mówi się, że pewnego razu towarzysze zapytali: „O Wysłanniku Boga! Są ludzie, którzy jeszcze niedawno żyli w niewierze i przynoszą mięso, a my nie wiemy, czy wypowiadali nad nim imię Boga, czy nie. Czy możemy je jeść?”. Wysłannik Boga (saat) odpowiedział: „Wspominajcie imię Boga i jedzcie” (Buchari, Abu Dawud, Malik).

W tym przypadku wypowiedzenie imienia Najwyższego Boga nad zwierzęciem, które zostało zabite przez kogoś innego, oznacza, że imię Boga zostało wspomniane. Ubój uważa się za nieprawidłowy tylko wtedy, gdy mamy o tym wiarygodne informacje.

Złożenie obiecaney ofiary (nazr):

Złożenie obiecaney ofiary (*nazr kurban*) stanowi jeden z rodzajów oddawania czci. Wypełnienie złożonej obietnicy jest obowiązkiem (*ładżib*) zarówno dla ludzi bogatych, jak i biednych. Jeśli człowiek, który złożył obietnicę, nie wykona ofiarowania w określonym dla tego okresie, to powinien oddać żywe zwierzę w charakterze *sadaki*.

Jeśli zamożny człowiek obieca złożyć podczas *Kurban Bajramu* ofiarę z barana, to będzie zobowiązany do ofiarowania dwóch baranów: jednego obiecanego, a drugiego jako ofiary świątecznej. Jednak gdy miał na myśli tylko spoczywający na nim obowiązek, to znaczy ofiarę w dni *Kurban Bajramu*, wówczas wymagany jest od niego tylko jeden baran, ponieważ w rzeczywistości taka obietnica nie jest uważana za obietnicę i dlatego może on jeść mięso zabitego zwierzęcia.

Jeśli człowiek, który dał obietnicę, nie złożył ofiary w przeznaczonym na to czasie (dni świąteczne), wtedy oddaje żywe

zwierzę ofiarne w charakterze *sadaki*. Jeśli je zarżnie, będzie musiał rozdać wszystkie mięso, które dla niego staje się zakazane. Gdy je zje, to musi rozdać *sadakę* w wysokości ceny zjedzonego mięsa.

Można złożyć *kurbana* z zamiarem przekazania *sałabów* (wynagrodzenia) za niego zmarłemu krewnemu lub kochanej osobie. Człowiek może jeść mięso zwierzęcia ofiarnego złożonego za własne środki, wynagrodzenie za którego podaruje zmarłemu krewnemu. Dopuszczalne jest również ugoszczenie innych osób. Składanie takiej ofiary w dni świąteczne nie jest obowiązkowe.

Jeśli człowiek zapisał złożenie *kurbana* po swojej śmierci, wówczas zarżnięcie ofiary staje się *ładżibem* w dni świąteczne. Osoba, która ją składa, nie może jeść z niej mięsa, a zobowiązana jest do jego rozdania.

Człowiek, który kupił zwierzę w celu złożenia na ofiarę, nie może go sprzedać, gdyż z chwilą zakupienia złożenie ofiary stało się dla niego obowiązkiem. Konieczne jest, aby zwierzę przeznaczone na obiecaną ofiarę spełniało te same wymagania, co zwierzęta ofiarowywane w dni *Kurban Bajramu*.

IV – AL-HADIJ (OFIARA SKŁADANA W CZASIE HADŹDŹU) I AKIKA (OFIARA SKŁADANA Z OKAZJI NARODZIN DZIECKA)

1. *Hadij* – ofiara składana w czasie *hadżdżu*:

Arabskie słowo ***hadij*** oznacza zwierzęta ofiarne składane w ofierze jako dar dla Najwyższego Boga w świętym mieście Mekce w celu oddania czci. Pod tym pojęciem rozumie się też

srowadzenie zwierzęcia ofiarnego do Mekki, po przyozdobieniu go. Zazwyczaj zwierzę ofiarne dostarcza się do Mekki jako dar ofiarny, a nie po to, aby na nim jeździć lub je sprzedawać. Ozdoby na nim wskazują, że jest przeznaczone na ofiarę.

Zwierzęciem dla **hadij** może być zarówno baran lub wielbłąd, jak i krowa. Nie ma obowiązku przyprowadzania zwierzęcia przeznaczonego na ofiarę do Arafatu lub ozdabiania go. Wskazane jest jednak zrobienie tego przed złożeniem ofiary na znak wdzięczności Najwyższemu Bogu za tych, którzy wykonują *hadżdż kiran* i *tamattu*. Można składać w darze tylko te zwierzęta, które są składane w ofierze w dni *Kurban Bajramu*, gdyż dany rodzaj oddawania czci odpowiada składaniu ofiar.

2. **Akika** – ofiara składana z okazji narodzin dziecka:

Akika to ofiara dokonywana z okazji urodzenia się dziecka. Uczeni mają różne opinie na temat znaczenia tego słowa. Niektórzy uważają, że *akika* oznacza włosy na głowie noworodka. Ich zdaniem zwierzę, składane na ofiarę z okazji narodzin dziecka, zostało tak nazwane z powodu golenia włosów noworodka podczas uboju zwierzęcia.

Jest to pożądaný rodzaj składania ofiary. Wskazane jest, aby ten, komu urodzi się dziecko, siódmego dnia po narodzinach przeprowadził obrzęd nadania imienia, następnie ogolił głowę noworodka i rozdał *sadakę* w srebrze, złocie lub pieniądzu o wartości równej wadze włosów. Ofiarę składa się podczas strzyżenia włosów.

Dla tego rodzaju obrzędu nadaje się baran, spełniający te same wymagania, co zwierzę przeznaczone na ofiarę świąteczną. *Akika* jest ubijana zarówno dla chłopca, jak i dziewczynki. Mięso zwierzęcia ofiarnego rozdziela się według własnego uznania, to znaczy można je rozdać lub przygotowane z niego danie, a także zaprosić gości i zorganizować uroczystość.

W *hadisie*, przekazanym przez Abu Musę (ra), mówi się: *Gdy urodziło mi się dziecko, zaniósłem je do Wysłannika Boga (saat), a on nazwał je Ibrahimem. Następnie przetarł jego podniebienie przeżutym daktylem i poprosił Boga o błogosławieństwo dla niego. Wtedy oddał mi dziecko* (Buchari).

W innym *hadisie*, który przekazała Aisza (ra), powiedziane jest: *Siódmego dnia po urodzeniu Wysłannik Boga złożył ofiarę za Hasana i Husejna i tego samego dnia nadał im imiona* (Ibn Hibban, Hakim).

Mądrość płynąca z ofiary za noworodka (*akika*):

We wskazaniu na celowość złożenia *akiki* zawiera się wiele korzyści:

1. Jest to przejaw wdzięczności Najwyższemu Bogu za to, że podarował nam dziecko i ułatwił jego narodzenie. Najwyższy Bóg z wielokrotnia dobra dawane tym ze Swoich poddanych, którzy okazują wdzięczność.

2. To rodzaj obwieszczenia ludziom tego, że w jakiejś rodzinie i rodzie urodziło się dziecko, aby wszyscy znali jego ród i rodzinę.

3. Jest to wykształcenie w człowieku szczodrości i oczyszczenie jego serca ze skąpstwa i chciwości. O tym, że szczodrzy i czysti ludzie są szczęśliwi, mówi Koran.

4. To radość duszy członków rodziny, krewnych i ubogich, gdy wszyscy spotykają się za uroczystym stołem podczas poczęstunku. Wpływa to na wzmocnienie miłości i wzajemnego szacunku między nimi.

Kto powinien złożyć ofiarę z okazji narodzin dziecka:

Złożenie *akiki* należy do ojca dziecka, jeśli go nie ma, to do dziadka, a jeśli nie ma i tego – wówczas do pradziadka. Ozna-

cza to, że ten rodzaj oddawania czci wypełniany jest przez osobę zobowiązaną według *szariatu* do utrzymania dziecka. Ojciec noworodka składa z okazji jego narodzin ofiarę kupioną za własne środki. Jeśli dziecko posiada majątek (odziedziczony lub podarowany), to złożenie w ofierze zwierzęcia zakupionego ze środków należących do dziecka jest zabronione. Dotyczy to zarówno *akiki*, jak i *kurbana*.

Jeśli dziecko urodzi się w wyniku cudzołóstwa, wówczas ofiarę za nie może złożyć jego matka, gdyż według *szariatu* dziecko to nie ma ojca.

Etyka składania ofiary za noworodka:

Ofiarę najlepiej złożyć siódmego dnia po narodzinach. Jeśli dziecko urodziło się pod wieczór, wtedy ten dzień zalicza się do owych siedmiu. Jeśli zaś w nocy, to dni liczone są od rana tego dnia. Najwłaściwszym czasem złożenia ofiary jest wschód słońca. Przy wykonywaniu obrzędu *akiki* należy powiedzieć: *O Boże! Tę ofiarę składam tylko dla Ciebie. O Boże! Składam to zwierzę w ofierze za (imię dziecka).*

Spośród małych przeżuwaczy najkorzystniejszy jest najdroższy pod względem ceny, piękny biały wypasiony baran z dużymi rogami, czyli taki sam jak na *kurbana*. Mięso takiego zwierzęcia najlepiej ugotować i rozdać je biednym oraz potrzebującym. Jeśli to możliwe, wskazane jest, aby nie łamać jego kości z zamiarem, aby u tego dziecka również nie łamały się kości i aby rosło zdrowo. Nie jest jednak niepożądane, jeśli kości zwierzęcia połamie jedzący mięso lub obdarowany nim. Ale jeśli kości tego zwierzęcia zostaną złamane przez tego, kto je mięso lub przez tego, któremu je podano, nie jest to niepożądane. Niektórzy uczeni twierdzą, że łamanie kości zwierzęcia *akika* nie jest niewskazane, gdy wymaga tego rozdzielenie lub jedzenie mięsa. Podczas gotowania mięsa zalecane jest dodanie słodczyz z myślą o tym, aby dziecko miało dobry charakter.

Lepiej jest ugotować mięso, zrobić z niego zupę i nakarmić biednych i potrzebujących. Dozwolone jest przekazywanie bogatym ludziom mięsa złożonego w ofierze zwierzęcia. Oni zaś mają prawo robić z tym mięsem, co chcą – mogą sami je spożyć, sprzedać itp. Jeśli złożona została obietnica (*nazr*) złożenia w ofierze *akiki*, to konieczne jest rozdanie całego mięsa, z tego jedną część na surowo. Prawe tylne udo zwierzęcia w stanie surowym powinno oddać się akuszerce przyjmującej poród.

Różnica między ofiarami *kurban* i *akika*:

Składanie ofiary *kurban* i *akika* jest praktycznie jednakowe. Są jednak między nimi pewne różnice:

1. Człowiek bogaty może sprzedać podarowane mu mięso zwierzęcia złożonego w ofierze z okazji narodzin dziecka. Nie może natomiast sprzedawać mięsa *kurbana*.
2. Mięso zwierzęcia złożonego w ofierze z okazji narodzin dziecka powinno być najlepiej rozdane po ugotowaniu, natomiast mięso *kurbana* – surowe.
3. Wskazane jest oddanie surowego prawego tylnego uda zwierzęcia akuszerce.
4. Część mięsa *akiki*, która została złożona na ofiarę, należy rozdać w stanie surowym, a resztę ugotowaną.
5. W miarę możliwości nie należy łamać kości ofiarnego zwierzęcia *akika*.

CZĘŚĆ ÓSMA

KURBAN BAJRAM
I JEGO MODLITWA

I – TAKBIRY TASZRIKU

Kurban Bajram zaczyna się zgodnie z kalendarzem księżycowym o godzinie 10 miesiąca *zul hidżdża* i trwa cztery dni. Dołącza się do nich Dzień Arafa, będący dziewiątym w miesiącu *zul hidżdża*. Tych pięć dni określa się mianem *Ajjam Taszrik* – Dni *Taszriku*.

Takbiry taszriku zaczyna się recytować, poczynając od porannej modlitwy w Dzień Arafa, i kończy z wieczorną modlitwą w czwarty dzień święta, dwudziestą trzecią z kolei.

Słowa *takbiru*:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ

**Allaahu akbar, allaahu akbar, laa ilaaha illallaahu
tallaahu akbar, allaahu akbar, la lillaahil hamd.**

Pochodzą one z czasów proroka Ibrahima (as) i zostały nam przekazane za pośrednictwem naszego Proroka (saat).

Jest *ładzibem*, aby i mężczyźni, i kobiety, wykonujący modlitwę z *dżamaatem* lub samodzielnie, wznosili *takbiry taszriku* po każdym *fardzie* modlitwy. Wypowiada się je również po uzupełnieniu opuszczonych modlitw w Dni *Taszriku*.

Działania, które są zalecane (*mustahab*) do wykonania w świąteczne dni i noce

1. Spędzać świąteczne noce na modlitwie i okazywaniu czci, odrabianiu opuszczonych modlitw. Czytanie Koranu i proszenie o przebaczenie, gdyż *dua*, składane w świąteczne noce, są przyjmowane.

Jak przekazał Tabarani za Ubjadą ibn as-Samitem (*ra*), Prorok (*saal*) powiedział: *Nie przepadnie w ten (Sądny) dzień dusza tego, kto, licząc na rozgrzeszenie, spędził nocę świąt Ramadan i Kurban na oddawaniu czci, gdy umrą serca wielu.*

2. W świąteczny poranek wstać wcześniej i wykonać oczyszczenie.

3. Założyć czystą lub nową odzież.

4. Pokropić się przyjemnym aromatem.

5. Jeśli to możliwe, pójść na modlitwę piechotą, podobnie jak Prorok (*saal*), który w te świąteczne dni chodził pieszo na miejsce modlitwy.

6. Uśmiechać się i okazywać radość.

7. Rozdawać większą niż zazwyczaj jałmużnę biednym i potrzebującym.

8. Po drodze na świąteczną modlitwę wypowiadać *takbiry*.

9. W przypadku zamiaru złożenia ofiary, pożądane jest powstrzymanie się od jedzenia, dopóki nie będzie możliwe spróbowanie mięsa ze swojego *kurbana*.

10. Jeść mięso *kurbana* tak, jak czynił to Prorok (*saal*).

11. Okazywać hojność wobec swojej rodziny.

II – DZIEŃ ŚWIĄTECZNY

I JEGO MODLITWA

Święto *Kurban Bajram* stało się obowiązkowe w drugim roku *hidżry*. W czasach przesiedlenia Proroka Muhammada (*saal*) do Medyny, tamtejsi mieszkańcy mieli dwa dni świąteczne. Prorok (*saal*) zapytał: *Cóż to za dni?* Medyńczycy odpowiedzieli: *Tań-*

czymy i bawimy się w te dni jeszcze od czasów dżahiliji (ignorancji), a wówczas Prorok (saʿa) rzekł: *Zamiast tych dni Wszechmogący Bóg dał dwa lepsze: Ramadan Bajram oraz Kurban Baram* (Abu Dawud).

W Koranie powiedziane jest: **Módl się zatem do twego Pana i złoś ofiarę!** (sura *Obfitość*, 108:2). Według najbardziej kompetentnej interpretacji słowo „modlenie” oznacza modlitwę *Kurban Bajramu*. Wiadomo z całą pewnością, że Prorok (saʿa) osobiście odprawiał świąteczne modlitwy.

Zgodnie z *mazhabem hanafickim* modlitwa *Kurban Bajramu*, podobnie jak modlitwa zakończenia postu w *ramadanie*, jest *ła-dżibem* i odbywa się zgodnie z zasadami modlitwy piątkowej. Według *mazhabu hanbalickiego* modlitwa świąteczna stanowi *fard kifaję*, natomiast *mazhaby szafi'icki* oraz *malikicki* uważają ją za *sunnę muakkadę*.

1. Jak wykonać modlitwę świąteczną?

Obowiązkowa modlitwa świąteczna (z *dżamaatem*) składa się z dwóch *rakatów*. W pierwszym *rakacie* wypowiada się *Subhana-kę*, po czym imam mówi trzykrotnie głośno, a *dżamaat* – do siebie – *takbir Allaahu akbar*. W pierwszych dwóch *takbirach* ramiona są unoszone i opuszczane wzdłuż ciała. Po trzecim *takbirze* ręce składa się bez opuszczania. Imam recytuje surę *Otwierającą*, wersety (lub surę) z Koranu, następnie wykonuje się *ruku* i *sadżdę* i wstaje na drugi *rakat*. Imam znowu recytuje surę *Otwierającą* i wersety (lub surę) z Koranu. Potem, podobnie jak w pierwszym *rakacie*, intonuje się trzy *takbiry*. We wszystkich trzech ramiona są unoszone i opuszczane wzdłuż ciała. Po czwartym *takbirze* wykonuje się *ruku*, a następnie *sadżdę*. Na siedząco recytuje się *Tahijjat*, *Allaahumma salli*, *Allaahumma baarik* i *Rabbana*, a następnie przekazuje się *salaam*. Po tym wszystkim imam wchodzi na *minbar* i czyta *chutbę*. Wykonuje się *dua* i modlitwa dobiega końca.

Świąteczne modlitwy, podobnie jak piątkowe, są ważnymi wspólnymi działaniami. Dlatego też nie wykonuje się ich w poje-
dynkę jak w przypadku pięciu obowiązkowych modlitw. *Chutbę*
wygłasza się po modlitwie, co jest *sunną*, podczas gdy w modli-
twie piątkowej stanowi jej warunek i odbywa się przed jej roz-
poczęciem.

2. Społeczne zalety święta

Święta w naszej społeczności mają ogromne znaczenie. Są
czasem jedności muzułmanów, wzmacniania więzi między nimi
oraz wzajemnej pomocy. Stanowią okazję do oderwania się od
zmartwień i dodają sił oraz wigoru na przyszłość. Spotykamy się
wówczas z bliskimi i sąsiadami. W świąteczny poranek wierzą-
cy wypełniają meczety i razem zwracają się do Wszechmocnego,
prosząc Go o miłosierdzie i przebaczenie. W tych dniach powin-
niśmy odwiedzić naszych rodziców i otrzymać ich błogosławień-
stwo. W islamie, poza oddawaniem czci Bogu i posłuszeństwem
Jego Pośłannikowi (*saal*), nakazuje się szacunek i życzliwość
wobec rodziców, zabrania się nawet mówić do nich „uff”. Nale-
ży pozdrowić tych, których spotykamy, pogratulować z okazji
święta znajomym i nieznanym. Odwiedzając znajomych, trze-
ba zapytać o ich samopoczucie i życzyć im powodzenia. Wypada
odwiedzać chorych i życzyć im wyzdrowienia, a także okazać
uwagę i serdeczność sierotom i dzieciom znajdującym się w cięż-
kiej sytuacji. Powinno się podać pomocną dłoń biednym i po-
trzebującym, aby dać im szansę przeżycia świątecznej radości.

Musimy zadowolić dusze tych, którzy czekają na nasze *dua*,
odwiedzając ich groby. Trzeba starać się pogodzić przyjaciół,
którzy się kłócą, dawać prezenty dzieciom. Jak zawsze w święta
powinniśmy traktować ludzi wokół nas w najlepszy sposób, tak
jak nakazuje nam islam, i powstrzymać się od szkodliwych i
niegodnych działań.

ZAKOŃCZENIE

Jak wiadomo człowiek został stworzony w celu oddawania czci Najwyższemu Bogu. W celu zrealizowania tego zaszczytnego obowiązku powinien zwracać uwagę na to, co jest dozwolone, i na to, co jest zabronione. Tylko wówczas będzie mógł wypełniać swoje obowiązki wobec Boga, siebie, swojej rodziny, ludzi i innych bożych stworzeń, poprzez wykonanie codziennych, tygodniowych, miesięcznych i rocznych rodzajów czci. Post w *ramadanie* i składanie *kurbana* stanowią jedno z takich corocznych form kultu.

Ramadan to miesiąc przebaczenia, miłosierdzia i oczyszczenia z grzechów. Muzułmanin stara się wówczas wykonywać więcej aktów czci i czyni większe starania, aby uniknąć zakazanego. W tym miesiącu Wszechmocny Bóg obdarza Swych poddanych jeszcze większym miłosierdziem i wynagrodzeniem za oddawanie czci, a także Своim przebaczeniem.

W wyniku wstrzemięźliwości oraz starań podjętych w tym miesiącu muzulmanin pod koniec *ramadanu* staje się absolutnie czysty. Wreszcie obchodzi zakończenie postu i raduje się. Dokłada wszelkich wysiłków, aby zachować swoją duchową czystość, ochronić swoją wiarę, wypełnić wszystkie niezbędne rodzaje kultu i trzymać się z dala od grzeszności aż do następnego *ramadanu*: *Temu, kto podczas ramadanu pościł z wiarą i nadzieją na nagrodę Boga, przebaczone zostaną jego dotychczasowe grzechy* (Buhari, *Sijam*, 6).

Złożenie dobrowolnej ofiary pomaga człowiekowi zbliżyć się do Wszechmogącego Boga, aby uzyskać Jego zadowolenie. Stawia dowód poszanowania tradycji proroka Ibrahima (*as*) jako

najwyższej formy zaufania Wszechmogącemu, całkowitego poddania się i zawierzenia Jego miłosierdziu. Jest to jednak również sprawdzian wypełniania przez muzułmanów nakazów Boga wobec siebie samych oraz całej społeczności: dzielenia się z potrzebującymi, wspierania ubogich, umiejętności wyrzeczenia się pewnych dóbr w celu wsparcia potrzebujących – jedynie z myślą o uzyskaniu zadowolenia naszego Stwórcy. Cokolwiek Mu ofiarujemy, powróci do nas wielokroć zasobniejsze i będzie naszym dobrym świadectwem w Dniu Ostatecznym. Dzięki takim działaniom łączymy się też nie tylko z najbliższymi, ale następuje wzmocnienie więzi całej wspólnoty. Ubodzy i potrzebujący nie czują się odepchnięci i zapomniani, zaś ludzie posiadający mają okazję okazać zrozumienie dla potrzeb innych oraz spełnić religijny i jednocześnie głęboko ludzki obowiązek. Wszyscy bowiem jesteśmy poddaniymi jednego Pana, do którego powrócimy, aby rozliczyć się z ziemskich działań.

Stosowanie się do nakazów i zakazów, działania dobrowolne i obowiązkowe, wszelkie wyrzeczenia oraz poświęcenia, słowem wszystko, co jest dowodem zaufania Bogu i wynika z naszego szczerego pragnienia zbliżenia się do Niego, stanowi nie tylko dowód naszej pobożności, nie tylko świadectwo naszej prawowości. To przecież wielki kapitał, który gromadzimy przez całe ziemskie życie, aby spożytkować dla swojej korzyści w życiu wiecznym. Starajmy się więc, aby Wszechmogący przyjął nasze modlitwy, post i ofiary. Amiin!

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	5
CZĘŚĆ PIERWSZA	
Post w <i>ramadanie</i>	7
Wprowadzenie. <i>Ramadan</i> i jego zalety	9
I – Znaczenie pojęć	18
II – Wartość <i>ramadanu</i> i jego znaczenie.....	20
III – Przygotowanie do <i>ramadanu</i>	38
CZĘŚĆ DRUGA	
Znaczenie i wartość postu jako aktu czci	41
I – Znaczenie pojęć	43
II – Miejsce postu w historii.....	44
III – Zalety postu jako formy oddawania czci	47
IV – Mądrość przestrzegania postu	50
V – Korzyść z poszczenia	54
VI – Dzieci, młodzież i post	62
CZĘŚĆ TRZECIA	
Obowiązek postu i jego rodzaje	65
Wprowadzenie	67
I – Kto zobowiązany jest do poszczenia?	68
II – Powody pozwalające na niewykonywanie postu	68
III – Wykupienie za opuszczone dni postu i <i>iskatus saum</i>	71
IV – Rodzaje postu.....	73
CZĘŚĆ CZWARTA	
Opinie prawne związane z postem.....	81

I – <i>Fardy</i> postu.....	83
II – <i>Sunny</i> postu i działania dozwolone podczas jego trwania	86
III – Działania naruszające post	89

CZĘŚĆ PIĄTA

Radość <i>ramadanu</i> i postu – <i>Ramadan bajram</i>	101
Wprowadzenie	103
I – Wykonanie świątecznej modlitwy	104
II – Wypłata <i>sadaki fitr</i>	106
III – Odwiedzanie krewnych i bliskich.....	110
IV – Pomoc ubogim i potrzebującym	111
V – Pogodzenie skłóconych.....	111

CZĘŚĆ SZTÓSTA

<i>Kurban</i>	113
I – Sens składania ofiary i jego źródła	115
II – Pożytek i mądrość ze składania ofiary	118

CZĘŚĆ SIÓDMA

Znaczenie określenia <i>kurban</i> , dowody na jego prawomocność i wiążące się z nim opinie prawne	123
I – Znaczenie i prawomocność <i>kurbana</i>	125
II – Warunki składania ofiary	128
III – Ubój zwierzęcia (<i>zabħ</i>).....	136
IV – <i>Al-hadij</i> (ofiara składana w czasie <i>hadždżu</i>) i <i>akika</i> (ofiara składana z okazji narodzin dziecka).....	143

CZĘŚĆ ÓSMA

<i>Kurban bajram</i> i jego modlitwa	149
I – <i>Takbiry taszriku</i>	151
II – Dzień świąteczny i jego modlitwa	152
Zakończenie	155

BIBLIOGRAFIA

Ахмад бин Ханбал, *аль-Муснад*, изд. Чагры, Стамбул, 1981.

Бильмен, Омар Насухи, *Бююк Ислам Ильмихали*,
Изд. Бильмен, Стамбул.

Бухари, Мухаммад бин Исмаиль, *ас-Сахих*, изд. Чагры,
Стамбул, 1981.

Абу Давуд, Сулейман, *ас-Сунан*, изд. Чагры, Стамбул, 1981.

Хаким, Нисабури, Абу Абдуллах Мухаммад,
аль-Мустадрак аля Сахихайн, Бейрут.

Ибн Маджа, Абу Абдуллах Мухаммад, *ас-Сунан*, изд. Чагры,
Стамбул, 1981.

Кара Сейфуллах, *Пейгамбер Донеминде Генчлик*, изд. Агач,
Анкара, 2003.

Караман Хайреддин, *Ильмихаль I-II*, изд. Туркийе Дийанет
Вакфы, Анкара, 1998.

Малик бин Анас, *аль-Муватта*, изд. Чагры, Стамбул, 1981.

Мунзири, Закийуддин Абдульазим Абдулькави,
ат-Таргиб ва 'т-Тархиб миналь Хадиси Шариф,
Дару Ихйаи'т-Турасиль-Арабиййи, Бейрут, 1986.

Муслим, аль-Хаджадж, *аль-Джамиу'с-Сахих*, изд. Чагры,
Стамбул, 1981.

Тирмизи, Абу Иса Мухаммад, *ас-Сунан*, изд. Чагры,
Стамбул, 1982.

Уйсал, Вейсель, Псико-Сосйаль Ачидан Оруч,
Туркийе Дийанет Вакфы, Анкара, 1994.

Йазыр, Хамди, *Хак Дини Куран Дили*, изд. Эсер,
Стамбул, 1971.

